

май 2011

ГРАЖДАНСКИ НАБЛЮДАТЕЛ 10

Тримесечен аналитичен доклад
от гражданското наблюдение на районни
съдилища в Ботевград, Враца, Монтана и Видин

ТРИМЕСЕЧЕН АНАЛИТИЧЕН ДОКЛАД

от гражданското наблюдение на
районни съдилища в градовете Ботевград,
Враца, Монтана и Видин

Период на наблюдение: февруари – април 2011 г.

Проект „ПРАВОСЪДИЕ БЛИЗО ДО ХОРАТА“,

AMERICA FOR BULGARIA
FOUNDATION
Фондация Америка за България

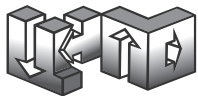
Проектът се финансира от Фондация „Америка за България“

ПРОЕКТЪТ СЕ ОСЪЩЕСТВЯВА С ПОДКРЕПАТА НА ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

Май 2011 г.

Град Разград

НАЦИОНАЛНА НПО МРЕЖА ЗА ГРАЖДАНСКО НАБЛЮДЕНИЕ НА СЪДА
Тримесечен аналитичен доклад от гражданското наблюдение на районни съдилища в градовете Ботевград, Враца, Монтана и Видин.
Период на наблюдение: февруари - април 2011г.

Издава: Център на НПО в Разград (ЦНПО)
7200 Разград, П.К. 237, тел./факс: (084) 66 16 94,
ел.поща: ngo@ngo-gz.org, www.ngo-gz.org

Всички права запазени © 2011, ЦНПО, Разград

ISSN 1314-2348

Авторски колектив:

Стоянка Неделчева	Евелина Васкова
Георги Милков	Искра Младенова
Константин Петров	Тодор Тодоров

Ботевград: Елисавета Митушева – наблюдател; Радослав Христов – наблюдател; Елена Ачева – експерт; Павлин Цветков – експерт.

Видин: Кристина Йорданова – наблюдател; Биляна Димитрова–Митова – наблюдател; Силвия Димитрова – експерт; Катя Райчева – експерт.

Враца: Румяна Кирилова Петрова – наблюдател; Димитрина Симеонова Христова – наблюдател, Милена Найденова – експерт, Владислава Лакова – експерт.

Монтана: Илияна Гоцак – наблюдател; Благовеста Нончева – наблюдател; Мая Димитрова – експерт; Евгени Тонев – експерт.

експерти на екипа на проекта: Диана Първанова, адвокат Димо Борисов, Елин Харизанов, адвокат Надежда Василева, Стела Ковачева.

Благодарности:

Благодарим на екипа на фондация „Америка за България,“ които подкрепиха идеята за проекта и през цялото време ни насърчаваха.

Благодарим на всички участници в наблюдението, които показаха едновременно гражданска активност и висок професионализъм при събирането на данните и изготвянето на първичните доклади.

Специални благодарности на всички представители на съдебната власт в четирите съдебни района, които ни оказаха пълно съдействие и ни предоставиха ценни съвети за оформяне на нашите изводи и препоръки: Илияна Цветкова - административен ръководител – председател на Районен съд – Ботевград, Даниел Димитров - административен ръководител – председател на Районен съд – Видин, Надя Пеловска-Дилкова - административен ръководител – председател на Районен съд – Враца, Красимир Семов - административен ръководител – председател на Районен съд – Монтана.

Ценна помощ ни оказаха съдебните администратори и административните секретари, които предоставиха подходящи условия за организиране на гражданското наблюдение.

Публикацията се издава в рамките на проект „Правосъдие близо до хората“, осъществяван от Център на НПО в Разград и Националната НПО мрежа за гражданско наблюдение на съда в България. Публикуваните констатации, изводи и препоръки по никакъв начин не ангажират Фондация „Америка за България“.

Въведение

В настоящия доклад са формулирани основните резултати от тримесечно наблюдение на дейността на съдилищата в два апелативни района на България и четири районни съдилища – Ботевград, Видин, Враца и Монтана. Въз основа на резултатите са представени изводи и препоръки – насочени към представителите на правораздавателната система, към медиите и обществеността.

Изнесените в доклада факти и базираните върху тях изводи целят да покажат как гражданите възприемат процесите в съдебните институции. Наблюдението няма за задача да оценява как се водят делата в съдилищата или дали са справедливи решенията, постановени от магистратите.

Работата на съдилищата е проследена от представители на неправителствения сектор, които са предварително обучени за ползване на методика за гражданско наблюдение на съда, утвърдена в международната практика, и прилагана в над 15 страни от Америка и Западна Европа.

В първата част са представени методиката, философията на работа и историята на проекта.

Втората част представлява описание на резултатите от наблюдението във всяко от районните съдилища.

Третата част е обобщение на резултатите, изводи и препоръки.

В приложенията са дадени допълнителни данни и обяснения, които сме ползвали в хода на нашата работа.

Използвани съкращения:

ЗСВ – Закон за съдебната власт

СК – Семейен кодекс

ЗЗДН – Закон за защита от домашно насилие

ЗЗДетето – Закон за закрила на детето

ГПК – Граждански процесуален кодекс

НК – Наказателен кодекс

НПК – Наказателно–процесуален кодекс

УБДХ – Указ за борба с дребното хулиганство

КТ – Кодекс на труда

ТЗ – Търговски закон

ЗБГ – Закон за българското гражданство

ЗПУКИ – Закон за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси

НЧХД – Наказателно дело от частен характер

НОХД – Наказателно дело от общ характер

ЕКЗПЧОС – Европейска конвенция за защита правата на човека и основните свободи

ЗАНН – Закон за административните нарушения и наказания

ЗКВООБ – Закон за контрол над взривните вещества, огнестрелното оръжие и боеприпасите

Съдържание

1. Първа част

1.1. Резюме на доклада	5
1.2. Степен на напредък	9
1.3. История и философия на проекта	10
1.4. Методика на наблюдение	12
1.5. Резултати от наблюдението	14
1.5.1. Статистически данни от гражданското наблюдение	14
1.5.2. Общи констатации, тенденции, сравнения и изводи	14
1.5.3. Достъп на уязвими групи до правосъдие	30
1.5.4. Дейност на съдебните заседатели	37
1.5.5. Публичност и информираност за дейността на съдилищата	40

2. Втора част

2.1. Резултати от наблюдението на Районен съд – Ботевград	43
2.2. Резултати от наблюдението на Районен съд – Видин	56
2.3. Резултати от наблюдението на Районен съд - Враца	68
2.4. Резултати от наблюдението на Районен съд – Монтана	82

3. Трета част

3.1. Обща оценка на районните съдилища, включени в мониторинга	84
3.2. Препоръки	97

4. Допълнения

4.1. Доклад на ВСС	100
4.2. Статистически анализ на данните от наблюдението	102
4.3. Приложение на УБДХ в наблюдаваните съдилища	
4.4. Нашите местни партньори	115

5. Заключение

1. Първа част

1.1. РЕЗЮМЕ НА ДОКЛАДА

Докладът съдържа резултатите от гражданско наблюдение на съда, проведено през месеците февруари, март и април 2011 г. в районните съдилища в Ботевград, Видин, Враца и Монтана. Мониторингът е осъществен от екип на Мрежата за гражданско наблюдение на съда в рамките на проекта „Правосъдие близо до хората“, финансиран от Фондация „Америка за България“.

Главната задача на наблюдението е да се проследи впечатлението, което оставя у гражданите прилагането на новоприети и изменени закони и да се изследва достъпът на уязвими групи до правосъдие. Предмет на мониторинга беше и поведението на магистратите, съотнесено към Кодекса за етично поведение, който те трябва да спазват, както и наличието или отсъствието на конфликт на интереси при служителите на Темида в рамките на съдебната система.

Екипът за граждански мониторинг фокусира наблюдението си и върху работата на съдебните заседатели и системата за техния избор. Проучвани са правилата за организацията на дейността им, както и практиките, свързани с обучението и тяхната подготовка за задачите, с които техният обществен статут ги натоварва.

Предмет на отделно проучване е и практиката на съдилищата при прилагането на Указа за борба с дребното хулиганство. Проследили сме динамиката на делата, водени по този указ, като сме изразили и принципните си забележки.

Специално внимание в доклада е отделено и на архитектурната среда на съдебните палати в четирите наблюдавани града, включени в мониторинга. Изследвани са елементите на достъпността на сградите, тяхното функционално и техническо оборудване, както и организацията на работата в съдебните канцеларии. Преглед е направен и на действията на отделните съдилища в стремежа им да информират обществото за дейността на магистратурите. Оценките са направени през призмата на презумпцията за повече достъпност, откритост и публичност в работата на съда.

В последните седем години екипът на Центъра на НПО в Разград използва американска методика в работата по всички проекти, свързани с гражданския мониторинг над съда и неговата дейност. През 2004 година с помощта на Институт „Отворено общество“ в България тя е адаптирана за нашите условия.

Включените в проучването процеси са подбрани в зависимост от тяхната насоченост или са свързани с теми и казуси, предмет на широк обществен интерес. Наблюдателите попълват специални анкетни карти, с информация за наблюдаваните от нас характеристики в работата на отделните съдилища. Емпиричните данни в тях са систематизирани съобразно методиката, тематично насочени и концептуално свързани. Консултативна група от експерти, съставена от юристи, психолози, журналисти и социални работници, анализира събраните материали и изготвя междинни доклади, в които се огласяват резултатите от наблюдението. След обсъждане на документа с участниците в проучването се представя и крайният аналитичен доклад, който съдържа изводите и констатациите на неправителствената организация, ангажирана с мониторинга.

В процеса на настоящото наблюдение са проследени 120 съдебни дела, от които 60 наказателни и 60 граждански. Във всяко от проучваните съдилища са проследени съответно по 15 наказателни и 15 граждански дела. Наблюдението беше фокусирано върху процеси, водени по ГПК, Закон за защита от домашното насилие, Закон за закрила на детето, Семейен кодекс, както и върху наказателни дела за престъпления от общ и частен характер.

Към наблюдаваните дела се включват и делата по УБДХ. По тях е следено бързото производство, по което се гледат и налаганите наказания, които противоречат на европейското законодателство и са в нарушение с гражданските права.

Мониторингът показва, че наблюдаваните в първите години на проекта тенденции у нас за забавяне на процесите, многократните им отлагания и проточването във времето, вече са преодоляни. След направените изменения в ГПК и НПК е налице видим напредък в скоростта на правораздаването. Все по-рядко процеси се пренасрочват заради отсъствие на подсъдими, заради неявили се свидетели или отсъстващи адвокати и вещи лица. В този смисъл са преодоляни и негативните нагласи у гражданите, които продължават да имат много и основателни претенции към съда. Сроковете, в които приключват делата, не са част от най-критикуваните от гражданите недостатъци на съдебната система. Има видим напредък и в процеса, свързан с редовното призоваване на страните. Настоящият мониторинг не е констатирал забавяне или многократно отлагане на дела заради непризовани по правилата участници в съдебния процес.

Наблюдението върху спазването на принципите в Закона за съдебната власт, констатира, че и в четирите наблюдавани съдилища са налице недостатъци, характерни за магистратурите в цялата страна. Съществува практиката съдебните заседания да започват със закъснения заради насрочването на много дела в един и същи час. Така просрочването на определеното от предварителния график време при един процес става причина разписанието в съдебните зали да не върви по график, а на гражданите се налага да чакат понякога часове. Адвокатите продължават масово да влизат в съдебната зала без тоги, но това се възприема от съдиите безкритично и те не налагат глоби за нарушението на закона. Като видим напредък наблюдението отчита практиката на съда във Враца, където от 2006 година насам информацията, съхранявана върху хартия, се прехвърля на електронен носител. Този процес е започнал и в останалите съдилища. Разпределението на делата и преписките в наблюдаваните магистратури се извършва, както предвижда законът на принципа на случайния подбор. Така се определят и съдебните заседатели, натоварени да участват в наказателните процеси в Районен съд - Ботевград и Враца. Съдебните заседатели не се избират чрез жребий в Районен съд - Видин и Монтана.

Няма констатирани съществени проблеми при наблюдаваните дела, заведени по Закона за закрила на детето и по Закона за защита от домашното насилие. Понеже текстовете в тях уреждат правата и защитата на уязвими групи, за които обществената подкрепа е от решаващо значение, съдиите съвестно и отговорно подхождат към казусите. Наложило се е и отлагането на процес, в който законен представител на детето не се е явил в съда, но водещият делото магистрат не е наложил глоба на незаинтересования родител. Малко на брой са наблюдаваните дела, заведени по ЗЗДН – само две на брой в две от всичките четири магистратури. Считаме, че скромната съдебна практика по тези текстове е резултат повече на непознаването на закона, отколкото на липса на случаи, в които държавната защита е била приложима и необходима.

Наблюденията по използването и прилагането на УБДХ сочат, че този остарял нормативен документ е бил използван като инструмент за правораздаване в четирите наблюдавани съдилища. В наблюдаваните случаи са наложени две наказания „задържане в поделянията на МВР“, равносилни на „лишаване от свобода“, наказание „глоба“ и е постановено едно оправдателно решение. Изхождайки от презумцията, че лишаването от свобода е тежко наказание и то не бива да бъде налагано по текстове, които изключват възможността санкцията да се обжалва, нашият екип настоява за премахването на УБДХ от съдебната практика в България. Позицията ни по този въпрос, споделена и от омбудсмана Константин Пенчев, стана повод да бъде сезиран парламентът с искане да отмени най-крайните текстове на указа. В същото време по наша инициатива казусът бе отнесен и в Конституционния съд, който през месец май 2011 г. се произнесе като допусна наказанията по УБДХ да се обжалват както всяка друга тежка наказателна мярка.

Екипът от наблюдатели и експерти е подложил на специално проучване състоянието на

зависимости и обвързаности между представителите на съдебната система в отделните съдебни райони. Изследвани са предпоставките за възможни конфликти на интереси. На коментар и обществена оценка са подложени и факти, станали публично известни чрез публикации в медиите, с които екипът смята, че се нарушава Кодексът за етично поведение на магистратите.

Прави впечатление, че приетите под натиска на Европейския съюз закони у нас, чиято цел е да се подложат на публичен контрол действията на магистратите извън съдебната зала, се спазват чисто формално. Всички членове на съдийските колегии са попълнили декларации за наличие или отсъствие на конфликт на интереси. В много от тези документи открихме пропуски, които са допуснати съзнателно. По правило деклараторите „забравят“ да посочат размера на кредитите си, както и имената на кредитните институции, на които дължат пари. Честа практика е магистратите да изписват имената си само с инициали. По същия начин те са посочили и самоличността на свързаните с тях лица. Установен е дори случай в Районен съд - Враца на декларация, подадена от съдия, чиито изписани инициали не отговарят на името на нито един действащ магистрат от съответния съд. След запитване разбрахме, че това е декларация на съдия, който е работел в Районен съд - Враца през миналата година, но е починал.

Всичките изброени пропуски според нас целят да се заобиколи законът, като се скрият от обществото истинските обвързаности на жреците на Темида. Некоректно подадените декларации обаче не са станали повод нито една етична комисия в наблюдаваните съдилища да се произнесе морално укорими ли са подобни пропуски или не. Така с мълчанието си съдийското съсловие всъщност подкрепя формалния подход при декларирането на обвързаностите и насърчава магистратите да продължават да крият истината за своите зависимости.

Докладът съдържа констатациите за работата на съдебните заседатели. Проследени са принципите за техния подбор, контролът върху работата и натовареността им; системата за избор на гражданите – съдебни заседатели, натоварени от закона да подпомагат съдиите да отсъждат възможно най-справедливо. Наблюдението показва, че и в четирите наблюдавани съдилища са налице лоши практики, характерни за цялата страна. Сред съдебните заседатели има хора с ясни политически обвързаности, които са действащи общински съветници. Не навсякъде подборът на заседателите става чрез жребий. Техните имена не са публикувани на интернет страниците на съдилищата, нито са огласени декларациите по ЗПУКИ, които те биха могли да попълнят, за да станат ясни на обществото обвързаностите им.

Предмет на гражданското наблюдение са и съществуващите в съдилищата механизми, които гарантират публичност, отчетност и прозрачност на дейността на съда, както и неговата откритост и достъпност за хората. Специално внимание е отделено на възможността на уязвимите групи да получат гарантиран достъп до услугите на правосъдната система, както и дали са налице преки улеснения за физическото им придвижване до и в съдебните сгради.

Гражданското наблюдение показва, че условията за работа в едно от четирите наблюдавани съдилища са под средното ниво на функционалност, постигната в повечето съдебни палати у нас. Съдебната палата в Монтана е разположена в две отделни сгради и изобщо не е пригодена за ползване от хора с двигателни увреждания. Гражданите ползват тоалетна, която се намира на отсрещната улица. Още по-критично е положението със санитарния възел в съда на Видин, който е заключен за граждани и посетителите на съдебната палата нямат никакъв достъп до него. Слаба акустика в съдебните зали е регистрирана във Враца, където в един наблюдаван от нас процес гражданин е бил принуден да моли съдията да говори по-високо, за да се чуят думите на магистрата в съдебната зала.

Канцелариите в наблюдаваните съдилища не са достатъчно широки и работата в тях е затруднена за служителите и за посетителите. В съдебната палата във Видин няма помещение, където граждани и адвокати могат да правят справки по делата. В коридорите на

всички магистратури има указателни табели и информация, която да насочва гражданите за услугите, които се предоставят в храма на Темида. Невинаги е ясно в коя канцелария какъв вид документи се издават. В част от съдилищата липсва информация за вида и размера на съдебните такси, както и за реда, при който определени групи граждани са освободени от тях. В Ботевград съдът предоставя информация по темата в сградата и на електронната си страница, но никъде в съдебната палата гражданите не могат да платят таксите за правосъдни услуги. Това е възможно единствено в банкови клонове, разположени във врата на съда. Служителите са отзивчиви, внимателни и навсякъде се дежури през обедната почивка, когато съдът работи с граждани.

Екипът на наблюдението проследи и практиката на съдилищата в стремежа им да осигуряват публичност и прозрачност за своята дейност. Всичките включени в мониторинга магистратури имат интернет страници с подробна информация за тяхната работа. Не навсякъде обаче, те съдържат актуалните графици за съдебните заседания. Такава информация липсва на страницата на съда във Враца. Електронната страница на съда във Видин не осигурява лесен достъп до съдебните решения, защото всички те се изписват на общ екран. Страниците на районните съдилища във Видин и Враца не се актуализират редовно. Основен недостатък на електронните страници според наблюдателите е липсата на звукова и чуждоезикова версия, които да осигурят възможност на хората с увредено зрение и чужденци да ползват услугите на страниците.

Целта на проучването е да покажем елементи от работата на съда, които силно влияят върху публичния му образ. По тази причина е възможно някои от оценките да звучат емоционално. В тази връзка не трябва да се забравя фактът, че мониторингът фокусира основно мненията на потребителите на услугите, които българската правосъдна система предлага на гражданите.

Опитът на нашата организация за независим граждански мониторинг върху съда е все още малко прилаган в публичния живот в България. Затова и констатациите в нашите доклади често се посрещат с критики и несъгласие от страна на магистратите. За тяхно основно възражение служи тезата, че на гражданските наблюдатели липсва компетентност да оценяват работата на съда и че изводите ни не се базират на правни аргументи.

Наблюденията ни по време на публичните обсъждания, както и последвалите ги отзиви в медиите, обаче показват, че гражданите подкрепят нашия стремеж за изваждане на „светло“ на нелицеприятните практики в българското правораздаване, с надеждата това да сложи край на задкулисните механизми, които все още движат действията на третата власт в държавата.

1.2. СТЕПЕН НА НАПРЕДЪК

При оценяване на напредъка сме се ръководили от нормата, че оценка под „Добър напредък“ получават съдилища, които според нас имат сериозни проблеми в работата си по организирането и воденето на съдебните процеси.

„Много добър напредък“ се поставя за много добро приложение на законите и много добра администрация.

„Исключителен напредък“ се отбелязва, когато съдът въвежда и прилага нови практики, които са одобрени от Висшия съдебен съвет и/или министъра на правосъдието.

	Ботевград	Видин	Враца	Монтана
Прилагане на новоприети и изменени закони и кодекси	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък
Граждански процесуален кодекс	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък
Наказателно-процесуален кодекс	Много добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък	Много добър напредък
Закон за съдебната власт	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък
Закон за закрила на детето	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък
Закон за защита от домашно насилие	НП	НП	Много добър напредък	Много добър напредък
Закон за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси	Добър напредък	Добър напредък	Добър напредък	Много добър напредък
Кодекс за етично поведение на българските магистрати	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък
Указ за борба с дребното хулиганство	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък
Достъп на уязвими групи до правосъдие	Много добър напредък	Добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък
Архитектурна вътрешна и външна среда на съдебните сгради – достъпност на хора с трайни физически увреждания	Исключителен напредък	Добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък
Достъпност и адекватност на съдебните процедури спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък
Достъпност и адекватност на съдебната администрация спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък
Ниво на достъп до информация за хора с увреждания относно съда, неговата дейност, състав, администрация, съдебни дела и т.н.	Много добър напредък	Добър напредък	Много добър напредък	Добър напредък
Дейност на съдебните заседатели	Няма напредък	Няма напредък	Няма напредък	Няма напредък
Етично поведение на магистрати	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък	Много добър напредък
Публичност и информираност за дейността на съда	Много добър напредък	Няма напредък	Много добър напредък	Много добър напредък

Мотивите към оценката са на стр. 94-99

1.3. ИСТОРИЯ И ФИЛОСОФИЯ НА ПРОЕКТА

ОТЧЕТНОСТТА ЗАПОЧВА С ПРОЗРАЧНОСТТА

Началото винаги е момент, отдалечен във времето и твърде различен от първоначалните представи и намерения. Когато през 2004 година нашият център, в който членуват 10 неправителствени организации, се зае с първия си проект за наблюдение на съдебни дела и опитът, и впечатленията за работата на Темида бяха оскъдни. Бяхме решили да проследим как съдът защитава правата на жени, подложени на домашно насилие, изхождайки от опита си в Центъра в село Стражец, където наши доброволци помагат на хората в такова положение. Идеята ни беше подкрепена от Институт „Отворено общество“¹ и пилотният проект стартира успешно.

За първи път граждански наблюдатели влязоха в съдебната зала, за да проследят съдебни процеси, които не ги интересуват лично. Наблюдателите бяха в съда, водени от желанието да видят на място как работи съдебната система, призвана да гарантира върховенството на закона, да защитава правата на гражданите и да следи те да бъдат спазвани.

За последните шест години Центърът на НПО в Разград и Националната мрежа за гражданско наблюдение на съда осъществиха шест проекта по темата гражданско наблюдение на съда и подкрепа за съдебната реформа на местно ниво. Първият проект използва нова методика за гражданско наблюдение на съдебни дела, която бе приложена за първи път в 4 града в България (София, Варна, Бургас и Разград).

С помощта на американските партньори нашите наблюдатели, избрани чрез публична процедура, бяха обучени как и какво да наблюдават в съдебната зала, как да попълват специални карти за наблюдение, как да регистрират видяното, как да информират обществото за своята работа.²

Едногодишният мониторинг на специализирани съдебни процеси ни показа, че храмът на Темида се нуждае от гражданското око, което регистрира детайли, често определяни от магистратите като несъществени. Тогава в нашия екип се зароди идеята да се заемем с по-широко по мащаб и обхват наблюдение, което да включва мониторинг върху съдилищата в пет съдебни окръга в Североизточна България. Проектът осъществихме в две части - първо проследявайки дела, заведени на основания по ГПК, НПК, Закона за защита срещу домашно насилие и Закона за защита от дискриминация. Вторият специализиран мониторинг проследи достъпа на уязвимите групи до правосъдие, като предмет на наблюдението бяха съдебни процеси, заведени по същите четири закона. Двата проекта осъществихме благодарение на финансовата подкрепа на Инициативата за укрепване на съдебната система³ и Тръста за развитие на гражданско общество в Централна и Източна България.

В продължение на 16 месеца (от март 2006 до юли 2007 г.) 30 доброволци на Центъра в Разград проследиха 1096 съдебни дела, протекли в 1208 заседания в съдилищата в Разград, Велико Търново, Добрич, Силистра, Търговище и Шумен. Обхватът на нашето наблюдение се разпростира върху територия от 16 хил.кв.км, където живеят 900 хил. души или около 1/6 от пълнолетните българи.

Главната цел на нашите проекти е да подпомагаме съдебната система в стремежа ѝ към прозрачност и ефективност. Мониторингът на Центъра на неправителствените организации в Разград има за задача да съдейства на магистратите да се запознаят със специфичните особености и нужди на представителите на уязвимите групи. Гражданското наблюдение е механизъм обществото да получи информация как органите на съдебната власт съблюдават и прилагат задължението да спазват основните права на хората от уязвимите групи.

1 За информация посетете страницата на Институт „Отворено общество“: www.CourtWatch.osf.bg.

2 За информация посетете страницата на Институт „Отворено общество“: www.CourtWatch.osf.bg.

3 Черил Томас от организацията „Адвокати от Минесота за човешки права“, Марна Андерсон от „WATCH“ и съдия Катрин Куййтънс.

Резултатите от наблюдението показаха, че има известен напредък в дейността на съдебната система в Североизточна България, но за реализиране на съдебната реформа са необходими още много усилия.

Издадени доклади за гражданско наблюдение на съда:

Доклад за наблюдение на съдебни дела за домашно насилие над жени, 2005 г.: www.court1-rz.hit.bg/, рубрика „Отчети“ – „Годишен“;

Първи доклад за напредъка на съда с фокус уязвими групи, 2006 г.: www.court2-rz.hit.bg/, рубрика „Бюлетин“;

Втори доклад за напредъка на съда при прилагане на законите, 2007 г.: www.court3-rz.hit.bg/, рубрика „Бюлетин“ – „Отчети“ – Краен аналитичен доклад;

Трети доклад за напредъка на съда с фокус достъп до правосъдие на уязвими групи, 2006 г.: www.court4-rz.hit.bg/, рубрика „Бюлетин“.

Четвърти доклад за публичния образ на съда в три града, 2009 г.: www.ngo-rz.org/archives/gn5.pdf

Пети доклад за дейността на Центъра на НПО в Разград по прилагане на закона за защита срещу домашното насилие, 2010 г.: www.ngo-rz.org

Шести доклад за гражданско наблюдение на съда в Разград, Шумен, Силистра и Попово, 2010 г.: www.ngo-rz.org

Седми доклад за гражданско наблюдение на съда в Търговище, Русе, Добрич и Варна, 2010 г.: www.ngo-rz.org.

Осми доклад за гражданско наблюдение на съда във Велико Търново, Кубрат, Ловеч и Разград, 2010 г.: www.ngo-rz.org

Девети доклад за гражданско наблюдение на съда в Габрово, Левски, Плевен и Червен бряг, 2010-2011 г.: www.ngo-rz.org

1.4. МЕТОДИКА НА ГРАЖДАНСКОТО НАБЛЮДЕНИЕ

Методиката на проекта е резултат от сътрудничеството на гражданската коалиция авторитетни американски организации - „Адвокати от Минесота за човешки права“ и „WATCH“. Българският вариант на методиката е разработен от Институт „Отворено общество“ през 2004 г. Същата методика е използвана в предишни проекти на Центъра на НПО в Разград, осъществени в периода 2004-2009 година. Обект на наблюдение в тях са районни съдилища в Ботевград, Видин, Враца и Монтана.

В периода 2007-2009 ние обогатихме инструментариума на наблюдението от 2004-2005 година. Доброволците попълваха изготвени от наши експерти анкетни карти за наблюдение, които бяха универсализирани за целите на мониторинга. Чрез тях впечатленията на наблюдателите за публичния образ на съда постъпваха при нас ясно систематизирани, тематично насочени и концептуално свързани. Емпиричните резултати бяха анализирани от гражданска консултативна група, съставена от експерти юристи, психолози, журналисти, социални работници. Изводите бяха обобщени в тримесечни доклади за напредъка на съда, които периодично представяхме на магистратите от наблюдаваните райони и на медиите в петте града. Организирахме публични форуми за обсъждане с най-широко гражданско участие, в което специално поканихме и съдебните заседатели.

Гражданското наблюдение има за цел да установи основните тенденции в прилагането на седем закона и кодекса в наблюдаваните четири съдилища; каква е спецификата в достъпа до правосъдие на пет уязвими групи.

Важен акцент в нашия проект е да покажем положителното развитие на съда и да насърчим реформите на местно ниво.

Основен предмет на мониторинга е прилагането на новоприети и изменени закони, както и достъпът на уязвими групи до правосъдие. Според местната специфика се следи и за конфликти на интереси в съдебната система, проблеми, свързани с етичното поведение на магистратите и евентуалните им нерегламентирани контакти с компрометирани лица.

Основните теми за наблюдение са:

1. Прилагането на новоприети и изменени закони:

- a. Граждански процесуален кодекс
- b. Наказателно-процесуален кодекс
- c. Закон за съдебната власт
- d. Закон за закрила на детето
- e. Закон за защита от домашно насилие
- f. Закон за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси
- g. Кодекс за етично поведение на българските магистрати
- h. Указ за борба с дребното хулиганство

2. Достъп на уязвими групи до правосъдие

- a. Архитектурна вътрешна и външна среда на съдебните сгради – достъпност на хора с трайни физически увреждания
- b. Достъпност и адекватност на съдебните процедури спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си
- c. Достъпност и адекватна дейност на съдебната администрация спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си
- d. Ниво на достъп до информация за хора с увреждания относно съда, неговата дейност, състав, администрация, съдебни дела и т.н.

3. Дейност на съдебните заседатели

4. Етично поведение на магистрати, конфликт на интереси в съдебната система

и нерегламентирани контакти със страни в съдебен процес и/или компрометирани («оперативно интересни») лица.

5. Публичност и информираност за дейността на районен или окръжен съд – наличие на активна интернет страница с достъп до публична информация за широк кръг потребители.

Обект на наблюдение са пет уязвими групи:

- Жертви на физическо или психическо насилие;
- Лица с трайни или временни физически или психически увреждания;
- Социално слаби лица;
- Лица от етнически малцинства;
- Малолетни и непълнолетни лица.

Избрани са най-рисковите групи лица, които все още са неспособни да се адаптират към съвременните условия. Техни представители са страни по съдебни дела или ползватели на услуги, предоставяни от съдебната система и много често са изправени пред риск от затруднен достъп до правосъдие.

Наблюдението се извършва от обучени граждански наблюдатели чрез **четири карти за наблюдение:**

1. **Карта за наблюдение на граждански дела** – включително наблюдение на дела по Закона за закрила на детето и Закона за защита от домашно насилие.
2. **Карта за наблюдение на наказателни дела**
3. **Карта за публичност и прозрачност** - с фокус връзките с обществеността, интернет страниците на съда, включително прилагането на Закона за достъп до обществена информация.
4. **Карта за наблюдение за етично поведение на магистрати**, наличие на конфликт на интереси в съдебната система и нерегламентирани контакти с компрометирани лица.

Наблюдението спрямо прилагането на новоприетите и изменени закони и достъпа на уязвими групи до правосъдие се осъществява по смесена методика:

1. Лично и пряко наблюдение с присъствие в съдебни заседания по граждански и наказателни дела, подбрани по критерия – «страна в процеса да е представител на една от петте наблюдавани уязвими групи».
2. Снемане на наблюдението чрез попълване на анкетни карти и изготвяне на месечни доклади.
3. Обобщаване, синтезиране и стилизиране на тримесечен аналитичен доклад.
4. Консултиране и утвърждаване на тримесечния аналитичен доклад с експерти и представители на съответния наблюдаван районен съд.

Събраната чрез наблюдението информация за достъп до правосъдие, удовлетвореност от резултата и качество на обслужването се обобщава в аналитични доклади.

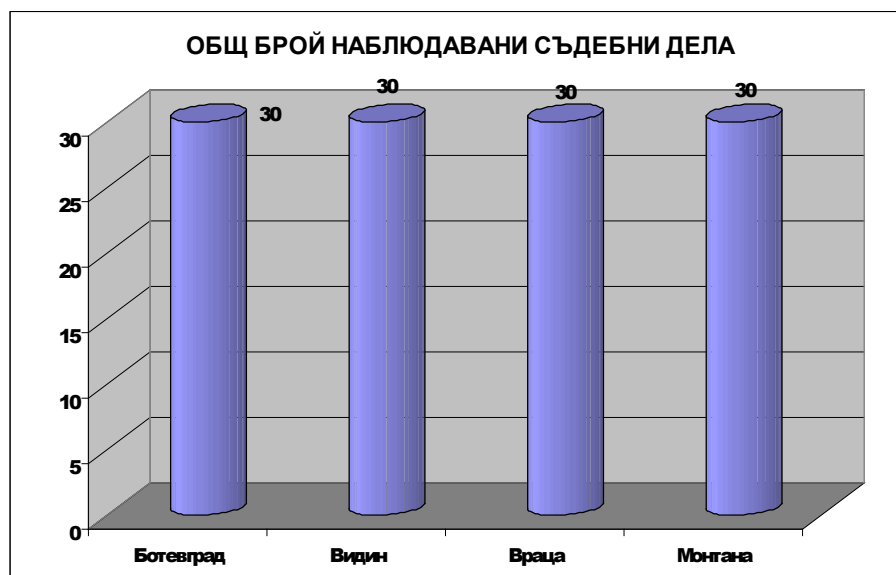
При наблюдението по прилагане на Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси и Кодекса за етичното поведение на българските магистрати се прилага смесена методика:

1. Преглед и анализ на интернет страниците на съдилищата и публикуваните декларации на магистратите за наличие или липса на частен интерес;
2. Преглед и анализ на медийни публикации, свързани с магистратите, работещи в наблюдаваните съдилища, както и съдебните служители;
3. Сигнали на граждани;
4. Наблюдения на екипа и местните организатори в 20 града;

1.5. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

Трите административни области Видин, Враца и Монтана, както и община Ботевград (съдебен район общините Ботевград и Правец), включени в описания в доклада мониторинг, са разположени на обща площ от 6360 кв.км. и с население 456 110 човека.

1.5.1. Статистически данни от гражданското наблюдение.

Общо са наблюдавани 120 съдебни дела, от които 60 броя наказателни и 60 броя граждански. Наблюдавани са процеси в четирите съдилища: Районен съд - Ботевград, Районен съд - Видин, Районен съд - Враца, Районен съд - Монтана, като във всяко от тях са проследени по 30 съдебни дела, съответно по 15 наказателни и 15 граждански.

1.5.2. Общи констатации, тенденции, сравнения и изводи

- **Граждански процесуален кодекс – впечатления относно прилагането му в съдебния процес**

Констатации: По време на наблюдението в заседанията по граждански съдебни процеси не е констатирано напрежение между страните. Съдиите проявяват професионализъм и успяват да въдворяват ред в съдебната зала. Провеждат съдебните заседания по реда на ГПК, като не се влияят от пол, етническа принадлежност, възраст или образование на ищците или ответниците. Гражданските наблюдатели установяват, че съдът е обективен, безпристрастен и ефективен при разглеждането и решаването на съдебни спорове по реда на ГПК. Съдиите винаги използват възможността да разясняват на страните правата им и упражняването им в съдебния процес по време на съдебни дела. Във всеки случай при невъзможност за осигуряване на адвокатска защита, съдиите дават указания на страните за получаване на безплатна правна помощ – служебен защитник.

По делата с предмет Законът за закрила на детето по правило се назначават законни представители на малолетните, както изисква чл. 28, ал.4 от ГПК. В едно наблюдавано заседание по дело по ЗЗД детето привлече вниманието за отлагане поради нередовно призоваване на законния представител на детето. Оказа се, че подобни случаи се наблюдават много често в наблюдаваните съдилища.

По всички съдебни дела са установени изготвени в срок съдебни протоколи. В четирите наблюдавани съдилища немалко заседания по граждански дела са започвали със закъснение в началния час. Честа причина е порочната практика да се насрочват няколко съдебни дела за разглеждане едно след друго в един и същи час.

Общи изводи:

- Гражданският мониторинг установи, че делата, разгледани по реда на ГПК, в по-голямата си част приключват в разумни срокове.
- Съдиите разясняват на страните техните законни права и им дават възможност за упражняването им.
- Много често причина за отлагане на съдебни дела е нередовно призоваване на една от страните в процеса. Неоправдано е да се отлагат съдебни дела заради нередовно призоваване на участници.
- Практиката да се насрочват няколко заседания по съдебни дела в един час за разглеждане, много често води до големи закъснения и създаване на напрежение, което обръква графика на заседанията.

Общи препоръки:

- Съдилищата да осигурят надежден механизъм за редовното и навременно призоваване на страните по делата.
- Ръководствата на съдилищата да предприемат мерки да не се отлагат съдебни дела поради нередовно призоваване и съответно неявяването на една от страните.
- Да се преустанови практиката да се насрочват няколко заседания по съдебни дела в един час за разглеждане едно след друго.
- Да се изработят иновативни методи за своевременно насрочване на съдебни заседания за разглеждане на съдебните дела, без да се допуска натрупването им през деня.

През тримесечния период се отчита показателят „Много добър напредък“. Поради наблюдаваната спокойна обстановка, стриктния и поддържан от съдиите ред в съдебните зали по време на заседания по граждански и наказателни дела. Не са отчетени пропуски, нарушения и/или неспазване на ГПК, ЗЗДН, ЗЗДетето и останалите закони. Наблюдателите забелязват, че съдиите в съдебните дела, решавайки процесите, не се влияят от пола, възрастта или етническата принадлежност на страните по делата. Съдебните администрации работят изключително в полза на гражданите, спазвайки норматива за непрекъснатото работно време, ползват винаги учтива форма и поддържат добра атмосфера на работа. Със забележка се отчита неудобната за всички практика при гражданските дела, заседанията им за разглеждане се насрочват в един час.

- **Наказателно-процесуален кодекс – впечатления относно прилагането му в съдебния процес**

Констатации: Наблюдавани са съдебни заседания, започващи със закъснение в началния час. Наблюдението отчита, че наказателните дела се разглеждат стриктно по реда на НПК и всяко нарушение на процесуалните норми, води до опорочаване на съдебния процес. Съответно наказателните съдебни състави строго прилагат НПК, без установени пропуски в наблюдаваните съдебни дела. Спазва се установеното правило съдии и прокурори да се явяват в тоги в съдебните зали. Отчита се тенденция от наблюдаваните съдилища: в Ботевград, Видин и Враца адвокати, явили се в наблюдаваните съдебни дела, не спазват задължителното и за тях предписание да бъдат в тоги.

По отношение на уязвимите групи, в наблюдаваните наказателни производства, спазва се основният принцип за равенство на страните пред закона, без допускане на ограничения на правата на основа етнос, образование, обществено или имуществено положение.

В Районен съд - Враца е констатирано, че в едно заседание по съдебно дело, съдията е говорил тихо и неразбираемо. На молбата на ищеца да говори по-ясно, магистратът реагира грубо, като заявява, че това си е проблем на гражданина, но обещава да говори по-високо. В друго наказателно дело в същия районен съд е констатиран сериозен пропуск

на съдебния състав, който не е разяснил на страните правата и задълженията им, дадени от НПК. Някои дела са отложени поради нередовно призоваване на страните по тях или заради неявяване на свидетели.

В част от наблюдаваните дела обвиняемите са лица от уязвимите групи, предмет на наблюдението. Те са представители на етническите малцинства, хора с основно образование или с нисък социален статус. Всички заседания по наблюдаваните наказателни дела са били публични.

Общи изводи:

- Сериозен пропуск в единичен случай на неразясняване правата и задълженията по реда на НПК на страни в наказателно дело
- Установено е грубо отношение и лоша атмосфера от съдия в съдебна зала (Враца).
- Лоша практика на нередовно призоваване и отлагане на съдебни заседания (Ботевград)
- Сериозна и необяснима тенденция за явно неуважение към съда от адвокати, които се явяват в съдебна зала без задължителните тоги.

Общи препоръки:

- Съдиите да бъдат внимателни и да не пропускат възможността да разясняват правата и задълженията на страните, дадени им по закон. Важно е за представителите на уязвимите групи.
- Да се въведат иновативни практики за ясно и коректно насрочване и навременно разглеждане на съдебни заседания, с цел оптимизиране ритъма на ежедневието.
- Да се създадат нови ефективни практики за редовно призоваване, с цел ограничаване отлагането на съдебни заседания.
- Съдиите да следят за добрата атмосфера в съдебна зала, без да допускат груби реакции.
- Съдилищата да глобяват адвокатите, които не спазват закона и се явяват в съдебната зала без задължителните за тях тоги.

През тримесечния период се отчита „Добър напредък“. В наблюдаваните наказателни дела НПК се прилага максимално стриктно, с една забележка по отношение единичен случай на пропускане възможността за разясняване на страните за законните им права по реда на закона. Забелязват се закъснения при започване на съдебните заседания. Отчетена е добра, спокойна и строга атмосфера по време на наказателните съдебни процеси, с изключение на единичен случай за грубо отношение на съдия в съдебна зала. Масова практика е съдебните защитници да не спазват закона и да не обличат в съдебните зали задължителните облекла - тоги. Съдиите са безучастни и не съблюдают това нарушение. Част от съдебните дела се отлагат поради нередовното призоваване на страните или свидетелите по делата.

- **Закон за съдебната власт – впечатления относно прилагането му в съдебния процес**

Констатации: Наблюдателите считат, че във включените в мониторинга съдилища Законът за съдебната власт се спазва. Всички дневници и книги на службите се водят акуратно, своевременно се попълват всички необходими реквизити. В Районен съд - Враца информацията на хартиен носител от 2006 година се събира и в електронен. Тази добра практика е започнала и в другите съдилища от наблюдаваната група. Наблюдателите констатираха, че въпреки опита за модернизация старите описни книги, където на ръка се попълват данните за делата, продължават да се използват.

Работата на съдебните служби и канцеларии е организирана със заповеди на председателите на съдилищата. Наблюдава се стремеж за подобряване обслужването на гражданите. Определено е работно време без прекъсване и деловодствата приемат граждани по време на обедната почивка.

Всички служби, канцеларии, съдебни зали, работни кабинети на служителите на съдилищата са обозначени с информационни табели. Важни за гражданите документи и информация са изнесени в пространството пред съдебните зали и канцеларии. Важни за работата на съдебната администрация заповеди на председателите също са поставени на видно място.

Разпределението на делата в наблюдаваните съдилища се извършва ежедневно на принципа на случайния подбор, чрез специален софтуер. В Районен съд - Враца гражданските дела се разпределят за разглеждане от председателя на съда, а наказателните дела се разпределят от заместник-председателя. Винаги съдиите и прокурорите спазват задължителното правило да се явяват в съдебни зали в тоги. Неоправдана тенденция се забелязва, явното неуважение на адвокати към съда, като системно се явяват в съдебни зала без задължителните си тоги. Още по-тревожно е толерирането на адвокатите от страна на съда. Наблюдението смята, че тогите са важна част от общата картина на правосъдието, изразяват равенството на страните в процеса, професионализъм и респект към съдебната система. Всеки знак, всеки цвят на различното облекло се тълкува най-малко за съмнение в обективността, безпристрастността и професионализма на субекта. В електронните страници – на Районен съд – Враца и Видин няма информация за съдиите по вписванията и държавните съдебни изпълнители.

Според нас не е добра практика, когато едно съдебно дело е върнато за повторно разглеждане, за него да не се избират нови заседатели, а да участват избраните от първото разглеждане.

Коментар на експерти от Центъра на НПО в Разград:

Когато съдебното дело се връща с указание да се разгледа от друг състав, това включва и съдебните заседатели. Не е възможно да се смени само съдията, а заседателите да останат същите.

Съдебните зали са оборудвани с необходимата компютърна техника и периферни устройства. Има оповестителна система, чрез която чакащите граждани за участие в съдебно заседание могат свободно да чуват повикванията и обявяване на началото на заседанието. В някои зали няма осигурени добри условия на участващите страни. Служителите в деловодствата съдействат на желаещите граждани и адвокати да се запознават с преписките по конкретните дела. В съда във Враца графикът за насрочените дела не се публикува навреме.

Коментар на Център на НПО Разград, свързан с правораздавателната система.

В обществото все повече се говори за делата, водени срещу обикновените граждани, които приключват с осъдителни присъди. Според преобладаващите мнения в България до затвора стигат „*кокошкарите*“. Докато истинските нарушители на закона, хората които трябва да бъдат разследвани за тежки икономически престъпления, за организирана престъпна дейност и търговия с влияние и власт се разхождат на свобода. Съдебната система не търси източника на придобитото от тях богатство, независимо че болшинството от новобогаташите не са доказали произхода на средствата, с които разполагат. В този контекст е и едно от изказванията на американския посланик Джеймс Уорлик, широко отразено в медиите и посрещнато с остри възражения от представители на висшите магистратски кръгове у нас.

На 05.04.2011 г. електронният сайт: <http://mediapool.bg> публикува информацията: „*Американският посланик влезе в скандал с прокуратурата и съда*“ . В нея е записано: „*Американският посланик у нас Джеймс Уорлик предизвика във вторник скандал, в който освен него основни действащи лица се оказаха главният прокурор Борис Велчев и шефът на Върховния*

касационен съд (ВКС) проф. Лазар Груев. В безпрецедентно остър за длъжността му тон, дипломатът обяви, че в България действат две паралелни правосъдни системи - едната за богатите хора с власт, които остават над закона, а другата - за обикновените българи. Това предизвика острата реакция на Велчев и проф. Груев, които излязоха с общо изявление за медиите, в което изразиха своето „недоумение“ от позицията на Уорлик. „Това е напълно неоснователна и неприемлива теза, която обижда магистратите в България. Ползваме се от случая да заявим, че както и досега съдиите и прокурорите ще продължат усилията си за утвърждаване върховенството на закона по отношение на всички български граждани“, се казва в позицията на двамата висши магистрати. Часове по-рано Уорлик разви тезата си по време на кръгла маса във Военния клуб на тема „Националната сигурност – стратегически обхват на престъпността“, организирана от асоциация „Джордж Маршал – България“. По думите му богатите, властни и влиятелни хора у нас се ползват от една съдебна система, благодарение на която се разхождат свободно по улиците, като не спестят и критики за работата на МВР. „Голямото предизвикателство пред България е да установи върховенство на закона, което да гарантира, че няма двоен аршин в правораздаването. За това е необходим инструментариум, който да включва на първо място ефективно МВР, което не само да извършва необходимите арести, но и да гарантира правата на гражданите и да събира годни за съд доказателства“, обясни посланикът. Въпреки критиките си посланикът на САЩ продължава да смята, че правителството има политическа воля за борба с престъпността и е поело ангажимент за създаване на специализирани звена, които да осигурят ефективна връзка между тези институции. Той обаче отчете, че засега борбата с организираната престъпност не е на необходимото ниво. Посланик Уорлик посъветва и да се обърне сериозно внимание на българския закон за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност. Той даде пример с Германия и Швейцария, които имат изключително силно законодателство за замразяване авоарите на престъпниците. Констатациите на дипломата са в ярък дисонанс с обилните похвали, които правителството напоследък получава от представители на служби като Европол, „Сикрет Сървис“ и щатската агенция за борба с наркотиците ДЕА. Дори в момента вътрешният министър Цветан Цветанов е на официално посещение в Мексико по покана на ръководството на агенцията. Самият Уорлик небедно е изразявал удовлетворението си от работата на родните служби, след идването на власт на ГЕРБ. През октомври миналата година той дори обяви, че „престъпниците вече не са на сигурно място в България“ по време на награждаване на ръководството на родната полиция от шефа на Европол Роб Уейнрайт заради успешна международна акция срещу фалшификатори на пари в село Долно Сахране.⁴

На 26.04.2011 г. <http://mediapool.bg> публикува изказването на германския посланик Матиас Хьопнер: „В България има недосегаеми от правосъдието“ в него е записано: „Дискутираният напоследък въпрос дали българският съд третира по различен начин делата на богатите и на бедните, аз бих свел до дилемата дали правосъдието в страната дели своите клиенти на обикновени граждани и на недосегаеми. Фактите от българската действителност говорят в подкрепа на подобно раздвоение, защото хора, които многократно нарушават закона, получават или оправдателни присъди, или изобщо не стигат до съд“, посочи посланик Матиас Хьопнер в интервю пред Дойче веле, разпространено във вторник.⁵

Наблюдават се случаи на дела, които се проточват години наред. На 08.03.2011 г. в електронната страница <http://mediapool.bg> е публикувана статия: „Съдебният инспекторат се скара на ВАС за противоречива практика“. В нея е записано: „Съдебният инспекторат разкритикува Върховния административен съд за противоречива съдебна практика по делата за наложените дисциплинарни наказания срещу магистрати. В доклад на институцията, представен във вторник, се казва, че по идентични случаи ВАС има разнопосочни произнасяния, което „разколебава смисъла и дисциплиниращия ефект на тези дела“. Според инспектората с някои свои решения Върховният съд „изгражда впечатлението за толериране на дисциплинарните нарушения и тяхната безнаказаност и засилва недоверието

⁴ <http://mediapool.bg/show/?storyid=177962&srcpos=3>

⁵ <http://mediapool.bg/show/?storyid=178734&srcpos=4>

към българското правосъдие". В отчета на съдебните инспектори има отправена критика и към множество съдилища и прокуратури в страната. През 2010 година бе извършена проверка на гражданското отделение на Софийския градски съд, който разглежда като първа инстанция най-много дела с голям материален интерес. Инспекторатът е установил, че в СГС има висящи граждански дела от 1993-1999 година. Повечето от тях са граждански искиове на пострадали от престъпления. Извода от проверките е, че има забавено приключване на наказателните дела, както и на прокурорските преписки. В гражданската колегия на съда обаче висят с години и дела за несъстоятелност. Инспекторатът е открил, че по едно дело съдът е оставил назначен „временен синдик“ да се разпорежда 6 години във фирма, а друго дело е занемарено за 14 години заради неотправено преюдициално питане. От своя страна районните съдилища в Сандански, Гоце Делчев и Петрич правят между 10 и 30 заседания по елементарни административно-наказателни дела. Най-известната прокуратура в страната – Софийска градска – също не е пропусната. Според инспекторите в ССП се констатирали случаи на многократно преразпределение на дела поради голямото текучество на кадри, което е пречка за осъществяване на ефективна и задълбочена прокурорска работа.

Кражба на доказателства: Огромен проблем за съдебната система се оказва и съхранението на веществените доказателства. В редица съдилища не се изготвят протоколи за приемане на веществените доказателства (Окръжен съд Варна, районните съдилища в Кубрат и Търговище). „Този пропуск може да минира изхода на наказателните дела, тъй като е предпоставка за „изчезване на веществените доказателства“, се казва в доклада на инспектората.

Проблем в това отношение има и в прокуратурата. Някои от прокуратурите не съхраняват веществените доказателства или съхраняват само отделни вещи, които могат да бъдат държани в каса. Останалите веществените доказателства се съхраняват в съответното РУ на МВР.

„Това затруднява контрола върху тяхното съхранение, връщане или унищожаване. Създават се условия за извършване на престъпления, например присвояване на ценни вещи, суми и др., и се затруднява самото наказателно преследване“, заявяват инспекторите.

Установено е, че част от прокуратурите не спазват указанията на главния прокурор по отношение на обявяване на лица за общодържавно издирване. Някои от прокуратурите спират досъдебните производства, водени срещу известен извършител, без заподозрените лица да се обявяват за издирване.

„В такива случаи може да има елемент на корупционна практика, например „спасяване“ от наказателно преследване, чрез изчакване за настъпване на давността“, предполагат от инспектората.

Положителен резултат: Инспекторатът посочва, че от работата му има голяма полза, като само за 2009 г. е налице ръст на относителния дял на свършените дела с 15.46% спрямо 2008 г. Намалял е броят на т. нар. висящи дела с над 2 500 броя или с 2.35%, а в сравнение с 2007 г. с над 10%. Увеличен е общият брой на осъдените лица. „С удовлетворение отчитаме, че нашата дейност е постигнала общ дисциплиниращ ефект по отношение на бързината, прозрачността и уеднаквяването на съдебната практика“, се казва в отчета на инспектората.⁶

Относно случайното разпределение на делата в съдилищата: На 08.05.2011 г. в електронния сайт <http://mediapool.bg> е публикувана информацията: „МИЕТ иска отвод на съдия по делото за Пловдивския панаир.“ В нея е записано: „Отвод на съдията-докладчик по делото за възстановяване на контрола на държавата върху „Международен панаир Пловдив“ АД Красимир Коларов е поискало Министерството на икономиката, енергетиката и туризма (МИЕТ). От ведомството обясниха в неделя, че Коларов е получил делото от председателя на Пловдивския апелативен съд Георги Чамбов, без да е извършено задължително-

6 <http://mediapool.bg/show/?storyid=176869&srcpos=1>

то електронно разпределение при спазване на принципа на случаен подбор. Това е второ въззивно дело в Апелативния съд в Пловдив, след като съдия Коларов прекрати производството и го върна на първа инстанция заради фактически грешки в съдебното решение. Указаните поправки са извършени от Пловдивски окръжен съд и на 20 април т.г. материалите повторно постъпват в Апелативния съд в Пловдив, където е образувано ново дело. В Закона за съдебната власт има императивна разпоредба новите дела да бъдат възлагани чрез електронно разпределение. Независимо от това председателят на съда Чамбов дава делото на съдията-докладчик по първото прекратено дело, посочват от МИЕТ. Не са взети предвид три последователни искания на представителя на държавата за спазване на императивната разпоредба в закона. Поради това икономическото ведомство е поискало отвод на съдията и е подало сигнал до Висшия съдебен съвет за извършени дисциплинарни нарушения при определяне на съдия докладчик по новото дело.⁷

Общи изводи:

- Спазва се принципът за случайно разпределение на делата, по реда на тяхното постъпване.
- Наблюдават се случаи на отлагане на дела поради нередовното призоваване и отсъствие на свидетели.
- Съдии и прокурори спазват правилото да се явяват в тоги в съдебните зали.
- Установена е тенденция за явно неуважение на адвокати към съда, като системно се явяват с съдебни зали без задължителните тоги. Съдът не е взискателен към това нарушение и не го санкционира.
- Въведено е работно време без прекъсване и съдебните канцеларии обслужват граждани през обедната почивка.
- В съдилищата има указателни табели пред всяко работно помещение на администрацията, пред съдебните зали са обявени имената на съдийските състави или на чиновниците работещи в тях.
- В две интернет страници на съдилища няма информация за съдиите по вписванията и за държавните съдебни изпълнители, които са назначени от министъра на правосъдието.

Общи препоръки:

- Съдът да бъде взискателен и да не толерира адвокати, които се явяват без тоги в съдебните зали.
- Съдиите да налагат глоби за отсъствие на свидетели, за да се намали броят на отлаганите дела по тази причина.
- На електронните страници на съдилищата да се публикуват имената и информация за съдиите по вписванията и държавните съдебни изпълнители.

През тримесечния период се отчита „Много добър напредък“. Законът за съдебната власт се спазва. В съдилищата върви процес на прехвърляне на документацията от хартиени на електронни носители, за да се гарантира по сигурен и бърз достъп до информация. Съдиите постановяват съдебните актове в указания от закона срок. В съдебните зали има много добри условия за работа. Деловодствата на две от съдилищата са тесни и обслужването на граждани в тях е трудно. Наблюдавани са чести закъснения при започването на съдебните заседания, защото продължилите по-дълго от предвиденото предишни дела нарушават съдебните графици.

- **Закон за закрила на детето – впечатления от прилагането му в съдебния процес**

⁷ <http://mediapool.bg/show/?storyid=179199>

Констатации: Мониторингът показва, че делата, заведени по ЗЗДетето, се разглеждат бързо и ефективно. В повечето случаи приключват в едно съдебно заседание. Съдиите внимателно изслушват страните, запознават се с представените писмени доказателства. Отчитат внимателно изнесените факти и обстоятелства и ако е необходимо - изслушват децата, чието съдба се решава в съдебната зала. Винаги се вземат предвид становищата на социалните служби от Агенцията за закрила на детето, натоварени от името на държавата да следят за интересите на децата.

При постановяване на съдебните актове съдиите се ръководят от интересите на децата. Спазва се законодателната рамка на чл. 26 от закона.⁸

Едно от наблюдаваните дела е отложено заради неявяване на законния представител на детето. Съдията разпорежда той да бъде уведомен по реда на чл. 43, ал.2 ГПК – чрез т.нар. залепване на уведомление.

В регионите, където е осъществен мониторингът, има неправителствени организации, които работят с деца в риск, но те не са ангажирани с наблюдаваните съдебни дела по ЗЗДетето.

Коментар на Център на НПО – Разград:

Добра практика е откриването на четвъртата в страната „синя стая“. На 08.03.2011 г. в електронния сайт <http://dariknews.bg> е публикувана информацията: „Четвъртата поред синя стая у нас ще бъде открита във В. Търново.“ В нея е написано: „Министърът на вътрешните работи Цветан Цветанов ще присъства на откриването на така наречената „Синя стая“ в Областната дирекция на МВР във Велико Търново. Синята стая е специализирано помещение, в което ще бъдат разпитвани деца - жертви на насилие. Името на защитената стая идва от съвместен проект между Института за социални дейности и практики и полска неправителствена организация „Ничии деца“. През 2004 година за първи път в полски съд по време на съдебен процес са използвани записи, направени в специализирано помещение „Синя стая“, като се е спестил директният контакт на жертвата - дете с насилника му, както и с адвокати, прокурори и свидетели. За пет години поляците са изградил „сини стаи“ към всички областни комендатури на полицията и в голяма част от полицейските управления по места. Според специалистите този метод намалява психическите травми у децата и дава възможност на повече пострадали да търсят помощ. У нас в момента сини стаи има в София, Шумен и Пазарджик. „Синята стая“ е решена в топли пастелни цветове с маса, килим, плюшени играчки и завеси с детски мотиви, които придават на помещението домашен уют. В стаята има стъклена преграда, която не позволява на детето да вижда какво има от другата страна, където са прокурор, следовател, обвиняем и негов защитник. Двете помещения са оборудвани с аудио и видео техника. Камера ще следи цялото помещение, а друга ще бъде фокусирана върху детето и неговите реакции. С детето ще разговаря само психолог, чрез когото въпроси ще задават останалите страни в процеса или досъдебното производство. По досега действащото законодателство материалите, получени при този разпит, могат да бъдат използвани като доказателство в съдебния процес. На церемонията по откриването на синята стая на 10 февруари са поканени и ръководителите на Окръжна и Апелативна прокуратура, Окръжен и Апелативен съд, Агенцията за закрила на детето, социални служби, кметове и членове на Национално сдружение на кметове и кметски наместници.“⁹

Коментар на Център на НПО – Разград:

Добра практика по темата за достъпа до правосъдие е „План за подобряване на работата на съда 2“, съставен от Програма за развитие на съдебната система, където е записано: Цел 21 „Съдът осигурява специални условия за работа с деца. Съдът периодично оценява процедурите и условията за работа с деца и въвежда нови процедури при необходимост. Съдът създава подходяща обстановка, в която децата да се чувстват спокойни и защитени. Съдиите и съдебните служители се обучават за работа с деца. Съдът анализи-

⁸ <http://lex.bg/laws/ldoc/2134925825>

⁹ http://dariknews.bg/view_article.php?article_id=679746

ра работата по тази цел в сътрудничество с органите по закрила на детето и граждански организации и информира обществеността за това".¹⁰

В изнесения на страницата на Програма за развитие на съдебната система <http://www.prss-bg.org/> „Дневник на добрите съдебни практики“ е публикувана информация за стаята за деца: „Децата, като една от най-уязвимите групи на обществото, имат своите специфични нужди и особености. През последните години в страната се наблюдава значителен напредък в стремежа тези нужди да бъдат посрещнати адекватно при участие на деца в съдебни процедури. Процесът е в пряка връзка с ангажиментите на България, произтичащи от международноправните и в частност европейски актове, и следва да обхваща система от мерки, реализирани в сътрудничество между институциите, в това число съда. В отговор на тази необходимост през месец май 2010 г. в Районен съд – Чепеларе е оборудвана стая за изслушване на деца. Специалната стая се помещава в сградата на съда, а достъпът до нея се осъществява през страничен вход. Разработен е подходящ психологически подход за водене на разговор с децата, който дава ценни указания на съдиите, провеждащи изслушванията. По време на самите изслушвания присъства социален работник, който преди началото на процедурата настанява детето в стаята, като го подготвя и предразполага...Съдия Нели Батанова, и.ф. председател на Окръжен съд – Шумен, е на мнение, че ползването на синята стая е много адекватен способ, който осигурява спокойна, дружелюбна и сигурна среда за провеждане на изслушвания. При процедура от такъв характер най-добре се съблюдава спазването на интересите на детето, неговата възраст и уязвимост. Желанието на институциите в Шумен, споделено от съдия Батанова, е ползването на стаята в съдебни процедури да се разшири и по отношение на граждански дела (по Семейния кодекс).“¹¹

Общи изводи:

- Наблюдаваните по закона дела са били образувани по молба на дирекции „Социално подпомагане“
- Голяма част от наблюдаваните съдебни дела приключват в едно съдебно заседание.
- Не са наблюдавани дела, в които НПО да е била ангажирана със случаите, станали повод за съдебните процеси, свързани с интересите на деца.
- Наблюдаван е процес, отложен заради неявяването на законния представител на детето.

Общи препоръки:

- Съдът да следи и да налага глоби, когато законен представител на дете не се яви на процес, заведен в защита на детето.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. По-голяма част от съдебните дела, заведени по ЗЗДетето, приключват в едно съдебно заседание и това гарантира навременната закрила на децата. Съдилищата настаняват децата оставени без родителски грижи основно в социални домове. Тази практика не бива да се насърчава, защото съвременните изисквания са за деинституционализация и осигуряване на приемна грижа или реинтеграция в семейна среда.

• Закон за защита от домашно насилие

Констатации: През периода на наблюдение дела по ЗЗДН са проследени само в две от подложените на мониторинг съдилища. Процеси са заведени в съдилищата в Монтана и Враца, докато в Ботевград и Видин никой не е потърсил правата си по текстовете на този закон.

¹⁰ План за подобряване на работата на съда 2, стр. 28, <http://www.prss-bg.org/>

¹¹ http://prss-bg.org/sites/default/files/01_E-Bulletin_02_2011_BG.pdf

В Монтана е наблюдавано съдебно дело по ЗЗДН, заведено от майка срещу сина ѝ, което е разгледано и приключило в рамките на 1 месец и 7 дни. Решението е взето след продължило 40 минути заседание. Изслушани са свидетели, домашното насилие е установено чрез неоспорими доказателства, а виновният е наказан с временно отстраняване от съвместно обитаваното жилище. Двете страни са уведомени за съдебното решение още в деня на процеса.

Наблюдението установи, че полицията предоставя нужната за съдебното дирене документация в съдебния процес по ЗЗДН. В нито едно от наблюдаваните дела по този закон не са участвали представители на социалните служби. Няма данни местни неправителствени организации да подпомагат жертвите на домашно насилие да получат съдебна защита.

Общи изводи:

- Съдебни дела, заведени по ЗЗДН, са наблюдавани само в две от четирите наблюдавани съдилища.
- Законът за защита от домашно насилие не е популярен за гражданите в наблюдаваните съдебни райони.
- Съществува готовност за добра координация между съда и полицията при прилагането на ЗЗДН, но не е отчетено участие на социалните служби и организации от третия сектор.

Общи препоръки:

- Съдът, заедно с други заинтересовани институции и граждански организации, да работи за популяризирането на закона и възможностите за защита и превенция на домашно насилие.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Дела по Закона за защита от домашното насилие са наблюдавани само в две от наблюдаваните четири съдилища. Те са преминали спокойно, при спазване на съдебните процедури. Постановени са заповеди за незабавна защита и е гарантирана сигурността на пострадалите от домашно насилие. Намираме, че законът не е достатъчно добре познат на гражданите и препоръчваме на съда и останалите, ангажирани с проблема на домашното насилие институции да го популяризират по-активно.

- **Закон за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси – проучване на публикуваните декларации на магистрати.**

Констатации: Декларациите по Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси на съдиите от наблюдаваните съдилища са публикувани на страницата на Висшия съдебен съвет: www.vss.justice.bg. Ориентирането на конкретни определени публикувани декларации на магистрати по ЗПУКИ в интернет е трудно и неразбираемо, защото всички са събрани и оповестени в един общ файл, подредени на случаен принцип едно след друго. Проява на неангажираност, несериозност, липса на отговорност за публичност и прозрачност на местно ниво е непубликуването на декларациите по ЗПУКИ в самите електронните страници на районните съдилища, където работят съдиите. В някои от публикуваните декларации имената на съдиите са посочени с инициали, което е нарушение на изискването на закона спрямо публични личности. В раздела на Районен съд - Враца е публикувана и декларация с инициали П.Т.А., които не съответстват на нито едно от имената на съдиите в Районен съд - Враца. Справка установи, че това е декларация на съдия, който е работел в Районен съд - Враца през миналата година, но е починал. Срокът за подаване на декларациите по ЗПУКИ е до края на месец март 2011 г.. Информацията за декларациите в страницата на Висш съдебен съвет се обновява веднъж годишно – през месец април 2011 г.

В публикуваните декларации няма посочена информация за конфликт на интереси. В интернет страниците на съдилищата не е публикуван поименен списък на съдебните заседатели, липсват публикувани от тяхна страна декларации за наличие или липса на кон-

фликти на интереси по смисъла на ЗПУКИ. Липсват декларациите и на държавните съдебни изпълнители и съдиите по вписванията, които работят в този съд.

На електронните страници на съдилищата са публикувани декларациите по ЗПУКИ на всички служители в съдилищата, но и техните имена са заменени с инициали, което според текстовете на закона се приема като нарушение. Сред декларираните обстоятелства за обвързаности не са споменати такива, които да представляват конфликт на интереси.

Коментар на Център на НПО Разград, свързан със Закона за конфликт на интереси.

Според нас не само магистратите трябва да бъдат наблюдавани за съмнителни срещи и за конфликт на интереси. По Закона за конфликт на интереси трябва да бъдат разследвани и други публични личности, оглавяващи обществени институции.

На 08.04.2011 г. в електронния сайт <http://mediapool.bg> е публикувана информация: „Прочулият се шеф на НЕК в конфликт на интереси“, в нея се съобщава: „Шефът на НЕК Красимир Първанов може да се окаже в конфликт на интереси, пише в петък вестник „Пари“. Причината е, че като съдружник в три енергийни компании и с участие в соларен парк край Видин, неговият 22-годишен син Петър Първанов влиза в търговски отношения с държавната компания, която баща му ръководи. Съмненията за конфликт на интереси се подсилват от почти светкавичното за българската практика свързване на соларния парк с електропреносната мрежа на страната. Не е ясно дали Първанов изобщо е подал задължителната декларация, която според Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси трябва да подава всяко лице, заемащо публична длъжност. Заради подписа си под меморандума за АЕЦ „Белене“, тази седмица Красимир Първанов първоначално бе заплашен с уволнение от министъра на икономиката, но впоследствие бе спасен лично от премиера.

Видински връзки в две от фирмите Петър Първанов е съдружник, а на третата - „Пи Пауър“, е едноличен собственик на капитала, пише в разследването си „Пари“. Именно чрез „Пи Пауър“ синът на директора на НЕК участва в соларния парк „Гюргич“ в Северозападна България. Останалите собственици са двама братя - Никола и Петър Симеонови, които са съдружници с Първанов в „Пи Ен Пи Солар“ (вероятно от Петър, Никола и Петър). Братята пък са еднолични собственици на две компании - съответно „НС Солар“ на Никола Симеонов и „ПС Солар“ на Петър Симеонов. Те са съдружници в трета фирма - „Фотоволтаик Енерджи“. Всяка от тях е собственик на по един блок от „Гюргич“. Всички изброени компании са регистрирани на един и същи адрес във Видин. На същия адрес са регистрирани още адвокатската кантора на баща им Симо Симеонов, както и на неправителствената организация „Екопланет“, член на чийто управителен съвет е бащата. Тримата собственици на „Гюргич“ са на 22, 24 и 19 години. Петър Първанов е съдружник в още една компания, „Джей Енд Пи Енерджи“, заедно с Мохамед Дженият, който иначе има бизнес в сферата на недвижимите имоти. И четирите компании са регистрирани в средата на 2009 г., а официалното откриване на парка е през есента на 2010 г. Това кара председателят на Българската фотоволтаична асоциация Никола Газдов, цитиран от „Пари“, да смята, че фирмите вероятно са купили готов разработен проект, защото иначе излиза, че той е реализиран в твърде кратки срокове. Но дори и да е така, периодът пак е изненадващо кратък. „В рамките на това време е възможно да се случат нещата, но означава, че доста експедитивно са им се случвали“, коментира Газдов по повод бързото свързване на централата с електропреносната мрежа. По думите му практиката с повечето други фирми показва, че това отнема повече време. Електроразпределителното дружество в района е ЧЕЗ, където Красимир Първанов беше директор „Инвестиции“ преди назначаването му в НЕК през февруари 2010 г. Решение на ДКЕВР показва, че паркът е успял да продава енергия през миналата година, тъй като е получил сертификати за произход на електрическа енергия. VIP гост Соларният парк е открит на 21 октомври миналата година, а официален гост е именно Красимир Първанов, който по това време вече е изпълнителен директор на НЕК. По закон НЕК е задължена да закупува енергията от възобновяеми

енергийни източници, така че четирите фирми, включително тази на сина на директора, са в търговски отношения с държавната компания. Красимир Първанов е в обсега на Закона за конфликт на интереси, той и синът му са свързани лица по смисъла на закона. Освен това синът му действа в област, в която той взима решения, което също е отбелязано в закона. От „Пари“ уточняват, че засега не са успели да открият декларация за конфликт на интереси, каквато Първанов би трябвало да е подал. По закон документът трябва да е качен на страницата на Министерския съвет, но там има единствено списък с лицата, подали декларации към май 2010 г. В него Първанов не фигурира.¹²

На 30.03.2011 г. в електронния сайт <http://mediapool.bg> е публикувана информация: „Управляващите не сформираха комисията за конфликт на интереси“, в нея е записано: „От първи април Законът за конфликт на интереси ще зацikli. Грешката в системата ще се появи заради липсата на новата комисия за конфликт на интереси, която трябваше да бъде сформирана до днес, а от утре да встъпи в длъжност. В края на ноември миналата година парламентът прие окончателно промените в Закона за конфликт на интереси. Според редактираните текстове конфликтът на интереси трябваше да се установява от нова комисия. Решението дали действително има конфликт на интереси и санкциите дотогава зависеха от Върховния административен съд и от регионалните административни съдилища. С променените текстове това задължение се прехвърля на новото звено, което трябва да получава информация от парламентарната комисия за конфликт на интереси. След запознаване с материалите новият орган, замислен като извънпарламентарна структура, трябва да се произнася дали законът е нарушен. От това звено на практика зависи и налагането на глоби и санкции на пристъпилите закона. В края на миналата година след разгорещени дебати и несъгласие от страна на Синята коалиция, БСП и ДПС, Народното събрание в крайна сметка реши органът да заработи от 1 април тази година. Съставът му е от петима членове, от които парламентът избира трима, включително председателя. Останалите двама членове са квота на президента и на Министерския съвет. Мандатът им е 5 години. В състава на комисията от квотата на парламента не може да има повече от един член, предложен от народни представители от една и съща парламентарна група. По думите на Ивайло Тошев от ГЕРБ по времето, когато мнозинството прие закона – това е най-добрият начин за контрол на конфликта на интереси. Аргументът му бе, че звеното ще се отчита пред НС. Към 30 март обаче не е започнала процедурата по номиниране и избиране на член. Потърсена за коментар, прессекретарят на президента Бойка Башлиева заяви, че срокът е до петък и дотогава президентът ще излъчи своята номинация. От БСП се оказа, че са забравили за срока. Заместник-председателят на ГЕРБ Валентин Николов пък обясни, че „разбира, че срокът е до 1 април, но Изпълнителната комисия на партията все още не се е събрала“. На въпрос кога трябва да заседава тясното партийно ръководство, Николов обясни, че изпълкомът „трябва да може да се събира всякога, а най-добре във вторник“. Към момента обаче премиерът Борисов бил твърде зает и нямало как това да стане. Въпреки че срокът изтичал при първа възможност, щели да обявят номинацията си.“¹³

На 10.05.2011 г. <http://mediapool.bg> продължи темата: „Най-сетне станаха известни имената за комисията по конфликт на интереси“, в нея е записано: „ГЕРБ предлага Филип Златанов за член на комисията за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси. Това съобщи заместник-председателят на ПГ на ГЕРБ Искра Фигосова във вторник. Златанов е на 34 г., последните 4 години е юрист в банка. Кандидатурата, която излъчи „Атака“ за комисията, е юристът Катя Станева, съобщи от партията. От Синята коалиция предлагат адвокат Антония Романова, а от ДПС - члена на ЦИК Сабрие Сапунджиева. БСП ще съобщят номинацията си в сряда. Комисията за конфликт на интереси трябваше да започне работа от 1 април според приетия от мнозинството Закон за конфликт на интереси. Управляващите обаче не внесоха предложенията в срока, определен от нормативния акт. Оправданието тогава беше, че от многото законодателна дей-

12 <http://www.mediapool.bg/show/?storyid=178108>

13 <http://mediapool.bg/show/?storyid=177764&srpos=8>

Общи изводи:

- Труден и неясен е достъпът до публикуваните в интернет страницата на Висшия съдебен съвет декларации по ЗПУКИ на магистрати, защото всичките са оповестени в един файл, подредени хаотично, с липса на опция за конкретно търсене.
- Декларациите не са изведени в отделна рубрика на страницата и това прави практическия достъп до тях бавен и труден.
- Липсват декларациите на държавните съдебни изпълнители и на съдиите по вписванията.
- Декларациите на съдиите не са публикувани в страницата на съответните районни съдилища.

Общи препоръки:

- Публикуваните декларации да бъдат представени в отделни файлове за всеки магистрат, за да може лесно и бързо да се открие всеки документ.
- Да се предвиди електронна възможност за търсене на определена декларация по ЗПУКИ по име.
- В страницата на Висш съдебен съвет да се изведе рубрика със заглавие „Декларации по ЗПУКИ“, за да е по ясен и лесен достъпът до документите.
- Районните съдилища да публикуват на своите интернет страници декларациите на магистратите, работещи в съответния съдебен район.
- Всички действащи съдебни заседатели, държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията да публикуват декларации за наличие или липса на конфликт на интереси по реда на ЗПУКИ.
- ЗПУКИ да се промени в посока разширяване кръга на задължените субекти, като в списъка на задължените по него лица се включат и съдебните заседатели.

През тримесечния период има „Добър напредък“. Всички магистрати са попълнили декларациите си по ЗПУКИ, които са публикувани на страницата на Висш съдебен съвет. Декларациите на съдебните служители са публикувани на страниците на конкретните съдилища. В някои от декларациите има само инициали. Липсата на пълните имена на публични личности, според нас е нарушение на закона. Има декларации, които не са попълнени коректно. Декларациите, изнесени на електронната страница на Висшия съдебен съвет, не са в отделна рубрика, което затруднява свободния достъп до тях.

- **Кодекс за етично поведение на българските магистрати – етично поведение на магистрати, конфликт на интереси в съдебната система и нерегламентирани контакти с компрометирани лица.**

Констатации: Съдиите не контактуват със страни по делата, преди или след съдебно заседание. Не се забелязват прояви на пристрастност в процесите. Кодексът за етично поведение е публикуван на интернет страницата на Висш съдебен съвет, но не и на електронните страници на съдилищата. В Районен съд - Враца има създадена Етична комисия, която разглежда въпроси, свързани със спазването на правилата от Кодекса за етично поведение на магистратите; разглежда сигнали за нарушения, дава мнение при атестиране на съдии, при проверки за дисциплинарно производство, периодични проверки. В другите 3 съдилища също има създадени етични комисии. Няма образувани дела в етичните комисии. Липсва информация за техния състав, правила и дейност.

Общи изводи:

14 <http://mediapool.bg/show/?storyid=179292>

- Наблюдението през тримесечния период не е констатирало случай, в който магистратите да са нарушавали Кодекса за етично поведение.
- Кодексът за етичното поведение на магистратите не е публикуван на електронните страници на съдилищата.
- Към съдилищата има създадени етични комисии, които при сигнали за нарушения разглеждат поведението на магистратите.
- Липсва информация за съставите, правилата и дейностите на етичните комисии.

Общи препоръки:

- На страницата на всеки съд да се публикува Кодексът за етично поведение на магистратите.
- На интернет страниците на районните съдилища да бъдат публикувани съставите на етичните комисии, техните правила и информация за дейността им.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Магистратите съблюдават принципите, заложи в Кодекса за етичното поведение. В съдилищата има изградени етични комисии, които при получен сигнал следва да разследват поведението на даден съдия. На електронните страници на някои от съдилищата не е публикуван Кодексът за етично поведение на магистратите, нито информация за състава на комисите, които следят неговото спазване от страна на магистратите.

- **Прилагане на Указа за борба с дребното хулиганство**

Констатации: През наблюдавания период дела по УБДХ са разгледани в районните съдилища на Ботевград, Враца, Видин и Монтана, две от които са приключили с постановено решение за „задържане в поделенията на МВР“, едно с наказание „глобаа“ едно съдебно дело е прекратено поради липса на доказателства.

В Ботевград провинилите се „хулигани“ биват задържани в обособено помещение, пригодено за тази цел, което се намира в РУ на МВР. Ако мярката е за срок по-голям от 24 часа, гражданите са прехвърляни в поделение на МВР в град София. Помещението в ботевградското МВР не покрива санитарните нормални изисквания по стандарт. Площта му е много малка (3м/3м), има само легло, тоалетната е в отделно помещение, а баня няма. На задържаните се осигурява храна, имат право за свиждания с посетителите си.

Във Враца условията при местата за изтърпяване на наказанието „задържане в поделенията на МВР“ са добри. Помещенията се намират в скоро ремонтирана сграда и отговарят на всички европейски изисквания. Сградата е на 4 етаж. Помещенията разполагат със санитарни възли. Поддържа се добра хигиена. През зимата температурата в помещенията е над 19 градуса, има климатици. На задържаните по УБДХ се осигурява храна. Те имат право на свиждания и срещи с близките си. През деня имат възможност да излизат на открито.

В Монтана наказанията „задържане в поделенията на МВР“ се изтърпяват в помещения, извън сградата на полицейското управление. Има само един санитарен възел, намиращ се в отделна пристройка. Задържаните се хранят „на крак“, защото в помещението за изтърпяване на наказанието няма маса. Наблюдението няма информация за условията, при които се задържат наказаните по УБДХ във Видин, защото дежурният полицай отказва съдействие и информация на представителя на Центъра на НПО в Разград.

Присъдите по този указ са административно наказание, което не се счита за осъждане и не се вписва в бюрата за съдимост. Екипът на наблюдението е на мнение, че невъзможността да се обжалват тези санкции нарушава европейските права на гражданите. Всеки наказан би следвало да може да ползва правото на обжалване и да търси правата си с помощта на съдебния контрол. В Административно-процесуалния кодекс, в дял трети, глава девета, чл. 149. (1), е записано, че административните актове могат да се оспорят в 14-дне-

вен срок от съобщаването им.¹⁵

Повечето съдебни дела по УБДХ приключват само в едно съдебно заседание, а подсъдимите участват в процеса без адвокати. Част от тях не разбират смисъла му, дори и след като вече са ги осъдили. Съдилищата не събират допълнителни доказателства за изясняване на причините, предизвикали хулиганството, в съдебните процеси не се разпитват други свидетели освен полицейските служители, които често са заинтересовани лица. По-голямата част от процесите приключват с глоби, но осъдените на задържане в поделенията на МВР излежават наказанията на места, които в повечето случаи не отговарят на елементарни здравни и хигиенни стандарти.

Според чл.7 от указа, решението по него не подлежи на обжалване и се изпълнява незабавно, въпреки че визираните в чл.1, ал.1 от същия определя нарушенията и наказанията по този нормативен акт като административни. Според нас провиненията по УБДХ са административни нарушения, не следва да се наказват със „задържане в поделенията на МВР до 15 денонощия“, а с някое от определените по ЗАНН административни наказания.

Коментар относно приложението на Указа за борба с дребното хулиганство (УБДХ)

На 28.03.2011г. вестник „Лудогорски вестник“ публикува информация „ЦНПО ще участва в дело за отмяна на Указа за дребно хулиганство.“ Там е написано: „Конституционният съд допуска до разглеждане искането на ВАС за обявяване на противоконституционност на чл. 7, изр. 1 от Указ N 904 от 28.12.1963 г. за борба с дребното хулиганство. Поводът е писмо на проф. Евгени Танчев, Председател на КС. Ето някои от доводите, с които ЦНПО Разград, иска в молбата да бъде конституиран по делото и желае отмяна на целия нормативен акт, който е в сила от 1963 г.: Липсва административно наказание „задържане в поделенията на МВР“ в специализирания закон за административни наказания. В ЗАНН не е предвидено такова наказание и съответно Указът противоречи с въвеждането на друго различно; Административно наказание ‘задържане в поделенията на МВР’ на практика е „лишаване от свобода“ и трябва да подлежи на съдебен контрол; Липсва възможност за обжалване на съдебните актове в противоречие с АПК, който е в сила от 2007 г.; В разрез с европейските норми се предвижда налагане на наказание ‘задържане в поделенията на МВР’ на непълнолетни младежи между 16 и 18 г.; В голямата си част местата за изтърпяване на административно наказание „задържане в поделенията на МВР“ не отговарят на елементарни здравни и санитарни стандарти за ограничаване на човешките права. Тези т.нар, полицейски подразделения в МВР не подлежат на никакъв санитарен контрол от страна на МЗ-РИОКОЗ, понеже не са включени в задължителните обекти за проверка и включване в регистъра с обществени обекти“.

На 27.04.2011 г. Центърът на НПО – Разград получи писмо от омбудсмана на Република България Константин Пенчев: „Благодаря Ви за изпратените доклади за гражданско наблюдение на съда и за активната Ви дейност. Във връзка с искането Ви относно Указа за борба с дребното хулиганство, Ви информирам, че по повод получени жалби от лица с наложени административни наказания по цитирания указ и предвид практиката на Европейския съд по правата на човека, препоръчах неговата отмяна в Годишния доклад за дейността на омбудсмана за 2010 г., който внесох в Народното събрание в края на месец март.“

В Годишния доклад за дейността на омбудсмана на Република България за 2010 г. Константин Пенчев препоръчва отмяна на Указа за борба с дребното хулиганство: „В тази връзка бих искал да обърна внимание на Указа за борба с дребното хулиганство, приет през 1963 г., който е в сила и не е съобразен напълно с европейските стандарти за защита на правата на човека. Във връзка с прилагането на указа, България е осъдена два пъти в Страсбург – по делата „Камбуров срещу България“ и „Станчев срещу България“. Определянето на административно наказание „задържане в поделенията на МВР до 15 денонощия“ е непропорционално на степента на обществена опасност на деянието. Административни нака-

---

15 http://www.admincourtsofia.bg/НОРМАТИВНАУРЕДБА/Административнопроцесуален_кодекс_/apkp3.aspx

зания се налагат за деяния с ниска степен на обществена опасност, които не могат да се квалифицират като престъпления. Наличието на административно наказание, което по степен на ограничаване на правата и личната неприкосновеност на лицето, се доближава до най-тежкото наказание, което се налага за извършени престъпления – „лишаване от свобода“, на практика би могло да доведе в определени случаи до налагането на по-тежка санкция за извършено административно нарушение, отколкото за извършено престъпление. Подобен подход при определяне на наказанията е неприемлив за една правова държава, която гарантира неотменимостта на основните човешки права в своята Конституция. Независимо от образуваното дело № 19/2010 г. в Конституционния съд за установяване на противоконституционност на чл. 7 от указа, съгласно който определеното наказание не подлежи на обжалване, използвам възможността чрез доклада да се обърна към Народното събрание, като компетентен орган, да отмени изцяло тази остаряла нормативна уредба и да уреди тези отношения по начин, който съответства на Конституцията на Република България и на международните стандарти за защита на правата на човека.“¹⁶

На 02.05.2011 г. в електронната страница: „<http://www.standartnews.com>“ е публикувана информация: „Омбудсманът против указа за хулиганство“. В нея е написано: „Да се сложи край на бързите присъди за хулиганство, които працат провинилите се да излежават присъдите си в полицейски кучкарници. Омбудсманът Константин Пенчев е поискал от Народното събрание Указът за борба с дребното хулиганство да бъде отменен, защото „не е съобразен напълно с европейските стандарти за защита правата на човека“. Пенчев е уведомил за намерението си и центъра на неправителствените организации в Разград, които от 7 години осъществяват граждански мониторинг над съда в България и водят кампания срещу остарелия указ от Татово време. България вече два пъти е осъждана в Страсбург заедно лишава от свобода хора, които нямат право да обжалват съдебното решение, произнесено по реда на този указ. Повсеместна практика е сгафилите хулигани да бъдат изпращани да излежават наказанията си в полицейските кучкарници, където няма елементарни условия за живот, обясни Георги Милков, председател на неправителствената организация, взела първа на мушката си УБДХ. Константин Пенчев настоява депутатите да отменят напълно остарялата нормативна уредба, която противоречи на съвременните норми за човешки права.“¹⁷

Коментар на Център НПО – Разград:

Добър напредък относно обжалването на актовете по УБДХ. С решение 3 от 04.05.2011 г. Конституционният съд обяви за противоконституционен чл. 7, изр. 1 от указ № 904 от 28.12.1963 г. за борба с дребното хулиганство (обн., ДВ, бр. 102/ 1963 г., последно изм., бр. 27/2009 г.) в частта „не подлежи на обжалване“. Занапред всички решения на районни съдии по този Указ ще могат да се обжалват пред административните съдилища.

Ние смятаме това за успех и за следваща крачка към отмяна на целия Указ, както предложи омбудсманът Константин Пенчев в Годишния си доклад за 2010г. Центърът на НПО в Разград беше конституиран като страна по образуваното дело и представи становище в подкрепа на искането за обявяване на оспорената разпоредба за противоконституционна. Настояваме за това, защото тя противоречи на конституционния принцип за осигуряване на всеобщото право на защита, тъй като административното нарушение по УБДХ се приравнява на престъпление заради строгостта на санкцията „задържане в подделенията на МВР“.

На 10.05.2011 г. в електронния сайт <http://dariknews.bg> излезе информация: „Част от УБДХ – противоконституционна, вече ще може да се обжалва“, в статията е записано: „Конституционният съд обяви клауза от Указа за борба с дребното хулиганство за противоконституционна. Това съобщи Георги Милков - лидерът на една от страните по делото - „Центърът на неправителствените организации“ в Разград. Казусът стигна до кон-

16 Доклад за дейността на омбудсмана на Република България, глава XVI Международни стандарти и сътрудничество, препоръки в областта на международните стандарти и сътрудничество, стр.144-145.

17 <http://www.standartnews.com/news/details/id/102334/>

ституционните съдии след като мина през други три съдебни инстанции. Миналия август 51-годишният Явор Киранов от село Сейдол е осъден от Районен съд-Разград на 15 денонощия арест по УБДХ заради скандал на улицата с жената, с която наскоро се бил разделил, а преди това живеели на семейни начала. Защитата на Киранов обжалва наказанието, но Административен съд-Разград остави жалбата без разглеждане, обосновавайки се с чл. 7, изр. 1 от УБДХ, съгласно който „Решението на районния съдия не подлежи на обжалване и се изпълнява незабавно“. Върховният административен съд също отказа произнасяне преди становище на Конституционния съд. От общо 12-те страни по делото в Конституционния съд - шест държавни институции и шест неправителствени организации - само две са изразили становище, че клаузата е съобразена с основния закон. Това са министърът на правосъдието и главният прокурор. Според останалите текстът е противоконституционен. Това са: Народното събрание, Министерският съвет, министърът на вътрешните работи, Върховният касационен съд, Висшият адвокатски съвет, Българският хелзинкски комитет, Съюзът на юристите в България, фондация „Асоциация за европейска интеграция и права на човека“, фондация „Български адвокати за правата на човека“ и сдружение „Център на неправителствените организации“-Разград. Според конституционните съдии в нормативния документ, влязъл в сила през 1963 г., липсва институционен контрол върху действията на районния съдия за разлика от всички други хипотези на налагане на административни наказания по другите специални закони. Магистратите считат, че това противоречи на Конституцията на Република България. Ограничаването на правото на обжалване на нарушителя пред по-горна инстанция на съдебен акт, който предвижда налагане на наказание „задържане в поделенията на МВР“, надхвърля необходимото за осъществяване на правосъдието - констатира още конституционните съдии в решението си за обявяване на противоконституционен на текста от Указа за борба с гребното хулиганство.¹⁸

Общи изводи:

- Наложените по УБДХ наказания не могат да бъдат обжалвани от гражданите .
- В някои от делата подсъдимите се явяват в съда без защитници.
- Местата за изтърпяване на наказания по УБДХ със „задържане в поделенията на МВР“ не отговарят на хигиенните стандарти

Общи препоръки:

- Да се даде законодателна възможност административните наказания по УБДХ да се обжалват.
- Съдиите да изискват и събират допълнителни доказателства по делата.
- Да се информира прокуратурата, за да да се водят делата с участието на прокурор, особено когато върви производство срещу непълнолетни.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Голям брой от съдебните дела приключват с наказание „глоба“. Никоя от постановените присъди обаче, дори тази, която лишава хората от свобода до 15 дни, не може да бъде обжалвана пред по-горна съдебна инстанция. Това решение е в разрез с европейските права на гражданите.

Направени са усилия да се подобрят условията за живот в местата за изтърпяване на наказанията по УБДХ във Враца, но в Ботевград и Монтана това не е направено.

1.5.3. Достъп на уязвими групи до правосъдие

1.5.3.1 Архитектурна вътрешна и външна среда на съдебните сгради – достъпност на хора с трайни физически увреждания.

Констатации: Архитектурната среда в три от четирите наблюдавани съдилища е дос-

¹⁸ http://dariknews.bg/view_article.php?article_id=713982

тъпна за всички, включително за хора с увреждания. Към входовете на съдебните палати във Враца, Видин и Ботевград са изградени рампи. Достъпът за хора с увреждания е ограничен единствено в Районен съд – Монтана, който се помещава в две отделни сгради. Там няма осигурен достъп за хора с увреждания и помощни средства за придвижване. В съдилищата във Враца и Ботевград има възможност за придвижване до всички етажи чрез асансьори. В съда в Ботевград той е адаптиран за хората с увреждания, но режимът на ползване е свободен и той е на разположение на всички посетители в съдебната палата. На входовете на съдебните палати има системи за пропускателен контрол - металдетекторна рамка-скенер, която следи за оръжия или други опасни предмети у посетителите. Охраната проверява багажа на влизащите, в сградите не се допуска внасянето на обемисти пакети и чанти.

Констатирано е, че вратите на съдебните зали в четирите сгради са достатъчно широки и са проходими за хора със специални средства за придвижване. Те са снабдени с озвучителна техника, а повикването на участниците в съдебния процес става и чрез високоговорители, което улеснява хора със зрителни увреждания. В залите акустиката е добра, озвучителните уредби са в изправност. Единствено в съда във Враца акустиката е лоша и казаното в съдебната зала не се чува добре. В съдилищата във Враца и Ботевград има пригодени санитарни възли за хора с увреждания. Тоалетната в Районен съд – Видин е заключена и не може да се ползва от гражданите. В Монтана тоалетната за граждани се намира в сградата срещу съдебната палата и е достъпна.

Свободният достъп до архитектурната среда в Районен съд – Русе е ограничен. На 09.03.2011 г. в страницата <http://dariknews.bg/> е публикувана информация, озаглавена: „Съд за русенския съд“ в нея е написано „*Центърът на Неправителствените организации за наблюдение на съда в Разград настоява да бъде отворен централния вход за граждани в Русенския съд. От организацията искат административния ръководител на Окръжния съд Даринка Алексиева да преразгледа решението си отпреди няколко години, когато достъпът за граждани през централния вход бе забранен, и сега те трябва да използват страничен вход. Според председателя Георги Милков това е крайно неудобно и нефункционално решение. По специален проект организацията е наблюдавала 20 съдилища в Северна България, като е установено, че само в Русе достъпът на уязвимите групи до и в сградата на съда е невъзможен. Съгът нарушава правото на достъп на хората с физически проблеми. Главният вход на сградата е тесен, неудобен, със стръмни стъпала. В мазето на сградата е предоставена за ползване една обща тоалетна за граждани, която е недостъпна за хора с двигателни увреждания. За проблемът е уведомена и Маргарита Попова-министър на правосъдието. Ако до края на март проблема не бъде решен, ще заведем дело в Комисията за защита от дискриминация, закани се Милков.*“¹⁹

На 09.03.2011 г. в електронната страница <http://www.arenamedia.net> е публикувана информация, озаглавена: „Централен вход за служебно ползване“, в нея е написано:

Само за служебно ползване се оказва централният вход на Съдебната палата в Русе, използван от ограничен брой служители, съдии и прокурори. Гражданите и адвокатите ползват вход от северната страна на сградата. Наблюдението е направено от Център на НПО в Разград и Националната НПО мрежа за гражданско наблюдение на съда, които осъществяват проект „Правосъдие близо до хората“, финансиран от Фондация „Америка за България“.

19 http://dariknews.bg/view_article.php?article_id=680404

От организацията се обръщат към председателя на Окръжен съд Русе Даринка Алексиева и до министъра на правосъдието Маргарита Попова. Те изразяват отрицателна оценка за управленското решение да бъде определен вход за граждани от северната страна на сградата, което е крайно неудобно и нефункционално решение. Тази практика е в разрез с политиката за прозрачно и добро управление в полза на гражданите. Мрежата за гражданско наблюдение на съда предлага да се отвори главният вход на Съдебната палата за достъп на граждани, адвокати и други клиенти.

От наблюдаваните районни съдилища, единствено в Русе съдебната сграда е недостъпна за хора с двигателни увреждания, които се придвижват с помощни средства. Главният вход е прекомерно тесен, неудобен, със стръмни стъпала. Допълнително е затруднено движението по тези стъпала във входа, след като е инсталиран скенер за проверка на метални предмети, оръжие и експлозиви, възпрепятстващ влизането на въоръжени лица.

Организацията е констатирала още, че на изхода има пропускателна система – тип въртележка, която допълнително затруднява движението на влизащи и излизащи лица. В мазето е предоставена за ползване една обща тоалетна за граждани, която също е недостъпна за хора с двигателни увреждания и в по-голямата част от деня е заключена.

Сградата на Съдебната палата на Русе е паметник на културата и е собственост на Министерството на правосъдието. Управлява се и се стопанисва от председателя на Окръжен съд – Русе.²⁰

20 http://www.arenamedia.net/news.php?newsandpromotion_id=11374

Общи изводи:

- В Монтана няма рампа, външна платформа, асансьор или друго помощно средство, което да осигури достъп до сградата на съдебната палата на хората с двигателни увреждания.
- В две съдебни сгради - Ботевград и Враца, са осигурени асансьори за хората с увреждания.
- Съдебните зали в четирите съдилища са оборудвани с аудиотехника.
- Вратите на съдебните зали са достатъчно широки за хора с помощни средства.
- В сградите на съда има тоалетни за граждани, като единствено във Видин тя е заключена и достъп до нея имат само работещите в съдебната палата.

Общи препоръки:

- Да се монтират асансьори в сградите на съдебните палати във Видин и Монтана.
- Тоалетната в сградата на съда във Видин да стане достъпна и за гражданите.
- Министерството на правосъдието да търси решение всички подразделения на съда в Монтана да бъдат настанени в обща сграда.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Архитектурната среда в три от четирите наблюдавани съдилища осигурява свободен достъп за хората с физически увреждания. В две от съдилищата има изградени асансьори и тоалетни, които са достъпни за хора с физически увреждания. Акустиката в съдебните зали е добра и те са снабдени с необходимата техника за нормалното протичане на съдебните дела. Само в едно от съдилищата акустиката е лоша.

1.5.3.2. Достъпност и адекватност на съдебните процедури спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации: В сградите на съдилищата във Видин и Враца има указателни табели, които насочват гражданите към залите и канцелариите. В сградата на Районен съд - Ботевград тези табелите са поставени високо и хората с увреждания невинаги могат да се възползват от информацията, изнесена чрез тях. За изцяло незрящите няма никакви условия за достъп до информация в нито една от 4-те сгради.

Физическата среда в съдебните зали не затруднява хората от уязвимите групи. Единствено звуковата среда в съдебните зали във Враца не е достатъчно добра. Въпреки, че до тях не достигат външни шумове, трудно се долавя казаното от участниците в процесите. Наблюдавано е заседание, в което възрастен мъж с проблеми със слуха се е оплакал, че не чува и поискал от съдията да се говори по-високо. По време на мониторинга не е регистриран случай, в който съдът да е показал неуважение към представители на малцинствени групи, социално слаби хора или жертви на насилие.

Коментар на Център на НПО – Разград:

Добра практика е „План за подобряване на работата на съда 2“, издаден от Програма за развитие на съдебната система: Цел 18 „Съдът предоставя информация и помощ на гражданите чрез информационен център. Съдът използва процедури и методи, включени в Концепцията за информационните центрове, одобрена от Висшия съдебен съвет. Съдът използва опита на съдилищата, създали информационни центрове. Съдът анализира ефективността на информационния център въз основа на анкети, статистическа информация, брой потребители, посетили центъра и др. Съдът предлага на ВСС прилагане на единни форми за информационни материали.“²¹ Комитетът по оценка дава указания за изпълването на някои цели от План 2 за правилното им прилагане: Цел 18 „Съдът предоставя информация и помощ на гражданите чрез информационен център“. С оглед обръкването, което сегашната редакция на текста причинява, Комитетът по оценка счита за не-

21 План за подобряване на работата на съда 2, стр. 25

обходимо да уточни, че под „информационен център“ следва да се има предвид всяко работно място или друга организационна единица, независимо от конкретното ѝ наименование („регистратура“, „фронт офис“ и др.), което е обозначено и изпълнява функциите на информационен център в съответствие с Концепцията за информационните центрове, одобрена от ВСС. Тази дефиниция включва и възможностите за предоставяне на услуги чрез отдалечен достъп – „електронен информационен център“.²²

Можем да определим като спорно подобно тълкуване, ако се съпостави с липсата на електронни услуги за гражданите, които да улесняват обслужването им в съдилищата. Определянето на всяко работно място или организационна единица за „информационен център“ обезсмисля стремежа на съдебните институции да усъвършенстват процесите по обслужване на гражданите и да предлагат услуги на принципа „на едно гише“.

Общи изводи:

- Не са констатирани нарушения от страна на съдилищата спрямо хора от уязвими групи, неспособни да изразяват волеизлиянията си.
- Физическата среда в съдебните зали на 4-те съдилища не затруднява и не възпрепятства представителите на уязвими групи.
- Информационните табла в Ботевград са поставени нависоко и информацията им е труднодостъпна за хора със зрителни проблеми.
- Не са осигурени „електронни информационни центрове“, от които гражданите да се информират.
- Звуковата среда в някои от залите не е на добро ниво и хора с проблеми със слуха не могат да чуват добре какво говорят участниците с заседанието.
- За незрящи лица няма условия за достъп до информация.

Общи препоръки:

- Да се подобри звуковата среда в съдебните зали, като се осигури нормална акустика.
- Съдилищата да предоставят услуги чрез отдалечен достъп – „електронен информационен център“.

Да се осигурят условия за достъп до информация на хората със зрителни увреждания.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Съдът винаги разяснява на представителите на уязвими групи правата им по закон. Наблюдението установи, че по време на процесите те се чувстват зачитани и с равни права спрямо останалите граждани. Информационните табла насочват посетителите в съдебните палати за видовете услуги и къде могат да ги ползват. Достъпът за хора със зрителни увреждания е напълно ограничен. В някои от залите звуковата среда не е добра.

1.5.3.3. Достъпност и адекватна дейност на съдебната администрация спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации: От наблюдението се установява, че съдебните администрации се придържат към етични и професионални стандарти на работа и отношение към гражданите, независимо от техния статус. Служителите в съдилищата са отзивчиви и помагат с информация на гражданите. Физическата среда на работните канцеларии във Враца и Ботевград осигурява комфорт за гражданите и адвокатите. Пространството на съдебните администрации не е достатъчно за протичане на нормалната работа. Работното време на съдебна администрация в наблюдаваните съдилища се спазва - работят с граждани и в ин-

²² Протокол от трета среща на Комитета по оценка 25-26 март 2011 г., гр. София

тервала от 12:00 – до 13:00 часа. На интернет страницата на Районен съд – Враца е публикувана Тарифа 1 за държавните такси, но Закона за държавни такси и случаите за освобождаване по ГПК не са публикувани. Освен на електронните табла, информация се поставя и на хартиени носители. Сградата във Видин е технически обезпечена и оборудвана, но не е достатъчна за всички органи на съдебна власт, които се помещават в нея. Няма помещение, където адвокати и граждани могат да се запознаят с делата.

Коментар на Център на НПО Разград, свързан със събирането на неплатените глоби от НАП.

На 02.09.2010 г. Център НПО – Разград изпраща заявление до директора на ТД на НАП – гр. Варна за достъп до обществена информация. Заявлението е на основание чл. 24 от Закона за достъп до обществена информация и във връзка с Инструкцията за осъществяване на взаимодействието между Агенцията за държавни вземания (която не съществува от средата на 2010 г. и се влива в структурата на НАП) и Висшия съдебен съвет, да се получи информация за дейността на НАП по събиране на публични вземания по актове на органи на съдебната власт в полза на държавния бюджет на Република България. На основание чл. 40, ал. 1 от Закона за достъп до обществена информация Центърът обжалва пред Административен съд – Варна мълчаливия отказ за предоставяне на достъп до обществена информация от директора на ТД на НАП град Варна. С решение № 1/ 23.02.2011 г. на заместник-директора на ТД на НАП град Варна, Чавдар Янков разрешава достъп до обществена информация само по част от исканата обществена информация. На Центъра на НПО в Разград се осигурява достъп до информацията на хартиен носител.²³

В ТД на НАП – Варна, за периода 01.01.2007 г. – 13.10.2010 г., са заведени общо 956 броя изпълнителни листи, с вискател Съдилищата, с които се изисква принудително събиране на наложени глоби, в размер на 453 669.59 лева, от които:

Офис	Общ брой преписки	Дължимата сума	Събрана сума	Процентно съотношение
Варна	280	128 682.4	27 393.78	22 %
Добрич	102	37 828.32	9 608.13	25 %
Разград	57	16 348.00	4 517.93	28 %
Търговище	23	10 225.42	5 314.97	52 %
Шумен	136	49 674.67	15 844.29	32 %
Силистра	138	119 971.6	11 574.17	10 %
Русе	220	90 939.18	32 245.67	35 %
Общо:	956	453 669.59	106 498.94	23 %

За 3 години и 9 месеца са събрани по-малко от 1/4 от общо дължимата сума по влезли в сила съдебни решения. Данъчната администрация към ТД на НАП Варна не е проявила особено усърдие да събере задължителните държавни вземания.

Най-малко са събрали Силистра – едва 1/10 от цялата сума, а най-много – Търговище – повече от половината сума (52%), което е своеобразен успех на фона на останалите б офиса, които не са работили особено добре. В процентно съотношение общо от 7-те офиса са събрани едва 23 %. Общият брой преписки в Силистра е 138 броя, докато в Търговище те са 23 броя. Общият им брой в 7-те офиса е 956 броя. Най-голям брой преписки има във Варна - 280 броя. Броят на преписките е правопрпорционален на процента събрани държавни вземания и ярък пример за това е офиса на НАП в град Търговище, където са събрали най-много глоби. Възможни причини са несъбраните вземания могат да са несериозно отношение на отговорните лица, измами и злоупотреби на длъжниците или неприключили съдебни дела.

²³ Решение №1/23.02.2011 г. от заместник директор на ТД на НАП – Варна Чавдар Янков

В сградата на съда в Районен съд - Ботевград и в интернет страницата има информация за сумите на държавните такси и лицата, които са освободени от тяхното заплащане. Не е осигурено тяхното заплащане в сградата на съда. В сградата на съда в Районен съд – Видин има необходимата информация, относно дължимите държавни такси и начина на плащането им. Таксите могат да бъдат платени в брой в сградата на съда. В интернет страницата такава информация липсва. Таксите не могат да бъдат заплащани с гербови марки. В Районен съд – Враца не е поставена такава информация на видно място в сградата. Държавните такси могат да бъдат заплатени само чрез банков превод от всяка банка. В интернет страницата има такава информация. Не може да се използват гербови марки. В страницата на Районен съд – Монтана има информация за заплащането на държавните такси.

Наблюдава се тенденция гражданите да не стигат до съдебната инстанция за решаване на техните проблеми или да оттеглят подадените жалби поради размера на съдебните такси. На 25.03.2011г. в електронния сайт <http://www.politika.bg> е публикувана информацията: „Жертви не водят дела заради разноските“, в нея е написано: „Например, 22 от 27-те държави-членки на ЕС прилагат правилото, че загубилата страна в съдебно дело заплаща съдебните разходи на спечелилата страна, сочи докладът. Рискът от загуба разубеждава жертвите да завеждат дела дори когато имат сериозно основание да предявят иск. Анализът разкрива и други пречки, които възпрепятстват или разубеждават жертвите да потърсят защита на техните права като завеждат съдебно дело. Като прекомерната продължителност на съдебното производство, което е най-често срещания проблем във всички държави-членки. Високите съдебни разходи, включително хонорарите за адвокати и съдебните такси, също пречат на решението да бъде заведено дело. Съществуват и ограничаващи правила за това кой може да заведе дело пред съда. Ограниченията често се свеждат до жертвата, и не разрешават дела да се завеждат от други органи, като неправителствени организации, синдикати или национални органи в областта на равенството.“²⁴

Общи изводи:

- Служителите в съда са отзивчиви и помагат с информация на гражданите.
- Освен електронните табла, служителите редовно поставят информация на хартиен носител на определените за целта места – табла за обяви.
- В страниците на съдилищата няма информация за механизмите, които позволяват освобождаване от държавните такси.

Препоръки

- Съдилищата да публикуват на интернет страниците си Закона за държавните такси и случаите за освобождаване от плащането им.
- Да се обособят читални или работни помещения, където граждани и адвокати могат да се запознават с делата, които ги интересуват.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Служителите в съдебната администрация са отзивчиви и помагат на гражданите от уязвимите групи, когато те се нуждаят от допълнителна информация. Съдилищата работят с граждани в и обедната почивка, между 12:00 – 13:00 часа. Съдебните канцеларии в две от съдилищата са тесни и не осигуряват удобства за гражданите.

1.5.3.4. Ниво на достъп до информация за хора с увреждания относно съда, него-

---

²⁴ <http://www.politika.bg/article?id=21486>

вата дейност, състав, администрация, съдебни дела и т.н.

Констатации: Достъпът за хора с увреждания до канцелариите на съда е улеснен. Подобрената архитектурна среда осигурява възможност на гражданите, които имат двигателни проблеми, да стигат безпрепятствено до залите и деловодните служби на съдилищата.

Във фоайетата и коридорите на съдебните палати има табла, които дават информация за организацията на работа в съдилището. Информация за дейността на съда може да се получи и от интернет страниците на наблюдаваните съдилища. В тях могат да се намерят съдебните актове на приключилите дела или графикът за насрочените за текущия месец процеси. Отчита се пропуск в интернет страницата на Районен съд – Враца, където информацията в изглежда не се актуализира редовно. Към месец февруари 2011 г. са оповестени графици с насрочените дела до януари 2011 г. Интернет страниците на четирите наблюдавани съдилища не са достъпни за хора със зрителни увреждания, защото нямат звукова версия.

Общи изводи:

- Наблюдението показва сравнително добра система за информиране на гражданите за работата на съдилищата.
- Електронните страници на съдилищата нямат звукови версии и са недостъпни за хора със зрителни увреждания.
- В едно от наблюдаваните съдилища графикът с насрочените дела не се актуализира навреме.

Общи препоръки:

- Да се разработи софтуер със звукова версия за интернет страниците на съдилищата, за да бъдат достъпни за хора със зрителни увреждания.
- Графиците за заседанията да се актуализират ежедневно в интернет страниците.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. За представителите на уязвимите групи е осигурена възможност за информация относно работата на съда и съдебната администрация. Деловодствата предоставят данни за делата, а в интернет страниците са публикувани отговори по теми и въпроси, свързани с дейността на магистратурите. Страниците са разработени в достъпни версии, ползват се без да е нужна специална регистрация на потребителите. Хора със зрителни увреждания нямат осигурен свободен достъп до интернет страниците на съда поради липса на специализиран софтуер за звукова информация.

1.5.4. Дейност на съдебните заседатели

Констатации: В четирите районни съдилища са наблюдавани 17 наказателни дела, в които са участвали съдебни заседатели. Средната възраст на съдебните заседатели е 45-55 години. Избирането им за участие в съдебните състави става на принципа на случайния подбор, с помощта на електронна програма „Съдебно деловодство“. Освен че намалява риска от корупция, този метод на разпределение гарантира и равна натовареност на всички. Единствено в Монтана и Видин няма такава практика.

В четирите наблюдавани съдилища има съгласувани правила за работата на съдебните заседатели, които не са публично оповестени и са недостъпни за обществото. Списък с техните имена е публикуван единствено на интернет страницата на Районен съд - Ботевград, за сметка на съда в Монтана, Видин и Враца. По отношение на публичността и прозрачността, в нито една от магистратурите няма огласени декларации на съдебните заседатели по ЗПУКИ. Евентуалните зависимости на тези хора остават тайна за обществото. Двама от заседателите във Враца - Петко Пешлейски и Цветан Ценов, са общински съветници от управляващата партия ГЕРБ. Никъде не е публично оповестена такава съвместимост и политическа обвързаност.

На 03.02.2011 г. се публикува Наредба 1 за съдебните заседатели, издадена от Висшия съдебен съвет, обн., ДВ, бр. 14 от 15.02.2011 г. В глава I, чл.1, е записано: „С тази наредба се урежда редът, по който се посочват кандидатите за съдебни заседатели, възнагражденията им и други организационни въпроси, свързани с тяхната дейност.“²⁵

Коментар на Центъра на НПО – Разград: Добра практика е издаденото „Практическо помагало на съдебния заседател“ през месец септември 2010 година по проект на Окръжен съд – Добрич и Фондация „Фридрих Еберт“. Според нас този положителен подход трябва да бъде разпространен и в други съдилища. По този начин ще се подобрят професионалните качества на съдебните заседатели. Те ще могат да вземат активно участие в делата, които наблюдават и да прилагат разпоредбите на закона.

Коментар на Центъра на НПО – Разград: В подкрепа на нашите наблюдения е статията „Съдебният заседател - безгласен глас в съда“, в която четем: „Ролята на тия съдебни заседатели е толкова голяма, колкото е и на съда. Те имат глас, равнозначен на всеки един от членовете на състава, облечен в черна тога. И са мнозинство. Когато за престъплението се предвижда наказание над 5 години затвор, делото се разглежда от един съдия и двама заседатели. Ако наказанието е 15 години или по-тежко, съотношението е 2 към 3. „Не са редки случаите, в които мнението на съдебните заседатели е различно от становището на председателя на съдебния състав. Така всъщност те обръщат присъдата“, обясняват магистрати... При избора на съдебен заседател изскача и друг проблем – семействеността. Вместо съдебните заседатели да бъдат разпределяни на случаен принцип при кой съдийски състав да заседават, те влизат по дела при един и същ състав. Според препатили това нерядко било предпоставка за зареждане на симпатии у съдиите към един или друг съдебен заседател. Нерядко причината за симпатиите били лични „качества“ у въпросните съдебни заседатели, като например подчиненост и липса на упорство при взимането на противоречиви на съда решения. А и практиката показвала, че професионалните съдии нямат готовност да зачитат по презумпция вътрешното убеждение на заседателите, да обсъждат с тях решенията си и процесуалното поведение. „Така по традиция от тази зависимост съдебните заседатели се обезличават“, считат магистрати. Всъщност съдебните заседатели, освен че имат решаващ глас за изхода на процеса също както съда, имат възможност и да се запознаят с материалите по делото. Да прочетат от кора до кора папките. Това обаче се случвало много рядко. Почти никога. Според голяма част от съдебните заседатели достатъчно им било само да слушат становищата на страните по време на заседанията и да се запознаят със заключенията на експертизите и доказателствата по време на процеса. Това може би е така, ако, разбира се, внимават, докато решават човешки съдби.“²⁶

Общи изводи:

- Списъкът с имената на съдебните заседатели не е публикуван на страниците на съдилищата, с изключение на съда в Ботевград.
- В Районен съд – Враца има действащи съдебни заседатели, които са и общински съветници.
- В Районен съд – Монтана и Видин не е въведен случайният подбор за избор на съдебни заседатели за участие в съдебните състави.
- Съдебните заседатели не вземат активно участие в заседанията.
- Няма публикувани декларации за конфликт на интереси на съдебните заседатели.

---

²⁵ www.vss.justice.bg/bg/aktove/naredba-sadebni-zasedateli.rtf

²⁶ вестник „Седмичен труд“ бр.16, 20.04.2011 г., статия на Владимира Георгиева

ли.

- Изборът на съдебните заседатели от общинските съвети допуска политически обвързани лица да заемат тези позиции, а това нарушава презумпцията за безпристрастност на съда.
- Бюджетът на съдебната система не предвижда средства за представителни облекла на съдебните заседатели.

Общи препоръки:

- На електронните страници на съдилищата да се публикуват пълни списъци с имената на съдебните заседатели.
- Вътрешните правила за работа на заседателите да бъдат публично огласени на интернет страниците на съдилищата.
- Препоръчваме на съдебните заседатели да проявяват активност по време на процеса. (Ботевград, Видин, Враца, Монтана)
- Съдебните заседатели да попълват декларациите по ЗПУКИ и те да се публикуват на интернет страниците на съдилищата.
- В съда в Монтана и Видин да се въведе електронен жребий за избора на съдебни заседатели за участие в съдебните състави, съгласно закона.
- Да се промени механизмът за избор на съдебни заседатели, който да не позволява общински съветници, с ясна политическа обвързаност, да бъдат натоварени с функции, свързани с правораздаването.
- Да се промени Наредбата за съдебните заседатели, издадена от Висш съдебен съвет на 02.02.2011г.
- Да се въведат възрастови ограничения за съдебните заседатели, аналогични с тези за съдиите, които не допускат по-възрастни от 65 години магистрати да правораздават.
- Да се въведе мандатност за съдебните заседатели от най-много две поредни избирания, за да се гарантира периодичното обновяване на техния състав.
- Да се въведат механизми за индивидуално стимулиране на съдебните заседатели, които активно участват в процеса на съдебното дирене.
- В бюджета на съдебната система да се предвидят средства за представително облекло и на съдебните заседатели.

През тримесечния период „Няма напредък“. Няма напредък, в сравнение с останалите съдилища, които сме наблюдавали до момента. Съдебните заседатели не вземат активно участие в съдебните заседания. Техният избор продължава да се определя от общинските съвети, които допускат партиен подбор за позиции, които по презумпция изключват политическите обвързаности. Има случаи, когато активисти на политически партии стават съдебни заседатели, независимо че принадлежността им към определени партии автоматично ги поставя в конфликт на интереси спрямо функциите, с които ги натоварва съдопроизводството. Дългият период на техния 5-годишен мандат създава у тях илюзията, че са несменяеми. Съдебните заседатели не поемат отговорност публично да оповестят чрез декларации за наличие или липса на конфликт на интереси.

1.5.4.1. Етично поведение на магистрати, конфликт на интереси в съдебната система и нерегламентирани контакти с компрометирани лица

Констатации: Поведението на магистратите от районните съдилища в четирите града, включени в наблюдението, досега не е било обект на медийно отразяване. Няма данни за компрометирани представители на съсловието. Не са огласени публични сведения за нерегламентирани срещи на съдии или прокурори с криминално проявени или осъде-

ни лица.

Всички съдии и служители на съдилищата са подали декларация по чл. 12, т. 2, във връзка с чл. 14 от Закона за предотвратяване и установяване конфликт на интереси. Декларациите са публични и достъпни, те могат да бъдат открити на интернет страницата на Висшия съдебен съвет. В някои декларации магистратите са се записали само с инициали. Според нас това представлява опит да се заобиколи закона, като съществена информация остане скрита. Няма огласени публични сведения за конфликт на интереси от страна на магистрати или прокурори, които да са назначени като членове на общински или районни избирателни комисии на последните местни и парламентарни избори.

Изводи

- В декларациите по ЗПУКИ на районните съдии няма посочени случаи за наличие на свързани лица, дейността на които може да доведе до конфликт на интереси.
- В публичното пространство няма информация за компрометирани магистрати в четирите районни съдилища.

Препоръки

- Магистратите да не допускат да попаднат в нерегламентирани контакти с компрометирани лица.
- Коректно и актуално да отразяват действителните обстоятелства в декларациите по ЗПУКИ.
- Да се преустанови недобрата практика за инициали в декларациите по ЗПУКИ

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Всички магистрати и служители, работещи в наблюдаваните съдилища, са подали декларации по ЗПУКИ. Има декларации, които не са попълнени коректно, което показва стремеж да се заобиколи закона. В публичното пространство няма изнесени данни за контакти на магистрати с компрометирани лица.

1.5.5. Публичност и информираност за дейността на Районен съд

Констатации: Проучването на интернет страниците на съдилищата показва, че изнесената за тях информация е достъпна за широк кръг потребители. Има рубрики, които са недостъпни с определен браузър, като се нарушава правото на информираност.

Редовно и в определения от закона срок се публикуват постановените съдебни актове и мотивите към тях. Констатирано е, че в интернет страницата на Районен – съд Враца липсва актуална справка за насрочените съдебни заседания. Достъпът до публикуваните на Районен съд - Видин съдебни решения е затруднен, защото няма система за търсене на отделно дело по номер или по име на една от страните. Всички дела излизат по месеци, което затруднява търсенето.

Съдържанието на интернет страниците не е достъпно за хора със зрителни увреждания и чужденци. Няма звукова версия на страниците, както и възможност за смяна на езика. Съдилищата нямат говорители или служител за връзки с обществеността, което значително затруднява връзката им с гражданите.

Програмата за развитие на съдебната система публикува бюлетин „Дневник на добрите съдебни практики“²⁷. Във втория бюлетин е публикувано интервю с Елена Бангиева, служител „Връзки с обществеността“ на Окръжен съд и Апелативен съд – Варна, според която „Правосъдната система се нуждае от корекция на цялостния комуникационен процес, за да отговори на предизвикателствата на новото време“ ...“Начинът, по който всеки съд предоставя информация, е различен. Това се отнася не само до информацията, представяна на медиите по общественозначими дела, но и на гражданите, имащи дело в съда. Например за деня и часа на заседанието по тяхното дело, за съдебните реше-

²⁷ http://prss-bg.org/sites/default/files/01_E-Bulletin_02_2011_BG.pdf

ния, за функциите на различните деловодства и на съда като цяло, за държавните такси и т.н. **Съдилищата в страната в по-голямата си част разполагат с интернет страници, но те не са унифицирани и често не се актуализират своевременно.** Има разлика в обхвата, обема и в качеството на предоставяната информация. Начинът, по който съдилищата комуникират с гражданите, също е различен. Някои съдилища предоставят информация единствено в деловодствата си, в други има изградени информационни центрове. Някъде единствено председателят има право да контактува с журналистите, в други това може да прави съдията, гледащ дело, предизвикало обществен интерес.“...“ Един от начините да се научим да „говорим“ на достъпен език е въвеждането на практика след приключването на големи знакови дела самите съдии разбираемо да обяснят пред журналисти и общественост присъдите и мотивите за тях. **Много съдии не са убедени в необходимостта от подобна практика, но липсата ѝ е една от основните причини за устойчивото негативно обществено мнение.“...“** Въпреки утвърдените чрез Единния класификатор позиции на специалист „Връзки с обществеността“ в съда и приетите Правила на взаимодействие с медиите, тази практика съществува в по-малко от 20 български съдилища.

Факт е, че където работят специалисти „Връзки с обществеността“, съдилищата имат изградени професионални връзки с медиите и се прилагат правила за взаимодействие от двете страни. През последните години много ни помагат и проектите, които осъществяваме с неправителствени организации. Те позволиха много активно гражданско присъствие, наблюдение, контрол и непрекъсната корекция на комуникационната политика. **Създадох се и много медийни продукти, които представят работата на съдебната система на по-разбираем език. Заедно с това обаче се появи голямото разностилние.** „...“ **Както и да го наричаме – говорител, пресаташе или връзки с обществеността, този специалист не е в състояние нищо да направи, ако не среща разбирането и подкрепата на ръководството на съда и на целия екип.** Процесът на печелене на доверие е път без край. За него се работи всеки ден. **Почти 80% от съдилищата у нас имат интернет страници. Информацията, предоставяна чрез тях, обаче е разностилна и много често не се актуализира.** Не се предоставя информация на език, различен от българския, което е проблем за чужденците. Гражданите с увредено зрение не могат да получат информация от сайтовете на съдилищата, защото те не са съобразени със специфичните им нужди. В същото време медиите се променят с всеки изминал ден. **В света на глобалните технологии правосъдната система се нуждае от корекция на цялостния комуникационен процес.** За да отговори на предизвикателствата на новото време. За да подреди приоритетите и да посочи по-категорично, какво е мястото и ролята на съдилищата в демократичното общество.“... „Много добра практика е публикуването на съдебните решения и присъди в уеббазирания портал. **Това, което може да ни подпомогне обаче допълнително в разбирането на съдебните решения е публикуването на мотивите, особено за делата от висок обществен интерес.** Практиката на Варненския окръжен съд показва, че винаги, когато сме предприемали подобни действия по шумни и значими за обществото съдебни дела, сме срещали по-голямо разбиране, доверие и уважение към работата на съда.²⁸

Общи изводи:

- Интернет страниците на районните съдилища във Враца и Видин не се актуализират редовно.
- Хората със зрителни увреждания и чужденците нямат достъп до информацията на интернет страниците на магистратурите, защото те не са снабдени със звукови и езикови версии.
- Достъпът до информацията на интернет страницата на Районен съд – Видин е за-

28 <http://www.prss-bg.org/node/280>

труден, ако потребителят не разполага с номера на конкретно съдебно дело.

Общи препоръки

- Страниците да предлагат възможност с помощта на ключови думи или номер на делото да се получава информация за отделните процеси.
- Електронните страници на съдилищата да станат достъпни и за хора със зрителни увреждания и за чужденците.
- Съдържанието на интернет страниците да се обновява периодично.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Електронните страници на съдилищата предоставят на гражданите информация, свързана с тяхната работа. Страниците не гарантират достъп на хората със зрителни увреждания и чужденците. Справките за насрочените съдебни дела в някои съдилища не се актуализират редовно, а търсенето на конкретно дело е затруднено, ако потребителят не разполага с номера му. В интернет страниците има рубрики, които не са активни или не предлагат никаква информация.

2. Втора част

Резултатите от работата на съда в градовете Ботевград, Видин, Враца и Монтана.

2.1 РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО НА РАЙОНЕН СЪД – БОТЕВГРАД

Област София е с площ 7059 кв.м и с население 273240 човека. Община Ботевград е с площ 506.6 кв.км и с население 36846 човека; съответно град Ботевград е с площ 53.298 кв.км и с население 20504 човека по данни на Националния статистически институт²⁹

Районен съд - Ботевград обслужва общините: Ботевград и Правец с площ 46.073 км и с население 4757 жители.

2.1.1. Прилагане на новоприети и изменени закони

2.1.1.1. Граждански процесуален кодекс – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: През периода в Районен съд - Ботевград са наблюдавани 15 граждански дела. Делата се разглеждат при приложение на гражданския процесуален кодекс, който е приложим и при дела по Закона за закрила на детето, и при Семейния кодекс. При извършеното гражданско наблюдение на съдебни заседания не е констатирано напрежение между страните или изявено пристрастие на съда към някоя от тях. Съдиите прилагат ГПК, като не се влияят от пол, етническа принадлежност, възраст или образование на ищците или ответниците. Становището на гражданските наблюдатели е, че съдът е обективен, безпристрастен и ефективен при водене на дела по реда на ГПК.

Статистиката за 2010 г. сочи двукратно увеличение на броя на образуваните граждански дела. Увеличение има при делата по Закона за закрила на детето и Закона за защита от домашното насилие. В „Гражданско отделение“ средногодишно от един съдия са постановени 739.33 решения. Според отчета на председателя на Районен съд 89% от делата са приключени в тримесечен срок.

Наблюдението отбелязва, че процедурите по този закон са много тромави и продължават много дълго, ако детето междувременно не посещава училище, то губи цялата учебна година.

На наблюдателя прави впечатление, че адвокатът по едно от делата е един и същ за двете страни (ищец и ответник). Това е допустимо при разтрогване на брака по взаимно съгласие.

Изводи

- От наблюдаваните 15 граждански дела, само 5 са отложени по различни причини, т.е. 2/3 от наблюдаваните дела са с постановени съдебни актове или ще бъдат постановени такива в законни срокове в зависимост от техния вид.
- В някои от делата съдиите налагат глоби на ищци или ответници, които протакат своите дела, наблюдават се и санкции към адвокати и вещи лица.
- Заседанията по граждански дела се водят експедитивно. Съдиите и съдебната администрация информира страните за техните законни права и задължения.

Препоръки

- Да се запази практиката за налагане на глоби на всички страни, които по една или

²⁹ http://bg.guide-bulgaria.com/SW/Sofia/bg_Populations.aspx

друга причина бавят или отлагат делата във времето.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Не са установени пропуски и противоречия при прилагането на ГПК по време на наблюдаваните съдебни заседания. Районен съд – Ботевград осигурява равни възможности за всички страни, участващи в съдебните заседания. Няма никакви доказателства, че възрастта, образованието, полът или етническата принадлежност влияят на съда. Заседанията по наблюдаваните граждански дела се водят точно. Има закъснения при започване на някои заседания. Част от отложените дела са поради отсъствието на някои от страните по делата.

2.1.1.2. Наказателно-процесуален кодекс – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: През наблюдавания период в Районен съд -Ботевград са наблюдавани 15 наказателни дела. Едно приключва с присъда за лишаване от свобода за 1 година и 4 месеца. На едно дело не е даден ход поради направена грешка от адвоката на ищеца – сгрешено е името на подсъдимия. Две наказателни дела приключват с различни присъди, 1 дело е прекратено. Останалите 11 са отложени по различни причини.

Едно от делата е отложено поради несъответствие в личните данни на призованото лице. По едно от делата за престъпление от общ характер съдията не дава ход на делото. Причината е неявяване на адвоката на подсъдимия. Подсъдимият моли съда за отлагане поради отсъствието на адвоката. Много добро впечатление прави наложената глоба в размер на тридесет лева заради отсъствието на адвоката, който не представя уважителна причина или документ за това.

Много от делата по НК и НПК се отлагат по различни причини – липса на свидетели, неточности в призоваването, нередовно призоваване на свидетели, отсъствие на съдебни защитници. Гражданските наблюдатели констатираха, че прокурорът и защитата участват активно по време на съдебното производство. Съдебните заседатели са пасивни участници в процеса. При прилагане на наблюдаваните закони съдът изпълнява професионално задълженията си. Заседанията по наблюдаваните дела започват в определеното време, без закъснения. Водят се по процедурата, установена в НПК. Съдиите се придържат към закона. Прокурорът и съдиите са облечени в тоги. Само по две от наблюдаваните дела адвокатите са облечени в тоги. Съдът не прилага наказания, защото няма осигурена гардеробна за преобличане. По закон гардеробната не е задължителна. Съдиите успяват да поддържат реда в залата. Процесът следва последователността, предвидена в НПК. Три от наблюдаваните наказателни дела са със съдебни заседатели. В 6 от делата подсъдимите са от малцинствата, неграмотни, социално слаби, а единият е и с увреждане на слуха. На всеки индивидуално съдията обяснява подробно, на достъпен за тях (подсъдимите) език в какво са обвинени, помолва лицето със слухов проблем да се приближи до банката и два-три пъти му обяснява, за да може да го чуе и разбере.

Според отчета за 2010 г. средната натовареност на един съдия в Наказателна колегия е 31.31 месечно. Тя се определя като изключително висока спрямо средната за страната. През 2010 г. един наказателен съдия е решил в тримесечен срок 83% от делата.

Изводи

- Няма установени проблеми или несъответствия при прилагането на НПК.
- Съдиите винаги указват на страните техните права в процесите.
- Няма големи закъснения при започване на съдебните заседания.
- Не всички адвокати влизат в съдебната зала облечени в тоги.
- Съдът и неговата администрация подпомага представителите на уязвими групи, за да разберат своите права и обвинението срещу тях.
- В много от наблюдаваните дела причина за отлагане е неявяването на вещи лица.

- При наказателните дела процесите протичат по-дълго време.
- Много от делата се отлагат поради липса на свидетели, неточности в призоваването, нередовно призоваване на свидетели и отсъствие на съдебни защитници.

Препоръки

- На всички страни (съдии, прокурори, вещи лица, свидетели и т.н.) по делата да се налагат парични санкции, ако са причина за протакане на съдебното производство.
- Да се запази тенденцията за указване правата на страните в производствата.
- Адвокатите също да изпълняват задължението си и да влизат в съдебна зала с тоги.
- Да се следи за редовното и правилно призоваване на свидетелите.
- Съдиите да се стремят да отлагат делата единствено в случаи, които затрудняват съдебния процес.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Наблюдателите считат, че се прилагат правилно наблюдаваните закони, съгласно процедурите, предвидени в НПК.

Съдиите поддържат реда в залата, информират страните за всичко, свързано с делото. Няма установени проблеми или несъответствия при прилагането на закона. Адвокатите не изпълняват задълженията си за облекла тоги. Но наблюдението показва, че те се отлагат с оглед изясняване и установяване на обективната истина поради неявяване на подсъдимите или неявяване на свидетели и промяна на служебния защитник на обвиняемия.

2.1.1.3 Закон за съдебната власт – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: В Районен съд - Ботевград има две отделения - „Гражданско“ и „Наказателно“. Разпределението не е формално. В Гражданско отделение работят трима съдии. В Наказателно отделение – също трима съдии. Съдиите в Районен съд са общо шестима по щат. Всички бройки са заети. Двама съдии от щатните бройки са командироваани в Районен съд - Ихтиман и Районен съд - София, като на тяхно място са командироваани съдии от Районен съд - Етрополе и Районен съд - Мездра. Остава неясен въпросът защо е необходимо да се разместват по този начин съдии, за да се решават битовите им проблеми, но да се обезсмисля конкурсното начало? В съда работи един държавен съдебен изпълнител и един съдия по вписванията.

Съдебните служители са 27,5 щатни бройки. Съдебната сграда има охрана.

По време на извършеното гражданско наблюдение на съдебни дела, съдиите професионално водят съдебните заседания. Наказателните и граждански канцеларии предоставят информация на заинтересованите лица. Съдебните секретари изготвят съдебните протоколи и съблюдават спазването на реда преди, по време и след заседанията. Не са наблюдавани случаи на пристрастност при водене на делата и ограничаване правото на равно участие в процеса. Общото впечатление на наблюдателите е, че Районен съд - Ботевград спазва ЗСВ и го прилага правилно. Граждани сигнализират, че според тях се забавя с месеци и дори години съдебното изпълнение на издадени от съда изпълнителни листове.

Местният организатор присъства на случайно разпределение на делата в съда. То се извършва от председателя на Районния съд. Разпределението на делата става по реда на постъпване три пъти дневно. Извършва се компютъризирано. При въвеждане на номера на дело се задава видът му, за да избере компютърът съдия от съответното отделение. Името на съдията се избира на случаен принцип. Прави впечатление, че системата относително равномерно разпределя делата, т.е. няма натрупване на дела при един и същи съдия и малък брой на такива при друг. Прави впечатление голямата натовареност на съдиите от Районен съд - Ботевград. Дела разглежда и председателят на съда, който е в състава на Гражданско отделение. Системата за случайно разпределение на дела се прилага от пред-

седателя задължително в присъствие на служителя от регистратурата. Ако председателят отсъства, със заповед се назначава друг съдия, който да работи със системата. Тя е инсталирана само на компютърната конфигурация в кабинета на председателя. Процедурата за разпределение на делата в Районен съд в Ботевград е ясна и тя е заложена в алгоритъма на използваната компютърна програма, която се прилага в от юли 2006 година.

По данни за 2010 г. има голям ръст на натовареността на съдиите. Средномесечен брой на постъпилите дела в Районен съд за един съдия е 45.54. Броят на свършените дела е средно 46.46 на съдия. Бележи се голям ръст спрямо 2009 г., когато е била 34.78.

Работното време на съдебната администрация е непрекъснато. Съдебните служители носят табелки с имената си за улеснение в комуникацията с клиентите. Деловодството се намира на първия етаж, помещението е просторно. Регистратурата е разположена в една стая с бюро „Съдимост“. Промяната се е наложила, тъй като един от служителите в бюрото се намира в продължителен отпуск по болест и затова служителят, завеждащ регистратурата, съвместява временно и двете длъжности. Районен съд - Ботевград разполага с регистратура за работа с класифицирана информация, оборудвана в съответствие с изискванията на закона и правилника за прилагането му. Съдът ползва седем от помещенията на първия етаж, целия трети етаж и една заседателна зала в новопостроената съдебна палата в Ботевград. Всеки съдия разполага със собствен кабинет, в които да приема граждани, ако е дежурен по седмичния график. Графикът за дежурствата е тримесечен и се одобрява от председателя. Работните места, включително и съдебните зали, са свързани в мрежа, което позволява обмен на данни. След въвеждане на нов програмен продукт Районният съд разполага с данни в електронен формат за всички дела в производство. Съдебните зали имат озвучителна техника. Външни информационни табла на първия етаж водят до подобряване информираността на участниците в заседанията. Има обособено помещение за граждани, където те могат да се запознаят с делата. Намира се в деловодството, като служителите са отделени от него чрез стъклена преграда.

След информационната среща за представяне на проекта и нейното медийно огласяване към местния организатор и двамата граждански наблюдатели постъпват въпроси защо не се наблюдава и работата на местния съдия-изпълнител.

Изводи

- Организацията на работа в Районен съд - Ботевград е много добра.
- Спазва се принципът за случайно разпределение на делата по реда на постъпването им.
- Осигурява се балансирано разпределение на делата между съдиите.
- Обособени са помещения, където гражданите да се запознаят с делата.

Препоръки

- Да се запази тенденцията за спазването на ЗСВ, а именно случайно разпределение на делата и тяхното балансирано разглеждане от магистратите.
- Да се обърне внимание на някои звена в съдебната система – прокуратурата и съдия-изпълнителя. Съдия-изпълнителят много стриктно спазва закона при извадени изпълнителни листове срещу граждани, но срещу някои институции и други граждани не е толкова експедитивен.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Съдът работи съобразно нормите и разпоредбите на Закона за съдебната власт. Охраната, както на съдебната сграда, така и на самите съдебни заседания, съблюдава спазването на разпоредбите в закона. Съдиите обявяват актовете в постановления срок. Спазват се разпоредбите, има достатъчно изнесена информация, залите са добре оборудвани и озвучавани. В сградата има помещения, където гражданите свободно да могат да се запознаят с интересувашите ги дела. При насрочването на делата в графика, между тях не се оставя нужната времева дистан-

ция за нормалното им протичане и по този начин се получават закъснения.

2.1.1.4. Закон за закрила на детето – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: През месец февруари 2011 г. е наблюдавано 1 дело по ЗЗДетето. Делото е образувано по искане на дирекция „Социално подпомагане“ - Правец след постъпила молба от дядото на детето. Дирекцията „СП“ е представила своя социален доклад и на следващото съдебно заседание ще бъде обявено решението. На наблюдателя е направило силно впечатление отсъствието на родителите на детето. През месец март са наблюдавани 3 дела. Продължава да се наблюдава делото от месец февруари, на 21.03.2011 г. съдията трябва да се произнесе по него, но на самото заседание стана ясно, че майката на детето не е редовно призована и това е причината да поиска ново отлагане. Две от делата са за настаняване и удължаване на настаняването в ДДЛРГ - с. Гурково на две малолетни деца, те ще са решени в 30-дневен срок. През месец април е наблюдавано още 1 дело за прекратяването на настаняването на непълнолетна девойка в ДДЛРГ-гр. Враца по настояване на майката и Д „СП“, защото девойката е бременна в 8 месец и всеки момент ще роди. Синдромът „дете ражда дете“. Разпитани са майката, директорът на Д „СП“ и мъжът, заради които момичето многократно е бягала от дома в село Разлив и град Враца. Пред съдията той обещава да се грижи за непълнолетната бъдеща майка и нероденото им дете. Директорът на Дирекция „Социално подпомагане“ потвърждава, че там, където ще живеят има добри условия на живот за тях. Решението ще бъде съобщено в законния 15-дневен срок.

Полицията се намесва в краен случай. Само тогава, когато има реална опасност за живота на детето. При забавяне и проточване на делата по този закон, децата могат да изпуснат текущата учебна година, да няма кой да се грижи за тях, докато съдът вземе своето решение и др.

Има няколко фондации и НПО, които печелят проекти по различни европейски програми за финансиране на различни проблеми, касаещи децата. Най-вече достъпа им до училище за малцинствените групи, децата със специфични потребности и адаптацията на възпитаниците от институциите към реалния живот. Няма организация, която да работи по превенция на насилието върху деца. За съжаление няма и такава да работи в сферата „трафик на жени и деца“ и използването им за проституция (един от най-големите проблеми в ромската общност в града).

Изводи

- Законът се прилага стриктно от магистратите.
- Съдът действа бързо, когато няма кой да се грижи за детето и го настанява в социална институция.
- В съда няма обособени специална стая за изслушване на малолетни.
- Няма организация, която да работи по превенция на насилието върху деца.
- Съдът проточва дело и ще се произнесе на друго заседание.

Препоръки

- Делата с такъв характер трябва да се гледат в съкратени срокове, защото в подобна ситуация има реална опасност детето:
  1. да изпусне 1 учебна година;
  2. да няма кой да се грижи за него, докато съдът вземе своето решение;
  3. вече всички са поставени пред свършен факт, девойката няма как да се върне в социалната институция;
- Да се обособи стая за изслушване на деца т.нар. „синя стая“.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Закон за закрила на детето се прилага с грижа и отговорност от страна на съда. Магистратите се ръководят от най-добротото за децата. Съдът взима под много сериозно внимание оценките и докладите на служителите от отдел „Закрила на детето“. В сградата на съда няма обособена стая за изслушване на деца.

2.1.1.5. Закон за защита от домашно насилие – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: През месеците не са наблюдавани дела по ЗЗДН.

Дела по ЗЗДН не са наблюдавани, защото през трите месеца няма образувани или текущи такива. Обществеността за съжаление не е много добре запозната с този закон. Няма НПО, чийто приоритет е помощ или превенция на домашното насилие. В град Ботевград все още хората са много консервативни при коментиране и „излагането на показ“ на семейните отношения. Въпреки че повечето хора в града са ставали свидетели на домашно насилие, не се стига често до търсенето на съдебна защита от него. Има публично известни случаи на принуждаване на жени да проституират от мъжете, с които живеят на съпружески начала. И по този въпрос не се прави нищо.

Изводи

- Не са наблюдавани дела по този закон през разглеждания период.
- В град Ботевград няма сдружение НПО, което да е в помощ на граждани пострадали по този закон.
- Гражданското общество не е запознато с правата, които им дава законът.

Препоръки

- Да се организира кампания за разясняване на текстовете по закона, които дават защита на жените и децата, подложени на домашно насилие.

Оценка за тримесечния период не е приложима, защото в Районен съд – Ботевград по Закон за защита от домашното насилие не са наблюдавани дела. Важен фактор за това е, че гражданското общество не е запознато със закона и не се възползва от правата, които той им дава.

2.1.1.6. Закон за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси – проучване на публикуваните декларации на магистрати.

Констатации: Декларациите по Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси на съдиите от Районен съд – Ботевград са публикувани на страницата на Висшия съдебен съвет: www.vss.justice.bg. Публикувани са 7 бр. (от рубриката не става ясно, защо са 7, а не 6, каквато е щатната бройка) декларации на съдии от Районен съд - Ботевград. В шест от декларациите съдиите са се възползвали от едно спорно тълкуване на правото, за редакция на данните и имената им са вписани само с инициали. Достъпът до публикуваните декларации на магистрати по ЗПУКИ в интернет е затруднен от това, че всички са в един общ файл и са труднооткриваеми на страницата на Висш съдебен съвет.

В публикуваните данни няма свързани лица по ЗПУКИ, дейността на които би довела до възникване на конфликт на интереси. В публикуваните декларации 4 съдии са посочили задължения по кредити към банки. Всички са декларирали размера на кредита и са посочили банките, от които са теглили. Към момента на извършването на гражданския мониторинг председателят на Районен съд - Ботевград не е променил декларацията си, въпреки че от края на миналата 2010 г. съпругът ѝ е временно изпълняващ длъжността началник на РПУ-Правец. Град Правец попада в съдебен район Ботевград.

На интернет страницата на Районния съд - www.rs-botevgrad.org са публикувани декларации по ЗПУКИ на съдебни служители – 18 на брой. Те са в общ файл, което затруднява гражданите, които търсят конкретна декларация. 7 от съдебните служители посочват,

че имат задължения към кредитни или финансови институции или други на стойност над 5000 лева. Всички те посочват банката, към която са задълженията им по потребителски или ипотечни кредити. Всички са декларирали, че не са свързани лица по смисъла на закона. Няма публикувани декларации на съдебни заседатели, държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията по ЗПУКИ.

При извършена проверка на 23.03.2011 г. от местния организатор в Центъра на НПО в Разград на декларациите на съдиите в Районен съд – Ботевград се установява, че те са коректно попълнени. Някои от декларациите са записани само с инициали: И.Й.И; И.Ц.Т.-А; И. Н. П; П. Д. С; Ц.А.Г; Т. П. Г; Според нас в тези случаи не е изпълнено законното изискване магистратите да съобщят имената си и обстоятелствата, които могат да предизвикат отношения на обвързаности. Ние смятаме, че те, като публични личности е задължително да изписват в декларациите си пълните им имена.

При извършена проверка на 23.03.2011 г. от местния организатор в Центъра на НПО в Разград на декларациите на служителите в Районен съд – Ботевград се установи, че с инициали са попълнени декларациите на: Б. Д. Н; Д.Д.Д.; Д. Д. Г; Д.Г.В; Г.В.П; Х. К. Н; И. И. К; И. С. Т; М.И.С; Т.Г.Х; П.Б.В; П.Г.П; С.С.Й; Т.Д.П; В.Б.Т; В.В.З; Според нас те, като публични личности, трябва да изписват пълните си имена в декларациите, които попълват.

Изводи

- Няма установени несъответствия в публикуваните декларации на съдиите в Районен съд - Ботевград.
- По време на гражданското наблюдение не е установено лицата, заемащи публични длъжности по смисъла на този закон, да се намират в конфликт на интереси. Според наблюденията конфликтът на интереси в съдебните заседания се избягва и не се допуска.
- В страницата на Висш съдебен съвет декларациите не са публикувани в отделна за това рубрика.
- Публикуваните декларации на страницата на Висш съдебен съвет са труднодостъпни, защото са на общ файл.
- Декларациите на служителите, публикувани на страницата на съда, са на общ файл.
- Няма публикувани декларации на съдебни заседатели, на държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията по ЗПУКИ.

Препоръки

- В страницата на Висш съдебен съвет да се изведе отделна рубрика със заглавие „декларации по ЗПУКИ“.
- Публикуваните декларации на съдиите да бъдат в отделни файлове и да бъдат публикувани на страницата на Районния съд.
- Публикуваните декларации на служителите да са на отделни файлове.
- Всички действащи съдебни заседатели, държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията от Районен съд да публикуват декларации за наличие или липса на конфликт на интереси по реда на ЗПУКИ.
- Информацията за свързани лица да се посочва коректно.

През тримесечния период има „Добър напредък“. Не са установени случаи на конфликт на интереси при работещите съдии в Районен съд - Ботевград. Не е установена информация за наличие на икономическа или политическа обвързаност на съдии. Достъпът до декларациите е свободен през интернет. Някои от декларациите на магистратите и на съдебните служители са попълнени само с инициали, без пълните имена на деклариращите. Съ-

диите по вписванията и държавните съдебни изпълнители не са подавали декларации.

2.1.1.7. Кодекс за етично поведение на българските магистрати

Констатации: През месец февруари, март и април 2011 г. е наблюдавано етичното поведение на съдии, прокурори и следователи - дали магистратите спазват основните принципи, заложи в Кодекса за етичното поведение на българските магистрати. Установено е, че се спазва необходимата етика от магистратите в Районен съд - Ботевград. Проявява се уважение към институцията и към представителите ѝ - съдии, прокурори, съдебни заседатели. Не се забелязват прояви на пристрастност. Съдиите влизат и излизат от съдебната зала, без да се спират да разговарят с адвокати или обвиняеми и свидетели.

В съда има изградена Етична комисия със протокол от 17.11.2010 г. Спазването на етичните правила от магистратите е обект и на Етичната комисия към Окръжен съд. Етичният кодекс на магистратите и съдебните служители не е публикуван на страницата на съда.

Изводи

- По време на наблюдаваните дела съдиите се ръководят в действията си, без да се забелязва влияние на полови, етнически, расови или други предразсъдъци.
- Поведението на магистратите е етично за наблюдавания период.

Препоръки

- Съдиите да се стремят към запазване на тяхната непристрастност и да не влизат в нерегламентирани контакти с хора със съмнителна репутация.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. За наблюдавания период поведението на магистратите от съда в Ботевград е съобразно нормите за етично поведение. Не се оказва и информация за конфликт на интереси, свързан с магистрат. При наблюдаваните дела поведението на съдиите е непристрастно, без влияние от етнически, расови и други предразсъдъци. Етичният кодекс не е достъпен чрез страницата на съда.

2.1.2. Достъп на уязвими групи до правосъдие

2.1.2.1 Архитектурна вътрешна и външна среда на съдебните сгради – достъпност на хора с трайни физически увреждания.

Констатации: Архитектурната среда в съда е достъпна за всички хора, включително за хора със специфични потребности и увреждания. Съдебната палата е новопостроена и оборудвана с достъпна среда. Районен съд - Ботевград се помещава в Съдебната палата в града. Изградена е рампа към входа на съда за хора със специални средства за придвижване. В сградата може да се използва и асансьор, който е предназначен за всички хора, които имат проблем с придвижването. На входа на Съдебната палата има система за пропускателен контрол - металдетекторна рамка-скенер, чрез който се следи за наличие на оръжия или други опасни предмети у посетителите на сградата. Охраната проверява багажа на посетителите, в сградата не се допускат посетители с обемисти пакети и чанти. По този начин се възпрепятва достъпът на въоръжени лица в сградата, но и се избягва физическият контакт при проверката на лицата, които посещават съда. Има пригодена тоалетна за хора с увреждания. Констатирано е, че вратите на съдебните зали са достатъчно широки и са проходими за хора с увреждания. Известен проблем може да настъпи при излизане, защото на изхода има устройство с въртящи се прегради. Те в повечето случаи не функционират. При отправен въпрос към охраната, тя отговаря, че пространството може да се увеличи и да бъде достатъчно за помощни средства за придвижване. Съдебните зали имат озвучителна техника. Външните информационни табла подобряват информираността на участниците в заседанията. Повикването на участниците в съдебния процес става и чрез високоговорители, което улеснява хората със зрителни увреждания. Съдебните зали са добре оборудвани и леснодостъпни за хора с трайни увреждания. В съдебните зали акустиката е добра, озвучителните уредби са в изправност. По време на процесите се пази тишина и изказванията на участниците се чуват.

Изводи

- Забелязва се значителен напредък по отношение на осигурения архитектурен достъп за хора с трайни физически увреждания. Много добри условия за достъп на хората с трайни физически увреждания.
- Благодарение на построената нова съдебна палата Ботевград получи модерна и съвременна сграда, оборудвана и достъпна за всички.

Препоръки

- По подходящ начин хората с увреждания още при влизането си в сградата да получават необходимата им информация.
- Да бъдат организирани срещи чрез техните представители в града, на които да бъдат информирани, че при посещението си в Съдебна палата ще получат необходимата помощ.

През тримесечния период има „Изключителен напредък“. Сградата отговаря на съвременните изисквания за достъпност и е снабдена с всички необходими приспособления за свободен достъп на хората с увреждания. Осигурен е архитектурен достъп за хора с трайни физически увреждания за последните две години след построяването на новата съдебна палата. Охраната на входа е инструктирана да оказва помощ, ако това се наложи. Тоалетната е пригодена за хора с увреждания. Вратите са достатъчно широки, електрическите ключовете са на достъпна височина за гражданите.

2.1.2.2. Достъпност и адекватност на съдебните процедури спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации: Съдебните зали в Районен съд - Ботевград са нови и са обзаведени с най-съвременно техническо оборудване. Имат озвучителна техника. Има външни информационни табла за подобряване информираността на участниците в заседанията. Те са разположени на високо място и ползването им от хора с проблеми в зрението е затруднено. След въвеждане на нови програмни продукти всички компютри в съда са свързани в мрежа. От всяка една точка на сградата може да се разполага с данни в електронен формат за делата в производство. Констатирано е, че шумоизолацията е много добра и по време на заседания атмосферата в залите е нормална. Съдиите и участниците в процеса използват озвучителна техника и волеизявленията им са ясни и разбираеми. В съдебните зали озвучителните уредби са в изправност и акустиката е достатъчно добра.

През трите месеца в съда са наблюдавани дела, в които участват представители на следните уязвими групи: социално слаби лица и лица от етнически малцинства. Констатирано е, че съдията прави необходимото, за да им разясни правата и задълженията на разбираем за тях език. Не всички граждани, особено от малцинствените групи, имат достъп до интернет. Това затруднява информираността им. Табели за упътване на гражданите, коя институция на кой етаж се намира има на входа на съдебната палата.

Изводи

- Съдебните зали са нови и озвучени. Информационни табла с имената на съответния съдия докладчик, номер на делото и начален час има пред всяка зала.
- Не са констатирани случаи на нарушения на реда в съдебна зала, относно представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.
- Лица със зрителни увреждания не могат пълноценно да използват информационните табла.

Препоръки

- Да се уголеми шрифтът на информационните табла, за да са достъпни за хората със зрителни увреждания.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. В съда е осигурен достъп до съдебните процедури на уязвимите групи хора. Сградата е технически обезпечена, отремонтирана, снабдена със съвременна апаратура. Съдът полага необходимото, за да защити интереса и равните права на хора от уязвими групи.

Съдиите указват нужното внимание на гражданите, за да им разяснят техните права. Шрифтът, с който са написани информационните табла, не е с достатъчна големина.

2.1.2.3. Достъпност и адекватна дейност на съдебната администрация спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации: Деловодството по граждански и наказателни дела в Районен съд-Ботевград е удобно за гражданите. Служителите са усмихнати и отзивчиви. Работното време на службите в съда се спазва. Съдът работи с граждани дори в интервала между 12:00 и 13:00 часа. Има модерни електронно-информационни табла, които повишават нивото на обслужване. Сградата е технически обезпечена и оборудвана, достатъчно за всички органи на съдебна власт, които се помещават в нея. Има помещение, където адвокати и граждани могат да се запознаят с делата. В сградата на съда и в интернет страницата има информация за сумите на държавните такси и лицата, които са освободени от тяхното заплащане. Не е осигурено тяхното заплащане в сградата на съда.

Изводи

- Служителите в съда са отзивчиви и помагат с информация на гражданите.
- Има публична информация за държавните такси, но те не се заплащат в сградата на съда.
- Освен електронните табла, служителите редовно поставят информация на хартиен носител на определените места.

Препоръки

- Съдът да осигури заплащането на съдебните такси да може да става в неговата сграда.
- Да се улесни заплащането на съдебните такси за най-използваните услуги като издаването на свидетелство за съдимост и т.н., където таксата е например 5.00 лева, а таксите на банките са между 2.00 – 4.00 лева минимум.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Представителите на уязвимите групи нямат проблеми с достъпността до дейностите на съдебната администрация. В сградата е осигурено нужното пространство и място гражданите да могат спокойно да се запознаят с делата си. Гражданите получават информация от електронните табла и от служителите, които са отзивчиви и информират нуждаещите се. Архитектурната среда в сградата на съда не позволява заплащането на съдебните такси да става в нея. Съдът не предоставя възможността гражданите да могат да заплащат съдебните такси в брой в съдилищата, съгласно Закона за държавните такси.

2.1.2.4. Ниво на достъп до информация за хора с увреждания относно дейностите на съда: състав, администрация и съдебни дела.

Констатации: Съдебните зали в съда имат озвучителна техника. Има външни електронни табла за подобряване информираността на участниците в заседанията. Сградата е добре изолирана от гледна точка на външния шум. По време на заседанията се забелязва нормална атмосфера в съдебните зали и има добра акустика. Съдебните зали са добре оборудвани и леснодостъпни за хора с трайни физически увреждания. В съдебните зали акустиката е достатъчно добра. Достъпната архитектурна среда осигурява достъп на хора с увреждания и възрастни хора до съда, съдебните зали и неговата администрация. Съдържанието на интернет страницата не е достъпно за хора със зрителни увреждания и липсва такава секция, която да поддържа звукова версия на страницата. Не всички граждани, особено от малцинствените групи, могат да използват интернет и това затруднява достъп

па им до информация.

Изводи

- Архитектурната среда в сградата осигурява на хората с увреждания възможност за достъп до информация относно съда, неговата дейност, състав, администрация и др.
- Липсата на звукова версия на интернет страницата създава затруднения за лица със зрителни увреждания да се възползват от информацията.
- Повечето от гражданите имат затруднен достъп до информация за работата на съда, защото много от тях нямат достъп до интернет.

Препоръки

- При възможност да се разработи звукова версия на страницата и софтуер за ползване от хора със зрителни увреждания.
- При възможност да се монтира компютърна конфигурация за хора, които нямат достъп до интернет вкъщи. Подобна услуга се предлага от местните читалищни библиотеки. В техните зали има нови компютърни конфигурации и достъп до интернет, осигурени по проект „Глобални библиотеки“.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Достъпът до информация на хората с увреждания е добър, с изключение на хората със зрителни такива. В коридорите има озвучителна техника за повикване на гражданите при започване на делата им. Страницата на съда съдържа необходимата информация за работата на съда и е достъпна за гражданите. Недостатък на страницата е, че няма звукова версия за хора със зрителни увреждания.

2.1.3. Дейност на съдебните заседатели

Констатации: През трите месеца са наблюдавани 11 съдебни дела, в чиито съдебни състави участват съдебни заседатели. Впечатление на наблюдателите прави, че са на възраст над 40 г. Съдебните заседатели не участват активно в съдебния процес, не вземат отношение. Извършено е проучване в администрацията на съда за дейността на съдебните заседатели: Съдебните заседатели са 41 броя. Те се разпределят на случаен принцип чрез компютърна програма. Има приети вътрешни правила на съдебните заседатели. На интернет страницата на съда е обявен поименен списък на всички назначени съдебни заседатели, не са публикувани вътрешните им правила за работа. Няма публикувани декларации на съдебните заседатели по ЗПУКИ. Констатирано е съвместяване на назначените съдебни заседатели с други публични длъжности. Но част от тях са подали молба да не бъдат викани като такива. Избрани са на мандатен принцип от Общинския съвет. При разговори с някои от тях се установява, че не са доволни от заплащането. При други недоволството идва от това, че съдът е пренатоварен и се случва да има закъснения на дела, но това не се отразява на заплащането.

Изводи

- В съда се провежда жребий за определянето на основни и резервни съдебни заседатели по реда на закона.
- В интернет страницата на съда има поименен списък на всички назначени съдебни заседатели, не са публикувани вътрешните им правила за работа.
- Декларации по ЗПУКИ не са публикувани.
- При наблюдаваните дела през месеците съдебните заседатели са пасивни участници в съдебните заседания.

Препоръки

- Нужна е по-голяма активност от страна на съдебните заседатели по време на съ-

дебния процес, за да бъде обоснована дейността им, а именно – като активни участници при определяне решението на съда.

- При пристъпването на избор на съдебни заседатели „уважаваните граждани“, които ще заемат длъжността на съдебен заседател, да имат отговорността, че трябва да участват в правораздаването.
- На страницата на съда да се публикуват вътрешните им правила.
- Да се публикуват декларациите по ЗПУКИ на страницата на съда.

През тримесечния период се наблюдава, че „Няма напредък“. В сравнение с останалите съдилища, които сме наблюдавали до момента, липсва напредък по темата. В съда се провежда жребий за определянето на основни и резервни съдебни заседатели по реда на закона. В интернет страницата има поименен списък на всички назначени съдебни заседатели, но не са публикувани вътрешните правила за работата им. Присъствието им в съдебните зали е само фиктивно. Не участват активно в правораздавателния процес, не попълват декларации по ЗПУКИ и вътрешните им правила не са публикувани на страницата.

2.1.4 Етично поведение на магистрати, конфликт на интереси в съдебната система и нерегламентирани контакти с компрометирани лица

Констатации: Поведението на магистратите досега не е било обект на медийно отразяване. Няма данни магистратите да се движат в среди, които да ги компрометират. Липсват огласени публични сведения за нерегламентирани срещи на съдии или прокурори с компрометирани или осъдени лица.

Всички съдии и служители имат попълнена и подадена декларация по чл. 12, т. 2, във връзка с чл. 14 от Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси. Декларациите са публични и достъпни за широк кръг от обществеността на интернет страницата на Висшия съдебен съвет и съда в Ботевград.

Не са огласени публични сведения за конфликт на интереси.

Няма данни за съдии, държавни съдебни изпълнители, съдии по вписванията или прокурори, които да са назначени като членове на общински или районни избирателни комисиии на последните местни и парламентарни избори.

Липсва информация съдии да са участвали в имотни сделки като „крайно нуждаещи се“. Няма информация за политическа или икономическа обвързаност на съдии или прокурори.

Изводи

- В декларациите по ЗПУКИ на районните съдии няма посочени случаи за наличие на свързани лица, дейността на които може да доведе до конфликт на интереси.
- Няма съмнения в публичното пространство за връзки на магистрати с компрометирани лица.

Препоръки

- Магистратите от Ботевград да не допускат да попаднат в нерегламентирани контакти с компрометирани лица.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Те не са попадали в нерегламентирани срещи с компрометирани или осъдени лица. Няма съмнения в публичното пространство за връзки на магистрати с компрометирани лица. В декларациите по ЗПУКИ на съдиите няма посочени случаи, в които има свързани лица, чиято дейност може да доведе до конфликт на интереси. Някои от декларациите са попълнени некоректно.

2.1.5. Публичност и информираност за дейността на районен съд.

Констатации: Интернет страницата (www.rs-botevgrad.org) е с приятен интерфейс, с

ясна визия и умело съчетана цветова гама. Рубриците са поместени в лявата част на страницата. Информацията е изключително добре подразделена в рубриците, възможностите за справки за публикуваните съдебни актове са с добро решение за директно изтегляне на файла, съществува указание и легенда за вида на акта и индекса на файла. Публикуван е списък с имената на съдиите, съдиите по вписванията и на държавните съдебни изпълнители. Публикувани са само декларациите по ЗПУКИ на служителите в съда. Липсват декларациите на работещите съдии. Добра практика е, че от рубриката „съдебни актове“ гражданите могат да се запознаят със съдебните актове по приключилите дела от 2008 до 2011 г. Отбелязан е напредък по отношение публикуването на информация за функциите на отделните служби, актуалните новини, публикуването на нормативната уредба за държавните такси, включително и Закона за държавните такси, информация за съдебните заседатели. От рубриката „полезни връзки“ е осигурена възможност за препратка към страниците на други институции. Добра практика е, че е осигурена рубрика „сигнали“. Публикувани са докладите за работата на съда от 2008 до 2010 г. В страницата в рубриката „новини“ се съдържа информация за провеждане на среща по проект „Правосъдие близо до хората“ и какво очаква съдът от проекта. Информацията на страницата се предоставя само на български език и не може да се ползва от чужденци, които пребивават у нас. Актовете се публикуват всеки ден, веднага след постановяването им. Съдът има, макар и на половин щат, системен администратор. Председателят на съда държи на актуалността на страницата. На нея са публикувани и Вътрешни правила за организацията на публикуването на съдебни актове.

При проверка на електронната страница на съда на 25.03.2011 г. от местния организатор на Център НПО – Разград се установява, че с браузърът Google Chrome рубриката „текущи съобщения“ не е активна. При проверка на страницата с браузъра Internet Explorer се установи, че при отваряне на рубриката „съдебни актове“ и след избирането на граждански или наказателни дела се отваря списъкът с приключилите дела по месеци който не е активен. Гражданите, използващи браузъра Internet Explorer, нямат достъп до съдебните актове, защото те не са активни с този браузър. Това ограничава техния достъп до основна информация относно работата на съда в Ботевград. След като се опита да се видят конкретните дела от 2010 г. например и те не се отворят, в горната лява част на екрана има бутон за връщане назад, който връща страницата в рубриката с избора на съдебните актове по години. Оказва се, че повторен опит за използване на това приложение е невъзможен, дори ако натиснете конкретната година, която е използвана преди секунди. Останалите рубрики са достъпни с браузъра.

Изводи

- Дава се информация и има прозрачност в съдебната система. Интернет- страницата на съда предоставя богата информация.
- На страницата на съдебната палата е констатирано, че няма публикувана неактуална информация.
- Достъпът до информацията на интернет страницата на съда е затруднен, ако не се разполага с номер на делото, което се търси.
- Рубриката за свършени дела не е достъпна с браузърът Internet Explorer.
- Затруднен е достъпът до информацията на интернет страницата за чужденци.
- Отчетност на съда е много добра - публикувани са пълните отчети на съда и приложенията към тях.
- Липсата на служител „връзки с обществеността“ ограничава публичността и прозрачността на работата на съда.

Препоръки

- Страницата на съда да предоставя информация и на друг език за чужденци, пребиваващи на територията на България, заради многото чуждестранни инвестиции в района на Ботевград.
- Да се назначи служител „връзки с обществеността“
- Рубриките в страницата да бъдат достъпни с всеки браузър.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Дава се информация и има прозрачност в съдебната система. Страницата предоставя богата, актуална информация. Достъпът до информацията на интернет страницата е затруднен, ако не се разполага с номера на делото. Затруднен е достъпът до информацията за чужденци и лица със зрителни увреждания. В съда няма служител „връзки с обществеността“.

2.2 РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО НА РАЙОНЕН СЪД – ВИДИН

Област Видин е с площ 3033 кв.м и с население 130074 човека. Община Видин е с площ 501.301 кв.км и с население 85677 човека; съответно град Видин е с площ 63.218 кв.км и с население 51602 човека по данни на Националния статистически институт.³⁰

Районен съд - Видин обслужва общините: Видин, Белоградчик е с площ 22.234 км² и население 5519 жители; Бойница е с площ 42.939 км² и население 1735 жители; Брегово е с площ 46.476 км² и население 2727 жители; Грамада е с площ 65.807 км² и население 1778 жители; Димово е с площ 15.975 км² и население 1332 жители; Кула е с площ 63.738 км² и с население 3544 жители; Макреш е с площ 229 км и с население 2066 жители; Ново село е с площ 111 км² и с население 3535; Ружинци е с площ 232 км² и с население 5172 жители; Чупрене е с площ 330 км² и с население 2434 жители;

2.2.1. Прилагане на новоприети и изменени закони

2.2.1.1. Граждански процесуален кодекс – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: През наблюдаваните месеци в Районен съд - Видин са наблюдавани 15 граждански дела, като по всички приложим е ГПК.

Голяма част от делата (6 от 15) се отлагат поради липса на свидетели, искания за представяне на нови доказателства от някоя от страните, невявяване на някоя от страните.

Не е констатирано напрежение между страните или непрофесионално отношение на състава на съда. Съдиите точно и добросъвестно спазват разписаните в кодекса процесуални правила. Не се наблюдава нарушаване на процедурата. Разяснява се възможността за правна помощ на страните. По делата по Закона за закрила на детето се назначават законни представители на малолетните по силата на чл. 28 (4) ГПК. Те се явяват без адвокат. Наблюдава се едно дело, отложено поради невъзможност законният представител да бъде открит на адрес. Съдията разпорежда връчване на призовката по реда на чл. 43(2) ГПК – чрез залепване на уведомление. Тези правила в „новия“ ГПК намират приложение и спомогат за своевременното произнасяне на съда. Процедурата за предоставяне на исковата молба за отговор на ответника също работи в тази насока и от една страна пести процесуално време, а от друга намалява възможността за превратно тълкуване на закона и отлагане на делата чрез процесуални хватки и безкрайно искане на нови доказателства.

В тази връзка не може да не се посочи значително ограничената съдебна практика по ЗЗДН.

Изводи

- От направените наблюдения се установи, че съдебната система работи нормално. Придържа се към процедурите.

³⁰

- Заседанията по граждански дела се водят експедитивно.
- Съдиите информират страните за техните законни права и задължения.
- Страните по делата не се призовават редовно поради грешни адреси, на които се изпращат призовките.
- По едно наблюдавано дело съдията закъснява, без да обосновава защо и делото не започва навреме.
- Забелязва се голям брой отложени дела по различни причини.

Препоръки

- Съдът да следи за навременното призоваване на страните и свидетелите по делата.
- Председателят на съда да контролира процеса на насрочване на съдебни заседания, начало на започване на съдебните дела и тяхната продължителност.
- Съдът да следи за решаване на делата в максимално кратък срок и да се стреми към по-рядко отлагане.

През тримесечния период се наблюдава „Много добър напредък“. Заседанията по наблюдаваните граждански дела се водят точно. Не са установени пропуски и противоречия при прилагането на ГПК по време на наблюдаваните съдебни заседания. Следи се за навременното изготвяне на протоколите по съдебните заседания в законовия срок. Едно от делата започва със закъснение поради отсъствието на съдията. Има случаи на нередовно призовани страни по делата, които не се явяват на заседанията и това е попречило на процеса. Призовките се връчват чрез залепване, а не лично, което може да доведе до неявяване на лицето и отлагане на делото. Забелязва се многократно отлагане на съдебни дела.

2.2.1.2. Наказателно-процесуален кодекс – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: През трите месеца в Районен съд - Видин са наблюдавани 15 наказателни дела.

Наблюдателите констатираха, че прокурорът и защитата проявяват активност по време на съдебното производство, а съдебните заседатели са пасивни участници в процеса. При прилагане на наблюдаваните закони съдът изпълнява професионалните си задължения. Заседанията по наблюдаваните дела през месец февруари започват в определеното време, без закъснения. При делата гледани през месец март и април 2011г. се наблюдават закъснения поради по-дълго продължаване на предходните дела. Водят се по процедурата, установена в НПК. Съдиите се придържат към закона. Прокурорът и съдиите са облечени в тоги. Адвокатите са облечени в представително облекло, без тоги, но не е наблюдаван случай съдията да налага глоба за това. Според адвокатите е нужно да има гардеробна, която не е предвидена в закона. Съдиите успяват да поддържат реда в залата. Процесът следва последователността, предвидена в НПК.

На всеки от подсъдимите съдията обяснява подробно, на достъпен за тях език, в какво са обвинени. Прави впечатление големият брой дела, приключили с осъдителна присъда, но с отложено изтърпяване на наказанието на основание чл. 66 от НК.

Изводи

- Няма установени проблеми или несъответствия при прилагането на НПК.
- Добра организираност при воденето на съдебни заседания.
- Съдиите запознават страните с техните права в процесите.
- Съдът подпомага представителите на уязвими групи, за да разберат своите права и обвинението срещу тях.
- Има закъснения на заседанията поради застъпването им с тези от предходни дела.

- Наблюдават се случаи на адвокати, които не носят задължителните облекла – тоги, а съдиите не предприемат нищо, за да отстранят тази нередност.
- Много от наказателните дела приключват с осъдителна присъда, но се отлага изтърпяването на наказанието на основание чл. 66 от НК

Препоръки

- Делата да бъдат насрочвани с нужната времева дистанция за тяхното нормално протичане.
- Адвокатите да изпълняват задължението си и да влизат в съдебна зала с тоги.
- Съдиите да налагат глоби на адвокатите неспазващи закона и присъстващи в съдебните заседания без задължителните облекла тоги.
- Инспекторатът на Висш съдебен съвет да провери защо повечето от наказателните дела приключват с отлагане изтърпяването на наказанието, като съдят се позовава на чл. 66 от НК.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Наблюдението показва, че се прилагат правилно наблюдаваните закони, съгласно процедурите, закрепени в НПК. Няма установени проблеми или несъответствия при прилагането на НПК. Магистратите запознават страните с техните права. Има закъснения при започване на делата поради извънредното продължаване на предходни дела. Магистратите не налагат глоби на адвокатите явили се в съдебните зали без задължителните облекла тоги. Прави впечатление големият брой дела, приключили с осъдителна присъда, но с отложено изтърпяване на наказанието на основание чл. 66 от НК.

2.2.1.3 Закон за съдебната власт – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: В Районен съд - Видин има разделение на „Гражданска колегия“ и „Наказателна колегия“. Обособени са 8 граждански и 7 наказателни състава. Щатният брой на съдиите в Районен съд са 15. В съда работят 2 държавни съдебни изпълнители и двама съдии по вписванията. Една щатна бройка за съдебен изпълнител е незаета. Съдебните служители са 32. По време на наблюдаваните процеси съдиите професионално водят съдебните заседания. Всички са навреме в съдебна зала. Наказателните и граждански канцеларии предоставят информация на заинтересованите лица. Съдебната сграда има охрана. Съдебните секретари изготвят съдебните протоколи и съблюдават спазването на реда преди, по време и след заседанията. Не са наблюдавани случаи на пристрастност при водене на делата и ограничаване правото на равно участие в процеса. Общото впечатление на наблюдателите е, че Районен съд – Видин спазва ЗСВ и го прилага правилно. Разпределението на делата се извършва на принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение съобразно поредността на постъпването им. Използваната програма за разпределение на делата по случаен ред и документиране на направения избор е Law Choice версия 3.3.1, предоставена от Висшия съдебен съвет. Прави впечатление голямата натовареност на съдиите, дела гледа и председателят на съда. Изготвеният график за насрочване на заседанията не дава необходимото време за приключването на едно дело и започването на следващото, което води до закъснения.

По данни за 2010 г. има голям ръст на натовареността на съдиите. Натовареност на съдиите при щат 15 бр. за 2010 г. е 31,46 дела на месец спрямо всички дела за разглеждане и 27,96 дела спрямо свършените. При същия щат за 2009 г. натовареността е 25.32 дела на месец спрямо всички дела за разглеждане и 22.04 дела спрямо свършените.

Работното време на съдебната администрация е непрекъснато. Съдебните служители носят табелки с имената си за улеснение в комуникацията с клиентите. В деловодствата работи дежурен деловодител, а съдиите работят по двама в стая. Затруднение се създава от факта, че служба „Регистратура“ и „Бюро съдимост“ се намират на втория етаж и това значително затруднява достъпа на хора със затруднения в придвижването. Няма помеще-

ние за гражданите, където те могат да се запознаят с делата.

Изводи

- Организацията на работа в Районен съд - Видин е добра.
- Спазва се принципът за случайно разпределение на делата по реда на постъпването им.
- Осигурява се балансирано разпределение на делата между съдиите.
- Затруднен достъп на администрацията за хора с увреждания.

Препоръки

- Да се направи читалня, където граждани и адвокати могат да се запознаят с делата.
- Да се възприеме принципът за обслужване „на едно гише“.

През тримесечния период се наблюдава „Много добър напредък“. Не се наблюдават случаи на пристрастност при гледане на делата. Разпределението на делата между съдиите е равномерно, разпределението се осъществява чрез специализиран софтуер. Съдът работи съобразно нормите. Съдиите и прокурорите се явяват в съдебната зала в тоги, въпреки единични отклонения от тази норма. Все още се наблюдава неудобна практика насрочване на дела в един и същи ден, час и зала, което понякога води до закъснения. Констатирано е едно закъснение на съдия, но като цяло разпоредбите на ЗСВ се спазват. Графикът на заседанията не се прави с нужната времева дистанция между заседанията.

2.2.1.4. Закон за закрила на детето – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: Спазва се законодателната рамка на Закона за закрила на детето. Делата са образувани по искане на Дирекция „Социално подпомагане“ – Видин, като се явява юрисконсултът на дирекцията. Назначава се законен представител на детето. Законните представители се явяват в повечето случаи лично, без адвокат. Процедурата е бърза и ефективна – повечето приключват в едно заседание. Взема се предвид предложението на Дирекция „Социално подпомагане“. Едно от делата се отлага, поради неявяване на законния представител. Съдията разпорежда уведомяване по реда на чл. 43, ал.2 ГПК. Няма данни за НПО в града, което да работи в тази насока.

Изводи:

- Съдът спазва разпоредбите на Закон за закрила на детето.
- Голяма част от делата приключват в едно съдебно заседание.
- В града няма НПО, което да работи с деца в риск.

Препоръки:

- Съдът да следи и да налага глоби при нередовното явяване на представителите на децата.
- Съдът да работи съвместно с НПО по различни програми, които имат за цел да подпомагат лицата от уязвимите групи.

През тримесечния период се наблюдава „Много добър напредък“. ЗЗД се прилага с особена грижа и отговорност от страна на съда. Съдите се стремят да вземат бързи и адекватни мерки в полза на децата. Магистратите се стремят да отсъждат децата да бъдат настанявани в семейна среда, където да продължи тяхното нормално развитие. Съдът взима под много сериозно внимание оценките и докладите на служителите от отдел „Закрила на детето“. Има случаи на нередовно явяване на представители на децата, което води до отлагане на делата. В града няма неправителствени организации, които да подпомагат децата в риск.

2.2.1.5. Закон за защита от домашно насилие – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: В периода на извършване на наблюдението няма насрочено дело по ЗЗДН. При разговори с магистрати от града, те казват, че съдебна практика по този закон във Видински районен съд почти липсва – гледат се средно по едно – две дела на година. Вероятно е слаба информираността на обществеността относно възможностите, които предлагат мерките по този закон.

Изводи

- В наблюдавания период не са гледани дела по ЗЗДН.
- Гражданското общество не е достатъчно информирано за правата, които има по този закон.
- Съдебната практика по този закон в Районен съд – Видин почти липсва.

Препоръки

- Обществеността да бъде запозната с правата които им дава този закон.

Оценка за тримесечния период не е определена заради липсата на дела по този закон.

2.2.1.6. Закон за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси – проучване на публикуваните декларации на магистрати.

Констатации: Декларациите по Закона за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси на съдиите са публикувани на страницата на Висшия съдебен съвет: www.vss.justice.bg. Достъпът до публикуваните декларации на магистрати по ЗПУКИ в интернет е затруднен от това, че всички са в един общ файл. Те не са качени в страницата на съда.

В публикуваните данни свързани лица по ЗПУКИ, дейността на които би довела до възникване на конфликт на интереси, нито един съдия не е посочил такива лица. В публикуваните декларации повечето съдии са посочили задължения по кредити към банки. Има 12 публикувани декларации на съдии. Има и две декларации за промяна в обстоятелствата. Както е посочено по-долу в препоръките, няма публикувани декларации на съдиите по вписванията и на държавни съдебни изпълнители, също и на съдебни служители.

При извършена проверка на 24.03.2011 г. от местния организатор в Центъра на НПО в Разград на декларациите на съдиите в Районен съд – Видин се установява, че некоректно са попълнени декларациите на Вероника Веселинова Станков, Д.И.Ц, Христо Кръстев Крачунов.

Съдия Вероника Веселинова Станкова в точка 3. Имам следните задължения към кредитни или финансови институции, както и към други

лица, на стойност над 5000 лв. (посочва се размерът и видът на поетото задължение и данни за кредитора): е записала: „кредити към банкови институции“, без да се посочва размерът на взетия кредит, името на банковата институция и неговият размер.

Съдия Д.И.Ц в точка 3 записва: „потребителски кредит“, без да посочва размера на взетия кредит, размера му и името на институцията.

Съдия Христо Кръстев Крачунов в точка 3 записва: „потребителски кредит“, без да посочва размерът на взетия кредит, и името на институцията.

В своята декларация съдия..... не е посочил как се казва, но е посочил, че е бил управител на Фондация “Вида” със седалище гр. Видин до 03.06.2005.

В своите декларации съдиите А. Ж.Д; М.С.С; Т.Г.П; Г.П.Й; Д.И.Ц; В.К.К; са попълнени само с инициали, което според нас е нередно, защото те са публични личности и трябва да попълват декларациите си с пълните им имена. Според нас в тези случаи не е изпълне-

но законовото изискване магистратите да съобщят имената си и обстоятелствата, които могат да предизвикат отношения на обвързаности.

При извършена проверка на 24.03.2011 г. от местния организатор в Центъра на НПО в Разград на страницата на Районен съд – Видин се установява, че в нея не са публикувани декларациите на служителите на съда.

Изводи

- Няма установени несъответствия в публикуваните декларации на съдиите в Районен съд – Видин.
- По време на гражданското наблюдение стана ясно, че лицата, заемащи публични длъжности по смисъла на този закон, не са обект на конфликт на интереси. Според наблюденията конфликтът на интереси в съдебните заседания се избягва и не се допуска.
- Не са публикувани декларациите на служителите на съда в страницата му.
- Декларациите на магистратите са труднодостъпни, защото са публикувани на един общ файл.
- Декларациите на магистратите не са публикувани в страницата на съда.

Препоръки

- Публикуваните декларации да не бъдат на един файл, а да може по име да се избира декларацията на определен магистрат.
- Да бъдат публикувани декларациите по ЗПУКИ на съдебните служители на страницата на Районен съд – Видин.
- На страницата на съда също да се публикуват декларациите по ЗПУКИ на съответните работещи магистрати.
- Всички действащи съдебни заседатели, държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията от съда да публикуват декларации за наличие или липса на конфликт на интереси по реда на ЗПУКИ.
- По отношение на информацията за свързани лица ясно да се посочва кои са и къде работят;

През тримесечния период констатираме „Добър напредък“. При проучването по този закон не е наблюдаван конфликт на интереси. Магистратите и съдебните служители са попълнили декларации по ЗПУКИ, публикувани на страницата на Висш съдебен съвет. При извършените проверки на декларациите са установени нарушения при попълване на някои от точките в тях. Целта според нас е да се избегне оповестяването на лична информация. В страницата на съда няма публикувани декларации на магистрати. Не са публикувани и декларации на служителите на съда. Липсата на декларации на служителите е явно нарушение на закона.

2.2.1.7. Кодекс за етично поведение на българските магистрати

Констатации: През трите месеца е наблюдавано етичното поведение на съдии, прокурори и следователи, дали магистратите спазват основните принципи, заложили в Кодекса за етичното поведение на българските магистрати. По време на наблюдението се установи, че се спазва необходимата етика от магистратите, проявява се уважение към институцията и към представителите ѝ - съдии, прокурори, съдебни заседатели. Не се забелязват прояви на пристрастност в процесите. Съдиите влизат и излизат от залата без да се спират да разговарят с адвокати или обвиняеми и свидетели. През наблюдавания период екипът не се натъква на публично огласена информация за срещи на осъдени или компрометирани лица с прокурори и съдии.

Има изградена Етична комисия, която досега не е разглеждала подобни въпроси. Ко-

дексът за Етично поведение на магистратите и този на съдебните служители не е публикуван на страницата на съда.

Изводи

- По време на наблюдаваните дела съдиите вземат своите решения без да са повлияни от етнически, расови и други предразсъдъци.
- Поведението на магистратите е етично за наблюдавания период.

Препоръки

- Да се поддържа нивото на спазване на Кодекса за етично поведение на българските магистрати от всички участници в съдебния процес.
- Да продължават да спазват етичните норми в работата си.

През тримесечния период отчитаме „Много добър напредък“. Магистратите спазват основните принципи, заложи в Кодекса за етично поведение. При всички наблюдавани процеси не са били налице прояви на пристрастност от страна на магистратите. В местните медии липсва информация за неспазване на кодекса от магистратите. Етичният кодекс не е публикуван на страницата на съда. Кодексът на съдебните служители също не е публикуван на електронната страница на съда.

2.2.2. Достъп на уязвими групи до правосъдие

2.2.2.1 Архитектурна вътрешна и външна среда на съдебните сгради – достъпност на хора с трайни физически увреждания.

Констатации: Архитектурната среда в Районен съд - Видин е относително достъпна за възрастни хора и хора с увреждания. Районен съд – Видин се помещава в Съдебната палата във Видин. В сградата се намират още Окръжен съд, Окръжна прокуратура, Районна прокуратура, Административен съд, Адвокатска колегия - Видин. Изградена е рампа към входа на съда за хора със специални средства за придвижване. Въпреки това достъпът им е все още затруднен. На входа на Съдебната палата има система за пропускателен контрол - металдетекторна рамка, която следи за оръжия или други опасни предмети у посетителите. Няма асансьор в съдебната палата. Има тоалетна на първия етаж, но тя не е пригодена за използване от хора с увреждания. Тоалетната е забранена за ползване от граждани, на които охраната препоръчва тоалетна в съседно на съда кафене. Тоалетната се използва само от служителите на съда. Има зали непосредствено на първи етаж и те се ползват за заседания, по който има хора с физически затруднения. Съдебна зала № 1 е под нивото на партерния етаж, слиза се по стълби, които затрудняват хората с увреждания. Канцелариите, в които са „Бюро съдимост“ и деловодствата са на втория етаж и това създава неудобства в придвижването на хората с трайни физически увреждания. В залите рядко се използва озвучителната система – само когато има нужда от това, например, ако залата е голяма и има много наблюдаващи заседанието, което създава допълнителен шум. Акустиката в залите е добра. Чува се външен шум, но той не пречи на процеса. Озвучителната система се използва редовно при призоваване на свидетели извън залата, както и при обявяване на делата.

Адекватно би било и възприемане на принципа за обслужване „на едно гише“. Всички нуждаещи се от помощ могат да заявят своето желание на съдебната охрана. Осигурен е служител, който придружава лицето с увреждания до мястото в сградата, където то трябва да отиде. Констатирано е, че вратите на съдебните зали са достатъчно широки и са проходими за хора със специални средства за придвижване. Съдебните зали имат озвучителна техника. Повикването на участниците в съдебния процес става и чрез високоговорители, което улеснява хора със зрителни увреждания. Съдебните зали са добре оборудвани и леснодостъпни за хора с трайни увреждания, единствено отварянето на вратите и включването на осветлението не е удобно за хора с увреждания. В съдебните зали акустиката е добра, озвучителните уредби са в изправност. По време на процесите атмосферата е спокойна и страните се чуват.

Изводи

- Относително добри условия за свободен достъп за хората с трайни физически увреждания – изградена е рампа.
- Има тоалетна, но тя не може да бъде ползвана от граждани.
- Затруднен достъп до някои съдебни зали и услуги на съда за възрастни хора и хора с трайни увреждания.
- Дръжките на вратите на съдебните зали са на високо място и са трудни за достигане от хора с увреждания.
- Залите са снабдени с озвучителна техника, която не се използва по време на съдебните процеси.
- Значителен напредък на архитектурен достъп на сградата за хора с трайни физически увреждания.

Препоръки

- Ключовете за осветлението и приспособления за отваряне на вратите да се монтират на достъпно за хора със специални средства за придвижване места.
- Да се подобри архитектурната среда за достъп до всички съдебни зали на хора с увреждания.
- Монтиране на приспособления за отваряне на по-ниско ниво на портала на палатата, улеснявайки хората, използващи помощни средства за придвижване.
- Тоалетната на първия етаж на съда да бъде достъпна за ползване от гражданите, намиращи се в съда.

През тримесечния период се наблюдава „Добър напредък“. В сградата има изградена рампа за хора с увреждания. Има служител, който помага на хората с увреждания да стигнат до мястото, което желаят. Акустиката в залите е добра. Залите са снабдени и оборудвани с нужната техника. В сградата на съда липсва асансьор, някои зали са недостъпни за хора с увреждания, а тоалетната на партерния етаж е затворена и гражданите не могат да я ползват. Гражданите са напътствани от съдебната охрана да ползват тоалетна на кафене в близост до съда, която се заплаща. Канцелариите в сградата са на втория етаж и не са достъпни за хора с увреждания.

2.2.2.2. Достъпност и адекватност на съдебните процедури спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации: През месеците февруари, март и април в Районен съд – Видин са наблюдавани дела, в които участват представители на следните уязвими групи: социално слаби лица, лица от етнически малцинствени групи, лица с увреждания. Констатирано е, че съдията прави необходимото, за да им разясни правата и задълженията на разбираем за тях език. Не всички граждани, особено от малцинствените групи, имат интернет. Това затруднява достъпа им до информация. В сградата на съда има информационни табла, които не са на достъпно място за граждани – но те са с достатъчно голям шрифт и може да се прочетат от хора със зрителни увреждания, следва да се сложат и на малко по-ниско ниво, което да ги направи достъпни и за хора, използващи специални средства за придвижване. В съда се предоставя необходимата за гражданите информация от съдебните служители.

Съдебните зали са обновени, ремонтирани и с ново техническо оборудване. Съдиите и участниците в процеса използват озвучителна техника и волеизявленията им са ясни и разбираеми.

Изводи

- Съдебните зали са обновени и озвучени, има табели с имената пред съответния съдия-докладчик

- Не са констатирани случаи на нарушения на реда в съдебна зала относно представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.
- Лица със зрителни увреждания не могат пълноценно да използват информационните табла.

Препоръки

- Да се запази тенденцията на спазване на реда в съдебната зала.
- Информационните табла да се поставят на по-достъпно място за гражданите.
- Да се повиши големината на шрифта на текста на информационните табла.

Оценка за тримесечния период забелязваме „Много добър напредък“. В сградата има поставени указателни табели, осведомяващи дори хора със зрителни увреждания. Залите са отремонтирани, съдиите правят необходимото да запознават хората от уязвимите групи с техните права. В някои от залите няма достъп за хора със специални средства за придвижване. Шрифтът на таблата трябва да бъде увеличен и те да бъдат разположени на местата където е основният поток хора.

2.2.2.3. Достъпност и адекватна дейност на съдебната администрация спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации: В деловодствата по граждански и наказателни дела пространството е значително ограничено. Служителите са усмихнати и отзивчиви. Работното време в службите на съда се спазва.

Сградата е технически обезпечена и оборудвана, но не е достатъчна за всички органи на съдебна власт, които се помещават в нея. В съда няма изградена книжарница с правни материали. Гражданите и адвокатите нямат обособено пространство, където могат да се запознават с делата.

Няма помещение, където адвокати и граждани могат да се запознават с делата. Няма кабинет за прием на граждани от дежурния граждански съдия. Съдебната администрация работи с граждани в интервала между 12:00 – 13:00 ч. и охраната на съда допуска граждани до сградата в този интервал. В сградата на съда има необходимата информация, относно дължимите държавни такси и начина на плащането им. Таксите могат да бъдат платени в сградата на съда. В интернет страницата такава информация липсва. Таксите не могат да бъдат заплащани с гербови марки.

Изводи

- Служителите в съда са отзивчиви и помагат с информация на гражданите.
- Освен електронните табла, служителите редовно поставят информация на хартиен носител на определените места.
- Недостатъчен сграден фонд за нуждите на Районен съд - Видин за обособени помещения за гражданите.
- Няма обособено помещение за гражданите, където да разгледат на спокойствие делото, което ги интересува.

Препоръки

- При възможност да се обособят кабинет за прием на граждани от дежурния граждански съдия.
- Да се направи читалня, където граждани и адвокати могат да се запознават с делата.

През тримесечния период наблюдаваме „Много добър напредък“. Достъпът до съдебната администрация от хората от уязвимите групи е лесен. Съдебните служители са отзивчиви и информират нуждаещите се граждани. Съдът обслужва граждани дори в интерва-

ла между 12:00 – 13:00 часа. Архитектурната среда в сградата позволява заплащането на съдебните такси в сградата на съда. Пространството в деловодството ограничава нормалното протичане на работата. Не е осигурено помещение за адвокатите и гражданите, които искат да се запознаят с конкретно дело.

2.2.2.4. Ниво на достъп до информация за хора с увреждания относно дейностите на съда: състав, администрация и съдебни дела.

Констатации: Съдебните зали са добре оборудвани, но някои са труднодостъпни за хора с трайни увреждания. В съдебните зали акустиката е достатъчно добра, но може да се подобри. Озвучителните уредби са в изправност. По време на процесите има тишина и добра акустика. Достъпната архитектурна среда осигурява частичен достъп на хора с увреждания и възрастни хора до съда, неговата администрация, както и присъствие на съдебните заседания. Съдебните зали в Районен съд – Видин имат аудио техника. Има външни информационни табла за подобряване информираността на участниците в заседанията.

Според местния организатор, съдържанието на интернет – страницата на Районен съд не е достъпно за хора със зрителни увреждания. Липсва такава секция. Липсва и звукова версия на страницата. Не е осигурен достатъчен брой информационни табла.

Не всички граждани, особено от малцинствените групи, имат интернет. Това затруднява достъпа им до информация.

Изводи

- Липсата на звукова версия на интернет страницата на Районен съд – Видин, създава затруднения за лица със зрителни увреждания да се възползват от богатата информация, която тя съдържа.
- Таблата информиращи гражданите са малко.
- Гражданите, които нямат достъп до интернет, имат затруднен достъп до информацията за работата на съда. Има се предвид нормативната база за работата на съда – правила за работа, начини за подбор на дела, що се отнася до графици за заседания, дежурни съдии, окончателни съдебни актове и т.н има достатъчно информация, предоставяна от съдебните органи.

Препоръки

- Да се разработи звукова версия на страницата и софтуер за ползване от хора със зрителни увреждания.
- Да се увеличи броят и видовете табла, които да насочват гражданите към интересувашите ги зали и канцеларии.

През тримесечния период се констатира „Добър напредък“. Осигурена е частично достъпна архитектурна среда за хора с увреждания до първия етаж на сградата, защото няма асансьор. Има съдебни зали, намиращи се под нивото на първия етаж и хора със специални средства за придвижване нямат достъп до тях. Страницата няма звукова и чуждоезиково версия, което ограничава достъпността на хора със зрителни увреждания и чужденци.

2.2.3. Дейност на съдебните заседатели

Констатации: През трите месеца февруари – април 2011г. са наблюдавани седем съдебни дела, в които участват съдебни заседатели. Впечатление на наблюдателите прави, че са на възраст 45 – 55г. Съдебните заседатели се избират от комисия от Окръжен съд – Видин и са с мандат 5г. Съдебните заседатели не участват активно в съдебния процес, не вземат отношение. Има приети вътрешни правила на съдебните заседатели.

Няма обявен в интернет страницата на съда поименен списък на всички назначени съдебни заседатели, не са публикувани вътрешните им правила за работа. Не са публикувани декларации на съдебните заседатели по ЗПУКИ. Не е констатирано съвместяване на назначените съдебни заседатели с други публични длъжности. Към момента съдебни-

те заседатели по конкретно дело се избират от Административния секретар на съда, като се взема предвид тяхната възможност да присъстват на заседанията. Предстои въвеждане на система за случаен избор.

Изводи

- В интернет страницата на съда няма поименен списък на всички назначени съдебни заседатели.
- Не е въведена електронна програма за техния избор.
- Не са публикувани вътрешните им правила за работа.
- Заседателите не попълват декларации по ЗПУКИ.
- Съдебните заседатели са пасивни участници в съдебното заседание.

Препоръки

- Нужна е по-голяма активност от страна на съдебните заседатели по време на съдебния процес, за да бъде обоснована дейността им, а именно - като активни участници при определяне решението на съда.
- Да се въведе в експлоатация система за техния случаен избор.
- Да се публикува на страницата на съда техния поименен списък.
- В страницата на Районен съд – Видин да се публикуват вътрешните им правила.
- Те да попълват декларации по ЗПУКИ, които да са достъпни за гражданите.

През тримесечния период „Няма напредък“. Няма напредък в сравнение с останалите съдилища, които сме наблюдавали до момента. Съдебните заседатели не са активни по време на съдебните процеси и при вземането на съдебните решения. Заседателите не проявяват и интерес да се запознаят с материалите по делата преди тяхното разглеждане. Вътрешните им правила за работа не са публикувани на страницата им. Заседателите не се избират чрез случаен подбор, а на принципа „който е свободен, той присъства на делата“. Заседателите не попълват и декларации по ЗПУКИ.

2.2.4. Етично поведение на магистрати, конфликт на интереси в съдебната система и нерегламентирани контакти с компрометирани лица

Констатации: Поведението на магистратите досега не е било обект на медийно отразяване. Няма данни да се движат в среди, които да ги компрометират. Всички съдии имат попълнена и подадена Декларация по чл. 12, т. 2, във връзка с чл. 14 от Закона за предотвратяване и разкриване конфликт на интереси. Декларациите са публични и достъпни за широк кръг от обществеността на интернет страницата на Висшия съдебен съвет. Служителите нямат публично известни декларации по ЗПУКИ.

Няма огласени публични сведения за нерегламентирани срещи на съдии или прокурори с компрометирани или осъдени лица. Не са огласени публични сведения за конфликт на интереси, както и участия в имотни сделки като „крайно нуждаещи се“.

Изводи

- Няма съмнения в публичното пространство за връзки на магистрати с компрометирани лица.

Препоръки

- Да се запази тенденцията за етично поведение, независимост и безпристрастност на магистратите.
- Магистратите да не допускат да попаднат в нерегламентирани контакти с компрометирани лица.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Няма съмнения в публичното

пространство за връзки на магистрати с компрометирани лица. Магистратите не са били обект на медийно отразяване и всички са попълнили декларации по ЗПУКИ. Някои от декларациите са попълнени некоректно. В констатациите няма такъв текст. В страницата на съда няма публикувани декларации по ЗПУКИ на съдебните служители. Непубликуването им е явно нарушение на закона.

2.2.5. Публичност и информираност за дейността на районен съд.

Констатации: <http://www.rs-vidin.com/>. Интерфейсът е с приятна цветова гама с преобладаващо бяло със син елемент. Шаблонът е аналогичен с други интернет страници на съда в Разград, Добрич, Шумен и др. При някои компютри в зависимост от антивирусната програма на потребителя, страницата на съда изобщо не се отваря и излиза само следното съобщение: „Defaced by CyberWarrior Invasion Security...“. При проверка на интернет страницата от различни компютри се появява едно и също съобщение. То излиза при използването на една от най-масовите антивирусни програми, което означава, че голяма част от гражданите нямат осигурен достъп до страницата на съда. При използването на други антивирусни програми при влизане в някоя рубрика излиза съобщение, че имате вирус. Рубриците са поместени в лявата част, но са малко на брой. Интересно и отлично решение е публикуването на актуални постановени съдебни актове в рубриката „актуализации“. В подреден списък се предоставя директен достъп до последните постановени съдебни актове. Без да са отделени в граждански или наказателни всички са общи и на страницата излизат около десетина решения, след което се избира следващата страница. Така гражданин, искащ да види дело, гледано 2010 г., ще изгуби ужасно много време докато стигне до делата гледани през 2010 г. В рубриката „служби“ няма достъп до такава информация поради техническа грешка или както е написано там „...или Вие нямате права за разглеждането на такива статии“. Подобно указание не говори добре за публичност и прозрачност на съда, тъй като не е дефинирано при какви случаи даден потребител няма право да разглежда „подобни статии“. Буди недоумение информацията в рубриката „график заседания“. Там в таблица са подредени по дни предстоящи заседания по съдебни дела. В тази таблица при посочените заседания няма точен начален час, има подредени хаотично някакви цифри, вида на делото и е указано някакво време „следобед“. Не е ясно в колко часа започва определено заседание по съдебно дело. Интернет страницата на Районен съд – Видин предлага оскъдна информация. Липсва такава за много неща, като съдебни заседатели, указание за разположението на сградата, съдебните зали, информация за държавните такси, нормативна уредба, актуални новини, свързани с дейността на съда, вещи лица и др. Актовете на съдилищата се публикуват на страницата на съда в рамките на деня след обявяването им. Страницата се актуализира редовно в рамките на ден – два след промяна на информацията, която следва да бъде обявена.

При проверка на електронната страница на съда на 25.03.2011 г. от местния организатор на Център НПО – Разград се установява, че с браузърът Google Chrome още при влизането в страницата антивирусна програма съобщава, че намира вирус. Направени са опити с други компютри и резултатът е същият. При избиране на рубриката „За Съда“, освен че е празна, излиза следното съобщение: „**ВНИМАНИЕ, ОТКРИТА Е ГРЕШКА!** В страницата няма възможност за регистрация. От написаното се разбира, че никой гражданин не е добре дошъл в тяхната страница. В рубриката „Служби“ излиза отново горепосоченото съобщение. Графикът за предстоящите съдебни дела е публикуван до края на месец март 2011г. Така гражданин, желаещ да се запознае с делата на 01.04.2011 г. (след 1 седмица) няма възможност да ги види. В рубриката „доклади и обяви“ няма публикуван дори един доклад на съда. При проверка с браузърът Internet Explorer достъпът до информацията е същият както и с Google Chrome.

Изводи

- Дава се информация и има прозрачност в съдебната система. Интернет страницата предоставя информация, която се нуждае от допълване.
- Достъпът до информацията на интернет страницата на Районен съд – Видин е за-

- труден, ако не се разполага с номера на делото.
- Затруднен е достъпът до информацията на интернет страницата за чужденци.
- Отчетност на съда – добра: публикувани са пълните отчети на съда и приложенията към тях.
- Липсва информация за обявления за публична продажба.

Препоръки

- Да се организира търсене по ключова дума или номер на делото.
- Страницата на съда да предостави информация и на чужд език за чужденци, пребиваващи на територията на България предвид факта, че регионът е туристически, а през последните години много чужденци – основно англичани и руснаци, са закупили имоти във Видинско и някои от тях вече са страна по съдебни дела.
- Информацията на интернет страницата на Районен съд да се актуализира своевременно.
- Да се постави информация за обявления за публична продажба.

През тримесечния период наблюденията са, че „Няма напредък“ спрямо останалите съдилища. Дава се информация и има прозрачност в съдебната система. Интернет страницата на Районен съд - Видин предоставя информация, която обаче следва да бъде допълнена. Достъпът до информацията е затруднен, ако не се разполага с номера на делото.

Затруднен е достъпът до информацията на интернет страницата за чужденци и лица със зрителни увреждания. Антивирусните програми постоянно сигнализират за намерени вируси в нея. За някой от рубриците се показва информация за ограничен достъп.

2.3 РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО НА РАЙОНЕН СЪД – ВРАЦА

Област Враца е с площ 3937 кв.м. и с население 243036 човека. Община Враца е с площ 679 кв.км и с население 94881 човека; съответно град Враца е с площ 148.924 кв.км и с население 62909 човека по данни на Националния статистически институт.³¹ Районен съд - Враца обслужва общините: Враца; Борован е с площ 212 км² и с население 6465 жители; Бяла Слатина е с площ 573.4 км² и с население 30917; Козлодуй е с площ 285 км² и с население 23195 жители; Криводол е с площ 324 км² и население 10744 жители; Мездра е с площ 519 км² и с население 25314 жители; Мизия е с площ 207 км² и с население 9166 жители; Роман е с площ 301.52 км² и с население 7439 жители; Хайредин е с площ 190.4 км² и с население 6220 жители;

2.3.1. Прилагане на новоприети и изменени закони

2.3.1.1. Граждански процесуален кодекс – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: През месеците в Районен съд - Враца са наблюдавани 15 граждански дела. В извадката от предварителния подбор попадат делата на 2 граждански състава от общо 7 такива в съда.

Забелязва се, че голяма част от делата започват с 10-15 минути закъснение от предвидения начален час, поради насрочване на няколко съдебни заседания за един и същ час.

Съдът полага нужните усилия, за да осигури дължимото разглеждане и разрешаване на подадени до него молби за защита и съдействие на лични и имуществени права. Всички наблюдавани дела са разгледани в открити заседания, със стриктно определено място, дата и час на провеждане. По време на наблюденията се установява, че председателствашите заседанията се придържат към вменените им задължения да следят за реда в съ-

³¹ http://bg.guide-bulgaria.com/NW/Vratsa/bg_Populations.aspx

дебната зала. Няма случаи на отстраняване от залата на лица, неспазващи реда, тъй като председателстващите своевременно отправят своите забележки.

При всички наблюдавани дела се следи и за надлежното изготвяне на протоколите от тях. Наблюдателите и местният организатор се връщат в съда, за да прегледат протоколите от вече проведените заседания. Установено е, че всички прегледани протоколи съдържат изискуемите реквизити и информация, както и че са изготвени в тридневен срок. ГПК се изпълнява стриктно и с отговорност. Съдът взема решение в законоустановения срок. В резултат на наблюдението се установява, че постановеното решение по едно от наблюдаваните граждански дела, е обявено дори по-рано от установения едномесечен срок, след заседанието, в което е завършено разглеждането на делото. Взетото решение е публикувано на страницата на съда и достъпът до него наистина е свободен чрез интернет. Съдът взема решение в законоустановения срок.

Изводи

- Съдът изпълнява разпоредените на ГПК стриктно и отговорно.
- Наблюдението показва, въпреки непристойното поведение на ответницата по делото в едно от съдебните заседания, съдията успява да овладее положението и да наложи спазването на ред в залата.
- Някои от наблюдаваните дела започват със закъснение поради продължаване на предишно дело.
- Дела се насрочват с един и същ начален час.
- Наблюдението показва, че ответницата не познава своите права.

Препоръки

- Препоръка към съда за подобряване на дейността е да запознава и двете страни по делото с техните права и възможности да използват служебен защитник.
- Административните секретари да насрочват делата с нужната времева дистанция, за да не се получават закъснения.
- При насрочване на часовете за гледане на делата да не насрочва няколко дела с един и същ начален час.

Оценка за тримесечния период се наблюдава „Много добър напредък“. Делата по ГПК се гледат стриктно и отговорно. Съдът излиза със своите решения във времевите рамки, предвидени в закона. Съдът прилага принципа за равенство между страните. Магистратите се справят и овладяват напреженията в съдебните зали. Всички закъснения се дължат на завършили по-късно заседания в същата зала. Това води до големи закъснения за някои от делата и се губи много време на страните по делото, адвокатите им, свидетели, вещи лица и други участници в съдебния процес.

2.3.1.2. Наказателно-процесуален кодекс – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: През наблюдаваните месеци в Районен съд Враца са наблюдавани 15 наказателни дела. Девет от тях са по НПК, едно е по УБДХ и 5 са по Закона за здравето – за принудително лечение.

По едно от делата ищецът е пенсионер на 76 години, който има проблеми със слуха и се явява в съда без адвокат. Делото е за извършена кражба. Съдията е говорел тихо и неразбрано. Към молбата на ищеца да говори по-високо съдията се е отнесъл грубо, като е казал, че това си е проблем на ищеца, но обещал да говори колкото може по-високо. Съдебните заседатели са слушали внимателно. Не са задавали въпроси. Решението на съда е съобщено след почивка от 10 минути.

При прилагане на наблюдаваните закони съдът стриктно изпълнява професионалните

си задължения. Съдиите строго се придържат към закона.

По наблюдаваните наказателни дела обвинители са различни - Районна прокуратура или пострадалите лица. По всички дела са внесени обвинителни актове. Спазва се основният принцип на наказателното производство, а именно „равенство пред закона, без допускане на ограничения на правата на основа етнос, образование, обществено или имуществено положение. В част от наблюдаваните дела, обвиняемите са именно лица с различен етнос, с основно образование, с нисък социален статус. От наблюдаваните 15 заседания 11 започват в установения час, а 4 със закъснение от 10-30 минути. Причината е по-продължително предходно заседание. Всички заседания по наблюдаваните наказателни дела са публични. Съдиите и прокурорът носят тоги. Адвокатите невинаги носят тоги, но са в официално облекло.

Изводи

- Магистратите не уведомяват страните по делата за техните права.
- По едно от наблюдаваните дела съдията е говорил тихо и страна по делото не е чувала какво се говори.
- Въпреки че в повече от 50% от случаите заседанията започват в установения час, има случаи и на закъснения от 10-30 минути.
- В делата по УБДХ производството протича бързо и присъдата е произнесена в края на заседанието.
- По едно от делата съдията се отнася грубо с една от страните.
- По едно от делата ищецът е имал проблеми със слуха.
- Акустиката в залата не е на добро ниво и това налага страните да говорят по-високо.

Препоръки

- Съдът да уведомява страните за техните права и възможности да използват служебен защитник.
- Началните часове на заседанията да бъдат съобразени с предходните заседания, за да не се налага гражданите да чакат.
- Съдиите да използват аудиотехниката в залите.
- Магистратите да се държат прилично и при нужда да повтарят няколко пъти нещата на подсъдимите.
- Да се спазва графикът на провеждане на съдебните заседания.

През тримесечния период е констатиран „Добър напредък“. Производството по делата по НПК се води нормално без да се проявяват критични нарушения. Съдиите запознават страните с техните права, но се наблюдават и пропуски. В съдебната палата се наблюдават закъснения в началния час при гледане на делата. Има случай на грубо отношение към участниците в процесите. В някои дела магистратите не запознават страните с техните права.

2.3.1.3 Закон за съдебната власт – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: Установено е, че всички дневници и книги на службите се водят стриктно, своевременно, с попълване на всички необходими изискуеми реквизити. Тази работа с документи е прехвърлена на електронна система през 2006 г. Това е изместило частично хартиените носители. Но старите описни книги, където на ръка се попълват данните за делата продължават да се ползват.

С оглед по-доброто обслужване на гражданите, със заповед на Председателя на Райо-

нен съд Враца е определена организация на работа на службите, така че те да отговарят по-адекватно на нуждите на гражданите. Определено е работно време на деловодствата без прекъсване. Деловодствата за граждански и наказателни дела са намират на първия етаж в съдебната палата. Работното време с физически и юридически лица е от 09.00 ч. до 17.00 ч.

Всички служби, канцеларии, съдебни зали, работни кабинети на служителите на съда са коректно обозначени с информационни табели. Важни за гражданите документи и информация, са изнесени в пространството пред съдебните зали и канцеларии. Важни за работата на съдебната администрация Заповеди на Председателя, също са поставени на видно място.

Разпределението на делата и преписките в органите на съдебната власт се извършва ежедневно на принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение съобразно поредността на постъпването им. Принципът на случаен подбор се прилага в рамките на отделенията. Работата по случайния подбор на дела се прави със специализиран софтуер. Тя се осъществява за гражданските дела от Председателя на съда, а за наказателните от заместник-председателя.

Разпределението на съдебните заседатели към отделните наказателни състави се прави на принципа на случаен подбор. Единствено, когато едно дело е върнато за повторно разглеждане, извършващият подбора изключва от списъка на допустимите за избор съдебни заседатели тези, участвали в първото разглеждане на делото. Относно провеждането на съдебните заседания, наблюдението установява, че: всички заседания се провеждат в сградата на съда. В Районен съд са обособени 3 съдебни зали, работните места в които са оборудвани с компютърна техника и периферни устройства. Има оповестителна система, чрез която чакащите за участие в съдебно заседание могат свободно да чуват повикване и обявяване на началото на гледаното дело. В съдебните зали няма добра акустика и комфорт на участващите страни. Пред съдебните зали има електронни табла за проследяване на случващото се в заседанията в тях, заседанията са открити. Графикът на насрочените за разглеждане в заседания дела за месец февруари не е публикуван на интернет страницата на съда до края на наблюдението за месеца. Към службата по вписванията работят 5-ма съдии по вписванията, имената им не са оповестени на интернет страницата. Съдебното изпълнение в Районен съд Враца се осъществява от 2-ма държавни съдебни изпълнители, чиито имена също не са публикувани на интернет страницата. Съдебните служители се назначават с конкурс, обявленията и заповедите за които са надлежно оповестени на интернет страницата на съда.

Изводи

- Въведено е работно време без прекъсване, конкурсното начало за подбор и назначаване на съдебни служители се спазва.
- В съда има указателни табели пред всяко работно помещение на съдебната администрация, състави и съдебна зала.
- Във всички дела съдиите и прокурорите са облечени в тоги. Не може да се каже същото за адвокатите на страните.
- В страницата на съда няма информация за съдиите по вписванията, които са назначени.

Препоръки

- Адвокатите да спазват задължението си да са облечени в тоги по време на заседанията.
- Да се подобри звуковата среда в залите.
- Да се публикува на страницата на съда информация за имената на съдиите по вписванията и държавните съдебни изпълнители.

През тримесечния период е констатиран „Много добър напредък“. Не се наблюдават случаи на пристрастност при гледане на делата. Разпределението на делата между съдиите е равномерно, разпределението се осъществява чрез електронна програма. Съдиите обявяват актовете си в срок. Магистратите, прокурорите спазват изискванията за задължителните облекла тоги, адвокатите невинаги. Съдът използва оповестителна система за чакащите пред съдебните зали. В страницата на съда липсват имената на съдиите по вписванията и държавните съдебни изпълнители.

2.3.1.4. Закон за закрила на детето – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: През трите месеца на 2011 година в Районен съд - Враца са наблюдавани 15 граждански дела.

Съдът се води единствено от гледна точка благо на детето. Във всички заседания са присъствали представители на ДСП, които са представили необходимите писмени доказателства – социални доклади.

Съдът взема решенията с оглед наличните факти, установени чрез представени доказателства, а именно: изслушване на заинтересованите страни, изслушване на самото дете в присъствие на ДСП, представени доказателства за наличие на условия за полагане на грижи за детето, доказана незаинтересованост от страна на установените родители за отглеждане на детето, наличието на приет и вложен към делото социален доклад, заповеди на социални институции и др. Прави впечатление, че съдът се основава и отчита ролята на социалните служби, запознава се подробно с техните доклади, което налага извода, че ролята на социалните служби е висока. Не са наблюдавани дела, в които отношение и страна да са НПО, ангажирани със закрила на детето. Наблюдателят счита, че Районен съд - Враца стриктно се придържа към нормите на Закона и спазването на чл. 35 ал. 2, съгласно който настаняването на деца в специализираните институции се извършва само в случаите, когато са изчерпани възможностите за оставане на детето в семейна среда. Съдът спазва процедурата по изясняване на това условие и доказателство, че то е изпълнено, даващи се от социалните доклади на ДСП. Във всички дела участието на ДСП е гарантирано. В този смисъл съдът спазва процедурата по чл. 26 и чл. 27 от ЗЗД.

От наблюдаваните общо 15 заседания, 10 започват в установения час. Останалите 5 започват със закъснения от 15 минути до 1 час. Всички закъснения се дължат на продължително по-дълго предходни заседания.

Две от делата са образувани от лелята и майката на детето, които имат желание и възможност да се грижат за детето. Социални грижи и в трите дала дават доклад и становище. В наблюдаваните дела не е участвала полицията. В града има 2 НПО, ангажирани със закрила на детето. Едната организация работи по предотвратяване трафика на деца и жени. Другата осъществява подкрепа на социално слаби родители да се грижат за своите деца, като провежда обучения за родители и предоставя помощи.

Съдът не разполага със специална стая която е предназначена за разпитване и изслушване на деца, станали жертви по този закон.

Правилник за прилагане на Закона за социално подпомагане, гл. 3, чл.36, (4) *Социални услуги в специализираните институции се предоставят след изчерпване на възможностите за извършване на услуги в общността.* Сред наблюдаваните през март месец дела няма такива, свързани с правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане. Такива дела има през месец февруари и при тях чл. 36 от Правилника за прилагане на ЗСП се прилага. Само в едно от делата новородено се настанява временно в специализирана институция за срок от 6 месеца, тъй като майката и семейството не желаят да се грижат за детето.

Изводи

- Наблюдението показва, че се спазват изискванията на Закона.
- По време на делата се изслушват свидетелите, включително по едно дело и дете.

- Съдът спазва изискванията на Закон за закрила на детето.
- В сградата няма специална стая за разпитване на децата.
- Съдиите говорят ясно и разбираемо за страните. Спазва се редът по време на заседанието.
- При три дела са представени доклади на Дирекция социално подпомагане и становища на Агенция за закрила на детето.

Препоръки

- Съдът да се стреми за бързото приключване на делата.
- Да се оборудва т.нар. „синя стая“ за изслушване на деца.
- Да продължава да следи за спазване на правата на детето.

През тримесечния период наблюдението отчита „Много добър напредък“. Законът за закрила на детето се спазва. Съдиите говорят ясно и разбираемо за страните. Спазва се редът по време на заседанието. Съдът взима под много сериозно внимание оценките и докладите на служителите от отдел „Закрила на детето“. Решенията се произнасят в законовия срок. По време на заседанията са изслушвани всички страни, включително в едно от тях и самите деца. Съдът не разполага със стая за разпитване на деца.

2.3.1.5. Закон за защита от домашното насилие – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: Сред наблюдаваните през месеца дела само едно дело е гледано по този закон. Делото е прекратено, защото молителката оттегля подадената от нея жалба.

В наблюдаваното заседание на съда по дела за домашно насилие страните по делото присъстват в залата. Заседанието започва със закъснение от 1 час и 30 минути, поради закъснели предходни заседания в същата зала. Искът е подаден от съпругата за това, че съпругът има проблеми с алкохола, употребява редовно алкохол и когато е в нетрезво състояние става агресивен – чупи и троши вещите в семейното жилище. Обещавал е, че ще престане да пие, но продължава. Съпругата има желание и за развод, но в хода на заседанието разбира, че за тази цел трябва да подаде друг иск. Съдията предупреждава съпруга, че ако не престане сам да пие, той ще предложи мерки за принудително лечение за алкохолизъм, ще го глоби и ще бъде задържан за 15 денонощия в поделенията на МВР. Ответникът обещава да се лекува от алкохолната зависимост. Делото е прекратено поради оттегляне на иска от ищцата.

Делата по ЗЗДН са много специфични по своята същност, защото засягат личностни отношения, най-често между лица с родствена връзка. В този случай (прекратеното дело) не става ясно защо е оттеглена молбата от пострадалото лице – дали това не е отново следствие от упражнено насилие.

Обществото познава закона, но жертвите рядко се решават да търсят правата си в съда. Традиционното мислене и нагласи на хората са, че това са семейни проблеми, които не е хубаво да се излагат на показ пред обществото поради срам, страх от засилване на насилието. Обикновено жертвите търсят помощ сред роднини, и едва когато и това не даде резултат, се обръщат към съда. През миналата 2010 година заведените по този закон дела са били по-малко от 10, повечето случаи в ромски семейства. Дори и след завеждане на дело след време ищецът сам е оттеглял иска си за дело. За тази година до сега не е имало такива дела.

Изводи

- Законът за защита от домашно насилие се познава, което личи от факта, че такива дела се завеждат в Районен съд - Враца.
- Наблюдавано е едно дело по този закон.

- Ответницата оттегля подадената жалба.

Препоръки

- Отношенията в делата по ЗЗДН са между граждани, които са в родствена връзка. При прекратяване на дело не става ясно защо е оттеглен искът от пострадалото лице – дали това не е отново следствие от упражнено насилие. Съдът да се стреми да установи дали искът не е оттеглен отново под натиск.
- Съдът да проведе съвместно с неправителствени организации разяснителна кампания за правата на жертвите на домашно насилие, за да се повиши тяхната увереност и желание да търсят правата си по законов път.

Оценка за тримесечния период е, че се наблюдава „Много добър напредък“. За наблюдавания период е гледано едно дело, което е прекратено. Съдът е безпристрастен и се стреми да осигури защита на пострадалата страна, но тя оттегля своята жалба. В обществото има нужда от по-голяма гласност на Закона за защита от домашното насилие. Съдът не е провеждал заедно с други институции кампании за запознаване на обществеността с правата, които им дава ЗЗДН.

2.3.1.6. Закон за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси – проучване на публикуваните декларации на магистрати.

Констатации: Декларации по ЗПУКИ за всички съдии от съда във Враца са публикувани на интернет страницата на Висшия съдебен съвет. Публикувани са 14 декларации. Според интернет страницата на съда, броят на съдиите е 13. В публикуваните декларации имената на съдиите са посочени с инициали. В декларацията за Председателя на съда във Враца, не са посочени инициали. Публикувана е и декларация с инициали П.Т.А., които не съответстват на нито едно от имената на съдиите в Районен съд - Враца. След запитване се разбира, че това е декларация на съдия, който е работел в Районен съд - Враца през миналата година, но е починал. Срокът за подаване на декларациите по ЗПУКИ е до края на месец март. Информацията за декларациите в страницата на ВСС се обновява веднъж годишно – през април.

На интернет страницата на Висш съдебен съвет са публикувани и декларациите на прокурорите от РП Враца. В техните декларации имената им не са посочени само с инициали, а са изписани изцяло. Достъпът до декларациите на съдиите от Районен съд - Враца е лесен.

В публикуваните декларации няма посочена информация за конфликт на интереси.

В раздел „Друга информация от частен интерес“ е посочено, че двама от съдиите във Враца са съпрузи - Росица Иванова Ангелова и Емил Кръстев Ангелов. А майката на Емил е Прокурор в Окръжна прокуратура. От разговор с Председателя на РАЙОНЕН СЪД - Враца разбрахме, че единият от съпрузите разглежда граждански дела, а другият наказателни дела. Емил Ангелов е съдия по граждански дела от 21.01.2002 г., а Росица Ангелова е съдия по наказателни дела от 04.04.2007 г.

На интернет страницата на Районен съд - Враца не е публикуван списък на съдебните заседатели. Не са публикувани декларации по ЗПУКИ на съдебни заседатели, държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията от Районен съд - Враца.

Поради това, че в момента няма действащи общински и районни избирателни комисии няма съдии, държавни съдебни изпълнители, съдии по вписванията или прокурори, които да са действащи членове на общински и районни избирателни комисии.

На страницата на Районен съд Враца са публикувани декларациите по ЗПУКИ на всички служители в съда. В техните декларации имената също са посочени само с инициали. В тях няма информация за конфликт на интереси.

Служителите от Районен съд - Враца, Окръжен съд - Враца и Районна прокуратура Враца, които са в една сграда ползват безплатен служебен паркинг пред сградата на съда.

Наблюдението показва, че служителите на съда не преминават през мерките за безопасност на сградата.

При извършена проверка на 23.03.2011 г. от местния организатор в Центъра на НПО в Разград на декларациите на съдиите в Районен съд – Враца се установява, че некоректно е попълнена декларацията на председателя на съда, защото не е попълнила своите имена.

Декларациите на съдиите: С.П.К; П.П.В-Ч; П.Т.А; М.Ц.П; К.Т.Г; Б.Р.С.–П; В.П.Г; И.П.К; А.И.К; Е.К.А; Н.Й.З; М.Р.П; Р.И.А; са попълнени само с инициали, което според нас е нередно, защото те са публични личности и трябва да попълват декларациите си с пълните имена. Според нас в тези случаи не е изпълнено законовото изискване магистратите да съобщят имената си и обстоятелствата, които могат да предизвикат отношения на обвързаности.

Съдията с инициали К.Т.Г. в точка 6. *Друга информация за частен интерес (посочва се всяка друга информация, която лицето сметне за необходимо):* е записал: „В РС „свързано лице“ по смисъла на § 1 т.1 от доп.разп. на ЗПРКИ – роднина по сватовство от втора степен /балдъза/ - А.Ч.П., деловодител“ без да посочва пълното име на свързаното с него лице.

Съдията с инициали Е.К.А в 6. *Друга информация за частен интерес (посочва се всяка друга информация, която лицето сметне за необходимо):* е записал: „Майка ми П.К. е прокурор в ОП, съпругата ми Р.А. е съдия в РС“ без да посочва пълните имена на свързани с него лица.

При извършена проверка на 24.03.2011 г. от местния организатор в Центъра на НПО в Разград на декларациите на служителите в Районен съд – Враца се установява, че декларациите на Л.И.М; С.И.И; С.Б.Ц; Р.В.И; Г.Ц.И; А.Т.Е; С.Б.Р; В.П. А; С.Е.Ж; В.Ц.В; Р.О.М; М.Й.С; Б.С.С; Ц.С.Ц; Г.Е.В; К.И.П; В.Б.Т; Н.И.Л; А.Т.Д; А.Ч.П; М.Ц.А; Д.И.К; Й. И. Н; Г. Х. П; А.Г.Т; Р.Н.Н; Д.В.Ш; П.Б.Л; Д.Ц.Ц; С.Н.Г; Г.Ц.Т; Г.М.П; Т.В.Ц; М. В. Ц; са попълнени само с инициали без да се посочват пълните им имена. Според нас те като публични личности трябва да публикуват целите си имена.

Служителят М.Ц.А в точка 5. Свързани с мен лица по смисъла на § 1, т. 1 от допълнителната разпоредба на Закона за предотвратяване и разкриване на конфликт на интереси, дейността на които би довела до възникване на конфликт на интереси, е записал: „Е.Б.А. – съпруг“ без да посочва пълните му имена, както и длъжността, която изпълнява съпругът ѝ.

Изводи

- Липсва информация за действащите съдебни заседатели, държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията в интернет страницата на съда във Враца.
- Не са публикувани декларации по ЗПУКИ на съдебните заседатели и държавните съдебни изпълнители и съдии по вписванията.
- Прави впечатление различния подход при публикуването на декларациите на съдиите от Районен съд - Враца, и прокурорите от Районна прокуратура - Враца. В декларациите на първите са посочени само инициали, а при вторите се виждат целите имена.
- Публикуваните списъци на заседателите и държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията не се актуализират редовно.
- Служителите от съда не преминават през мерките за сигурност на сградата. Те ползват и безплатен служебен паркинг пред сградата на съда.
- В публикуваните декларации имената на съдиите са посочени с инициали.

Препоръки

- Съдът да публикува декларациите на съдебните заседатели, държавните съдебни изпълнители и съдиите по вписванията.
- Препоръчваме спазване на единен подход при публикуване на декларациите по

ЗПУКИ. Във всички публикации имената да се посочват.

- Да не се публикува декларация без инициали.
- Да се актуализират списъците на съдебни заседатели, държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията.
- Магистратите да попълнят в декларациите пълните си имена.

През тримесечния период е констатиран „Добър напредък“. При проучването на ЗПУКИ не е наблюдаван конфликт на интереси. Няма установено нарушение на регламентите от закона. Декларациите на магистратите са публикувани на страницата на Висш съдебен съвет. При тяхната проверка се установи, че има некоректно попълнени. Липсва прозрачност относно дейността и вътрешните правила за работа на съдебните заседатели. Съдебните служители са попълнили декларации, които са публикувани на страницата на съда. Някои от тях са некоректно попълнени.

2.3.1.7. Кодекс за етично поведение на българските магистрати

Констатации: В публичното пространство през наблюдаваните месеци не е имало информация за политическа или икономическа обвързаност на съдия или прокурор. Не е имало информация за нерегламентирани контакти на магистрати с компрометирани лица.

В Районен съд - Враца няма предишен или висящ случай на дисциплинарно уволнение на съдия.

В съда има изградена Етична комисия. Тя разглежда въпроси, свързани със спазването на правилата от Кодекса за етично поведение на магистратите. Разглежда сигнали и нарушения, дава мнение при атестиране на съдии, при проверки за дисциплинарно производство, периодични проверки. Комисията заседава само при нужда.

Кодексът за Етично поведение на магистратите не е публикуван на страницата на съда, но на нея има линк към страницата на Висш съдебен съвет, където Кодексът за етично поведение е публикуван.

Етичният кодекс на съдебните служители не е публикуван на страницата на съда, но може да се види на страницата на Висш съдебен съвет.

Изводи

- Наблюдението през трите месеца не е показало случай, в който магистратите със своето поведение да поставят под съмнение своя професионализъм и безпристрастност.
- Кодекс за етичното поведение на магистратите не е публикуван на електронната страница на Районен съд – Враца.

Препоръки

- Магистратите да продължават безпристрастното си поведение.
- На страницата на съда да се публикува Кодексът за етично поведение на магистратите.

През тримесечния период се забелязва „Много добър напредък“. Кодексът за етично поведение се спазва от магистратите в съда. Делата се гледат обективно и безпристрастно. През мониторинговия период не са наблюдавани случаи, в които съдиите по делата да са взимали решения, водени от пристрастия или предразсъдъци на етнически, религиозен, социален или друг признак. В съда има изградена Етична комисия която заседава при съмнение на нарушение на Етичния кодекс от магистратите. Кодексът за етично поведение и кодексът на съдебните служители не са публикувани на електронната страница на съда.

2.3.2. Достъп на уязвими групи до правосъдие

2.3.2.1. Архитектурна вътрешна и външна среда на съдебните сгради – достъпност

на хора с трайни физически увреждания.

Констатации: Архитектурната среда в съда е достъпна за всички хора, включително за хора със специфични потребности и увреждания. Районният съд се помещава в съдебната палата във Враца. За нуждите на хора със специални средства за придвижване към входа на сградата е изградена рампа. Има асансьор за придвижване до всички етажи на сградата. Той е предвиден за всички хора, които имат проблем с придвижването, но може да се ползва свободно от всеки. На входа на съдебната палата има система за пропускателен контрол - металдетекторна рамка-скенер, чрез който се следи за наличие на оръжия или други опасни предмети у посетителите на сградата. Охраната преглежда багажа на посетителите, в сградата не се допускат посетители с обемисти пакети и чанти. По този начин се възпрепятства достъпът на въоръжени лица в сградата, но и се избягва физическият контакт при проверката на лицата, които посещават съда. Има пригодена тоалетна за хора с увреждания. Констатирано е, че вратите на съдебните зали са достатъчно широки и са проходими за хора с увреждания. Съдебните зали имат озвучителна техника. Външните информационни табла подобряват информираността на участниците в заседанията. Повишаването на участниците в съдебния процес става и чрез високоговорители, което улеснява хората със зрителни увреждания. Съдебните зали са добре оборудвани и леснодостъпни за хора с трайни увреждания. Условието за участниците в съдебното дело са комфортни. Има проблем с добрата акустика в залата дори за хора без проблеми със слуха. Това налага участниците в заседанията да говорят високо.

Тоалетната за граждани се намира на първия етаж и е отключена и достъпна. Тоалетната за хора с трайни физически увреждания се намира до нея. На вратата и има табела за служители, но охраната и служители на съда при необходимост осигуряват достъп на нуждаещите се.

Изводи

- Хора с трайни физически увреждания имат достъп при придвижването си и ползването на тоалетна в сградата на съда.
- Съдебните зали са оборудвани с аудиовизуална техника.

Препоръки

- По подходящ начин хората с увреждания още при влизането си в сградата да получават необходимата им информация. В бъдеще може да бъдат организирани срещи чрез техните представители в града, на които да бъдат информирани, че при посещението си в съдебна палата ще получат необходимата помощ.

През тримесечния период откриваме „Много добър напредък“. Сградата на съда е достъпна за хора с трайни физически увреждания чрез изградената рампа на входа. Има изграден асансьор и тоалетна пригодена за хора с увреждания. Тоалетната се намира на първия етаж на сградата. В съдебните зали има проблем с чуваемостта. В залите има озвучителна техника, но има случаи, в които тя не се използва.

2.3.2.2. Достъпност и адекватност на съдебните процедури спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации: В сградата на съда има указателни табели с достатъчно голям шрифт, който да е видим отдалеч, и да не затруднява лица с известни зрителни проблеми. За изцяло незрящи лица – няма никакви условия за достъп до информация.

Физическата среда в съдебните зали видимо не затруднява и не възпрепятства представители на уязвими групи. Звуковата среда в залите не е много добра. Въпреки че няма външни шумове, акустиката в съдебните заседания не е добра.

През месеците са наблюдавани дела, в които страни са представители на малцинствени групи, социално слаби граждани. Към нито един от тях съдът не проявява признаци на неуважение, незачитане на равните им права.

Изводи

- Не са констатирани нарушения от страна на съда спрямо хора от уязвими групи, неспособни да изразяват волеизявленията си.
- Физическата среда в съдебните зали не затруднява и не възпрепятства представителите на уязвими групи.
- Звуковата среда в залите не е на добро ниво, и хора с проблеми със слуха не могат да чуват добре какво говорят участниците с заседанието.
- За изцяло незрящи лица – няма никакви условия за достъп до информация

Препоръки

- Да се подобри звуковата среда в съдебните зали, за да се осигури нормална акустика.
- Озвучителната система да се използва и по време на заседания, в които участват хора с проблеми със слуха, за да се чувстват те равнопоставени по време на съдебните заседания.
- Да се осигурят условия за достъп до информация на хората със зрителни увреждания.

През тримесечния период се наблюдава „Много добър напредък“. В сградата е осигурена добра физическа среда. Съдът полага необходимите усилия, за да защити интереса и равните права на хора от уязвимите групи. Сградата е снабдена с указателни табели, но акустиката в съдебните зали не е добра. Информационните табели са разположени на видно място и са с достатъчно голям шрифт, за да могат да се четат от гражданите. Достъпът на хора със зрителни увреждания е ограничен. Озвучителната система в съдебните зали не се използва във всяко заседание, което затруднява нормалната акустика в помещенията.

2.3.2.3. Достъпност и адекватна дейност на съдебната администрация спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации: От наблюдението се установява, че съдебната администрация се придържа към етични и професионални стандарти на работа и отношение към гражданите, независимо от техния статус. Физическата среда на работните помещения, позволява комфорт за граждани и адвокати, които влизат там за информация или работа с документи. Пространството на съдебната администрация е достатъчно за протичане на нормалната работа. Работното време на съдебната администрация се спазва. На интернет страницата на Районен съд – Враца е публикувана Тарифа 1 за държавните такси, но Законът за държавни такси и случаите за освобождаване от такива по ГПК не са публикувани. Няма поставена и такава информация на видно място в сградата на съда. Държавните такси могат да бъдат заплатени чрез банков превод от всяка банка. Сметката на Районен съд - Враца за държавни такси е изписана на видно място в информационния център на съда. Държавните такси могат да се заплатят чрез внасяне на сумата в брой в ОББ – клон Враца, която се намира в близост до сградата на съда. Банката приема само плащания в брой. Не може да се използват таксови марки.

Изводи

- Служителите на съда се стараят да бъдат отзивчиви и помагат на гражданите.
- Работното време на съдебната администрация се спазва.
- Осигурен е физически комфорт за гражданите в съда.
- В страницата на съда не е достъпна информация за освобождаване от заплащане на държавните такси.
- В сградата не е поместена информация за освобождаване от държавните такси.

- Пространството на съдебната администрация е достатъчно.
- Не могат да се използват таксови марки за заплащане на съдебна такса, което допълнително оскъпява услугата

Препоръки

- Да се публикуват на интернет страницата на Районен съд - Враца Законът за държавните такси и случаите за освобождаване от такива по ГПК.
- На видно място в сградата да бъде сложена информация за групите хора, които са освободени от заплащане на държавни такси.
- Да се публикува на интернет страницата на Районен съд - Враца или да се изложи на видно място в сградата на съда съдържанието на чл. 5 от Закона за държавните такси.
- Да се даде възможност на гражданите да заплащат съдебните такси с таксови марки.

През тримесечния период забелязваме „Много добър напредък“. Всички представители на администрацията на съда са любезни и отзивчиви при предоставяне на информация за наблюдаваните дела. Осигурени са нужните удобства при запознаване на гражданите с техните дела. Съдебната администрация е отзивчива към гражданите. В сградата не е поставена информация за групите хора, освободени от заплащането на съдебните такси. Съдът не дава възможност на гражданите да могат да заплащат съдебните такси в брой в съда съгласно, Закона за държавните такси.

2.3.2.4. Ниво на достъп до информация за хора с увреждания относно дейностите на съда: състав, администрация и съдебни дела.

Констатации: Достъпът на хора с увреждания до канцелариите на съда е улеснен. Служителите в деловодствата за граждански и наказателни дела са любезни и с готовност предоставят информация по делата на гражданските наблюдатели и на местния организатор по проекта след представяне на документ за самоличност.

Страницата на Районен съд - Враца е достъпна за всички потребители. Структурата на страницата е опростена. В лявата част има списък на всички достъпни рубрики. Страницата не е достъпна за хора със зрителни увреждания, защото няма специален софтуер и звукова версия.

Изводи

- Наблюдението показва спазване на правилата за достъп до информация за делата.
- Страницата на съда не е достъпна за хора със зрителни увреждания.

Препоръки

- Страницата да разполага със звукова версия за хората с увреждания.

През тримесечния период констатираме „Много добър напредък“. Сградата на съда е достъпна за хора с физически увреждания, има изградена рампа, тоалетна и асансьор достъпни за хора, ползващи специални средства за придвижване. Страницата на съда е лесно достъпна. За хора със зрителни пробемии не е осигурена насочваща звукова сигнализация. Чужденци също нямат достъп до страницата, защото тя няма възможност за смяна на езика.

2.3.3. Дейност на съдебните заседатели

Констатации: В 9 от наблюдаваните 15 наказателни дела в съдебните състави са участвали съдебни заседатели. При всички заседания те изслушват внимателно изказванията на страните в процеса. Не са задавали допълнителни въпроси. При избора на съдебни засе-

датели за участие в съдебните състави се използва програмата за „Съдебно деловодство“. С нея се следи движението и на граждански, и наказателни дела. Създават се електронни папки на делата, което гарантира тяхното съхранение и дава възможност за лесни справки и своевременно изпращане до по-горна инстанция. Прилагането на програмата гарантира равномерното натоварване на съдебните заседатели през годината. Средната им възраст е 45-55 години.

Списъка на съдебните заседатели местният организатор е получил от Председателя на съда след поискване, като е обяснено, че това са съдебните заседатели, които са положили клетва в съда. От проучване на списъка със съдебните заседатели 16 са жени и 8 са мъже.

Съдебните заседатели имат свои вътрешни правила за работа, но те не са публично достъпни. След сравняване на предоставения списък на съдебните заседатели със списъка на общинските съветници за мандат 2007-2011г. се установява, че двама съдебни заседатели са действащи общински съветници от партия ГЕРБ. Те са Петко Ангелов Пешлейски и Цветан Митов Ценов. Декларациите на съдебните заседатели по ЗПУКИ не са публично достъпни, защото те не са попълвали.

Изводи

- Списъкът със заседателите не е публикуван на страницата на съда.
- Общински съветници са действащи съдебни заседатели.
- Заседателите не вземат активно участие в заседанията.

Препоръки

- Списъкът на съдебните заседатели да се публикува в интернет страницата на съда.
- Вътрешните правила за работа на съдебните заседатели също да са публично достъпни.
- Съдебните заседатели да участват активно в делата.
- Общински съветници не трябва да бъдат съдебни заседатели.

През тримесечния период „Няма напредък“. Няма напредък в сравнение с останалите съдилища, които сме наблюдавали до момента. Заседателите не вземат активно участие в съдебните процеси. Те не проявяват и интерес да се запознаят предварително преди разглеждането на делата. Те не попълват декларации по ЗПУКИ. Някои от тях са назначени и на длъжността общински съветници, което ги поставя в неудобна позиция от гледна точка на тяхната безпристрастност. Заседателите се избират от общинските съвети. Вътрешните им правила и списък с техните имена не са публикувани в страницата на съда.

2.3.4. Етично поведение на магистрати, конфликт на интереси в съдебната система и нерегламентирани контакти с компрометирани лица

Констатации: Поведението на магистратите в Районен съд - Враца досега не е било обект на медийно отразяване. Няма данни магистратите в местната магистратура да се движат в среди, които да ги компрометират. Няма огласени публични сведения за нерегламентирани срещи на съдии или прокурори с компрометирани или осъдени лица.

Всички съдии и служители на Районен съд - Враца имат попълнена и подадена декларация по чл. 12, т. 2, във връзка с чл. 14 от Закона за предотвратяване и установяване конфликт на интереси. Декларациите са публични и достъпни за широк кръг от хора на интернет страницата на Висшия съдебен съвет. Няма огласени публични сведения за конфликт на интереси, както и данни за съдии, държавни съдебни изпълнители, съдии по вписванията или прокурори, които да са назначени като членове на общински или районни избирателни комисии на последните местни и парламентарни избори.

Няма информация съдии от Районен съд - Враца да са участвали в имотни сделки като „крайно нуждаещи се“. Няма информация за политическа обвързаност на съдии или прокурори. Няма информация за икономически интереси.

Изводи

- В декларациите по ЗПУКИ на районните съдии от Враца няма посочени случаи за наличие на свързани лица, дейността на които може да доведе до конфликт на интереси.
- Няма съмнения в публичното пространство за връзки на магистрати с компрометиранни лица.

Препоръки

- Да се запази тенденцията за етично поведение, независимост и безпристрастност на магистратите
- Магистратите от Районен съд - Враца да не допускат да попаднат в нерегламентирани контакти с компрометиранни лица.“

През тримесечния период се наблюдава „Много добър напредък“. Съдиите се придържат и спазват етичното поведение. В публичните среди няма информация те да са попадали в компрометиращи ги срещи или да са в конфликт на интереси. Магистратите са попълнили декларации по ЗПУКИ, които са качени в страницата на Висш съдебен съвет.

2.3.5 Публичност и информираност за дейността на районен съд.

Констатации: Интернет страницата на Районен съд – Враца е със сходен интерфейс с този на районните съдилища в Разград, Шумен и Добрич. Поместени са рубриките в лявата част със същата подредба като на Районен съд – Шумен. Интерфейсът в страницата е в едноцветен фон – бял цвят. Рубриките на страницата са оцветени в тъмно сиво. Горната част на страницата е в тъмно зелен цвят. Поднесената информация е в строг подреден формат по списъчен ред с подробно именуване рубрики, поместени в лявата част на интернет страницата. Страницата е снабдена с необходимата информация на гражданите, които я посещават. Публикувани са единствено декларациите по ЗПУКИ на служителите в съда. Пропуск е, че липсват декларациите на съдиите. Публикувани са имената на съдиите, но липсват имената на съдиите по вписванията и на държавните съдебни изпълнители. Не е публикувана информация за съдебните заседатели. Публикуваните съдебни актове са в две рубрики „Съдебни актове 2010“ и „Съдебни актове 2011“. Публикуваните актове са поместени в таблици по месеци. Няма възможност за търсене по ключова дума или номер на дело. Положителен напредък е публикуването на годишните отчети за последните 4 години, отделената на преден план рубрика „декларации“ по ЗПРКИ, възможността за търсене на публикуван постановен съдебен акт по ЦУБИПСА. От рубриката у гражданите остава впечатление, че не се обновява редовно, защото след изменението на Закона, рубриката трябва да бъде с името „декларации по ЗПУКИ“. Не е публикуван Законът за държавните такси, особено чл.5 за възможността за освобождаване от държавни такси.

Съдебните актове се публикуват на страницата до 1-2 дена след приключването на делата. Съдържанието на интернет страницата не е достъпно за хора със зрителни увреждания. Няма звукова версия на страницата. Съдът няма говорител или служител за връзки с обществеността.

При проверка на електронната страница на съда на 25.03.2011 г. от местния организатор на Център НПО – Разград се установи, че с браузърът Google Chrome рубриката ‘Календар на дела’ се отваря таблица с делата за текущия месец. При проверка с браузъра Internet Explorer достъпът е идентичен както и с Google Chrome.

Изводи

- Страницата не се актуализира редовно.

- Правилата на съдебните заседатели не са публично достъпни.
- Тарифата за съдебните такси е достъпна на страницата.
- Няма информация за групите, имащи право от освобождаване на заплащане на държавните такси.
- Хората със зрителни увреждания нямат достъп до информацията на страницата.

Препоръки

- Съдържанието на страницата на съда да се обновява редовно.
- Вътрешните правила за работа на съдебните заседатели да бъдат публично достъпни.
- Информацията за възможностите за освобождаване от държавни такси също да бъде публично достъпна.
- Страницата на съда да се направи достъпна за хора със зрителни увреждания.

През тримесечния период се наблюдава „Много добър напредък“. Страницата осигурява лесен достъп за гражданите. Информацията, която е публикувана се актуализира всекидневно чрез обновяване на информацията относно съдебните актове. Информацията не е достъпна за хора със зрителни проблеми и чужденци. Няма софтуер за хора със зрителни увреждания и няма възможност за смяна на езика на страницата. На страницата не е публикувана информация за начините за освобождаване от заплащане на държавните такси и групите хора, които са освободени от тази дейност.

2.4 РЕЗУЛТАТИ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО НА РАЙОНЕН СЪД – МОНТАНА

Област Монтана е с площ 3627 кв.м и с население 182258 души. Община Монтана е с площ 647.6 кв.км и с население 65595 души; съответно град Монтана е с площ 69.235 кв.км и с население 46727 души по данни на Националния статистически институт. Районен съд - Монтана обслужва общините: Монтана; Берковица е с площ 80.655 км² и с население 22976 жители; Бойчиновци е с площ 16.609 км² и с население 1764 жители; Брусарци е с площ 20.84 км² и с население 1398 жители; Вълчедръм е с площ 121.134 км² и с население 4128 жители; Вършец е с площ 240 км² и с население 6700 жители; Лом е с площ 52.203 км² и с население 25353 жители; Медковец е с площ 188 км² и с население 2032 жители; Чипровци е с площ 65.467 км² и с население 2010 жители; Якимова е с площ 222 км² и с население 1873 жители;

2.4.1. Прилагане на новоприети и изменени закони

2.4.1.1. Граждански процесуален кодекс – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: През трите месеца на 2011 година в Районен съд - Монтана са наблюдавани 15 граждански дела. От прякото наблюдение се констатира че: Разпределението се извършва в деня на постъпване на делото в деловодството на съда, като наказателните дела се разпределят на случаен принцип /за който е въведена програма за случайно разпределение на делата/, гражданските дела се разпределят от Зам.-председателя на Районен съд - Монтана.

Забелязва се започване на делата в определения начален час. При наблюдение на дела по ЗЗДетето се наблюдава тенденция на отсъствие на родителите като страна по делата. Относно съдебния език, се наблюдават случаи, в които съдът прилага търпеливо, по-подробно обяснение, и обстоятелственост в хода на съдебните заседания, с единствена цел – видимо по-слабо грамотни и по-трудно разбиращи материята граждани да получат дължимата информираност и постигнат осъзнаване на случващото се по техните дела; Всички наблюдавани дела са разгледани в открити заседания, със стриктно определено място,

дата и час на провеждане. По време на наблюденията се установи, че председателстващите заседанията се придържат към вменените им задължения да следят за реда в съдебната зала. Няма случаи на отстраняване от залата на лица, неспазващи реда. При всички наблюдавани дела се следи и за надлежното изготвяне на протоколите от тях. Наблюдателите и местният организатор се връщат в съда, за да прегледат протоколите от вече проведените заседания. Установено е, че всички прегледани протоколи съдържат изискуемите реквизити и информация, както и че са изготвени в тридневен срок. В повечето случаи делата започват в насрочения час, но ако има закъснение, то е поради изчакване на страните съобразно чл.142, ал.1 от ГПК. Прави впечатление, че в голям брой проведени дела няма адвокати на страните по делото. В 99% от наблюдаваните граждански дела изходът е приключване с решение. Съдът стои авторитетно и не допуска напрежение в залата, ако се появи, бързо и адекватно възстановява реда.

При всички от наблюдаваните дела не присъства охрана на заседанията. Сравнително бърза динамика – образуването на граждански дела е до месец и половина. Броят на заседанията по разглежданите дела са около 1-2 и следва решение. Данните в страницата на съда относно делата не се обновяват редовно.

Изводи

- Съдът полага необходимите усилия за справедливо разглеждане на молби и жалби на гражданите, както и за открито и безпристрастно решаване на съдебните спорове.
- Решенията по приключилите дела не се публикуват редовно на страницата на съда.
- Някои от наблюдаваните дела започват със закъснение поради продължаване на предишно дело.
- Спазват се изискванията за спокойно и нормално протичане на съдебните заседания.
- Често (но невинаги) решенията по делата не се публикуват на тяхната страница.
- Протоколите от заседанията се изготвят надлежно и в срок.

Препоръки

- По-голяма публичност на делата, заседанията и техният час, както и на решенията по делата. Причината за тази препоръка е интернет страницата на Районен съд - Монтана. Данните там рядко се обновяват, има възможност за преглед на заседанията по дата, но не и по час.
- При насрочване на часовете за гледане на делата да не се насрочват няколко дела с един и същ начален час.
- Редовно да се публикуват решенията по делата на интернет страницата на съда.
- Съдът да продължи да работи обективно, безпристрастно и ефективно при водене на дела по ГПК.

През тримесечния период се наблюдава „Много добър напредък“. Производството по гражданските дела, уредено чрез ГПК се осъществява точно и добросъвестно. Съдът прилага принципа за равенство между страните. Делата се насрочват и разглеждат в разумни срокове. Има случаи на нередовно публикуване на решенията по делата в страницата на съда.

2.4.1.2. Наказателно-процесуален кодекс – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: Заседанията започват в точно определеното време и протичат по процедурите, предвидени в НПК. По време на наблюденията се установява, че редът пред и

в залите се спазва стриктно. Има само един случай на отстраняване на лице от залата за неспазване на реда. Прокурорите и адвокатите проявяват активност в съдебното производство. Прокурорите и съдиите се явяват на заседанията облечени с тоги. От наблюденията, което се извърши се установява, че всички адвокати от адвокатска колегия са облечени с тоги.

Наблюдава се започване на делата в точно определения час. Решават се бързо в не повече от две заседания.

В залите се наблюдава спокойна обстановка, ако има напрежение между страните, то се овладява с бърза намеса от страна на съда. Наблюдаваните дела много често са без съдебни заседатели, но ако имате не вземат отношение по делото.

В голяма степен делата се разглеждат и излизат с решение още на първо заседание. Прави впечатление, че делата не закъсняват от обявения начален час.

Не се наблюдават коментари и изявления извън заседанието, което е отлична неформална оценка за работата на съда.

Изводи

- Не са установени проблеми или несъответствия по прилагането на НПК.
- Съдебните заседания се водят отговорно и професионално.
- Съдиите винаги запознават страните с правата и отговорностите им.
- Съдебните заседания започват в определения час.
- Съдиите и прокурорите винаги са облечени с тоги.

Препоръки

- По-голяма активност от страна на съдебните заседатели.
- Да се запази тенденцията делата да се решават в законовите срокове.

През тримесечния период се наблюдава „Много добър напредък“. Процедурите и принципите, регламентирани в НПК се спазват в наказателната колегия. Функциите и съставът на съда в съдебното производство са съблюдавани спрямо буквата на закона. В случаите, когато обективно съдът счита, че не може да бъде даден ход на делото, то се отлага в разумни срокове.

2.4.1.3 Закон за съдебната власт – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: Територията на четири общини в област Монтана се обслужва от Районен съд – Монтана. Те са: община Монтана, община Чипровци, община Бойчиновци и община Георги Дамяново.

В Монтански Районен съд има две колегии - наказателна и гражданска, които се ръководят от председател и заместник - председател.

Гражданското отделение на Районен съд - Монтана се оглавява от Заместник-административен ръководител – зам.-председател на съда – съдия Цветан Колев – I гр. с., като освен него то се състои от следните колеги съдии – съдия Евгения Петкова – V гр. с., съдия Румен Петков – III гр. с., съдия Анелия Цекова – IV гр. с. и съдия Валя Младенова – II гр. с.

Със заповед №1-1/04.01.2010 г. е възложено на Заместник-административния ръководител – съдия Цветан Колев, образуването и разпределянето на граждански производства, считано от 04.01.2010 г.;

Наказателното отделение на Районен съд- Монтана се оглавява от Административен ръководител – председател на Районен съд- Монтана – съдия Красимир Семов – II н.с., наред с колегите съдии – съдия Зоя Христова – VI н.с., съдия Румяна Михайлова – I н.с., съдия Димитрина Николова – V н.с., съдия Наташа Николова – IV н.с. и съдия Петя Топало-

ва – III н.с.

Постъпващите за образуване наказателни дела се разпределят от съдия Семов.

Съдебно-изпълнителната служба се състои от ДСИ и Ръководител СИС Камелия Рангелова и ДСИ Леночка Георгиева.

Съдиите по вписванията при Районен съд- Монтана са Йорданка Станимирова и Александър Александров.

В съда са обособени две отделения – Гражданско и Наказателно, като двете отделения се помещават в различни сгради – Наказателното отделение се намира в Съдебна палата Монтана, етаж 2, намираща се на ул.“Васил Левски” №22, а Гражданското отделение се помещава в обособена сграда, намираща се на ул.“Граф Игнатиев” №4, която е успоредна на ул.“Васил Левски”. В последната се помещават освен гражданските съдии, също и службите „Гражданско деловодство“, съдебни секретари – Гражданско отделение, деловодство „СИС“ при съда, държавните съдебни изпълнители и съдиите по вписванията, в т.ч. и нечислящата се към съда – Служба по вписванията.

В съдебната палата ет.2 се помещава Наказателното отделение, състоящо се от наказателните съдии, „Наказателно деловодство“, съдебни секретари НО, административен секретар, системен администратор, служба „Архив“, в която извършват дейност и призовкарите. Бюро съдимост и счетоводен отдел, състоящ се от гл. счетоводител и касиер.

С оглед по-доброто обслужване на гражданите работното време с физически и юридически лица е от 08.30ч. до 17.00ч. без прекъсване.

Приемен ден на административния ръководител-председателя на Районен съд - Монтана и на заместника на административния ръководител, заместник-председателя е всеки понеделник от 10.00 часа до 12.00 часа.

В хода на наблюдението през трите месеца се обръща специално внимание на приложението на Чл. 9. (1) от Закона за съдебната власт. Установено е (чрез лично наблюдение и присъствие на наблюдатели и местен организатор), че разпределението на делата и преписките в органите на съдебната власт се извършва ежедневно на принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение съобразно поредността на постъпването им. Принципът на случаен подбор се прилага в рамките на отделенията. Работата по случайния подбор със специализирания софтуер се осъществява от Председателя или Заместник-председателя.

Протоколите от всеки направен случаен подбор са прилагат „едно към едно“ към папките на всяко дело, така че да е видно приложението на принципа за случаен подбор. В случай на отводи, в системата се нанасят основанията за това.

Към всеки съдебен състав има определена група съдебни заседатели.

Относно провеждането на съдебните заседания, наблюдението установи, че всички заседания се провеждат в сградата на съда. В него са обособени 4 съдебни зали /две (2) в Районен съд – Монтана и две (2) в сградата на Окръжен съд – Монтана (Съдебната палата), работните места, в които са оборудвани с компютърна техника и периферни устройства. Има оповестителна система, чрез която чакащите за участие в съдебно заседание могат свободно да чуват повикване и обявяване на началото на гледаното дело. В съдебните зали има добри условия за чуваемост и комфорт на участващите страни. В сградата на ул. „Граф Игнатиев“ №4 залите са ремонтирани.

Заседанията са открити, графикът на насрочените за разглеждане в заседания дела се публикува в началото на текущия месец на интернет страницата на съда.

Съдиите и прокурорите се явяват на заседания в тоги. Председателстващите полагат необходимата грижа за спокойно и делово протичане на заседанията и за спазване на реда в залата.

Относно задълженията на съдиите, се установи, че решават разпределения им дела или преписки в определения от закона срок. Част от наблюдаваните съдии изпълняват служебните си задължения и в извънработно време, дори по време на отпуски, което се мотивира със стремеж за „свършване на работата“.

Изводи

- В Районен съд се спазват всички основни разпоредби на ЗСВ
- Организацията на работа в съда е много добра.
- Полагат се необходимите усилия гражданите да получат качествено, професионално и оперативно производство.
- Спазва се принципът за случайно разпределение на делата по реда на тяхното постъпване и техния вид.
- Осигурява се балансирано разпределение на делата между съдиите.
- Освен на самата зала, има и външно табло за информиране на участниците в заседанията.

Препоръки

- Да има на таблата информация за размерите на съдебните такси на групите хора, освободени от тяхното заплащане.
- Да се публикува на интернет страницата на съда правилникът за дейността на съдебните заседатели.
- Да се вземат съответните мерки за недопускането на адвокати в заседателните зали без тоги.

През тримесечния период се наблюдава „Много добър напредък“. При наблюдението на делата по ЗСВ не са констатирани нарушения. Съдът се стреми да приключва делата в кратки срокове. Съдебните заседания в съда се насрочват и провеждат спрямо регламента, в срок. Съдиите обявяват актовете си в срок. Съдиите и прокурорите се явяват в съдебната зала в тоги. Все още се наблюдава насрочване на дела в един и същи ден, час и зала, което понякога води до закъснения.

2.4.1.4. Закон за закрила на детето – впечатления относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: През наблюдавания период в извадката на наблюдавани дела попадат пет дела по ЗЗД. Делата се разглеждат съответно от съдия Цветан Колев /3/ и съдия Евгения Петкова /2/. Делата приключват със съдебно решение в полза на детето и настаняването му в социална институция. Обикновено ищецът е директорът на „Социално подпомагане“ в съответната община. Съдът взема решенията справедливо, с оглед наличните факти и доказателства, решават само и единствено в полза на детето. В лични разговори със съдии, се установява, че тези дела по ЗЗД в повечето случаи приключват в едно заседание, поради все още слабата алтернатива на институционализацията на деца, като приемна грижа например. В този смисъл съдът взема единственото реално необходимо бързо решение, така че детето да не остане „на улицата“. Не е осигурено помещение за изслушване на деца. Установено е от наблюдателите, че не е публикувано решение по делото в интернет страницата. Системата от социални услуги за деца в риск не е достатъчно развита. Делата по ЗЗД се образуват от искане на Дирекция „Социално подпомагане“ на територията на съответната община. В град Монтана е изграден кризисен център, който първоначално е създаден по проект, а сега /приблизително 2 години/ е издържан и администриран от община Монтана. В много случаи в кризисния център са настанявани деца жертви на насилие или изоставени от родителите си.

Изводи

- Съдът решава делата в полза на интереса и защита на детето с оглед на обективните реалности.
- Няма стая за изслушване на деца.
- Съдът би бил далеч по-справедлив и по-смислено прилагащ ЗЗД в полза на деца-

та, ако има и по-развита и алтернативно работеща мрежа от социални услуги за деца в риск и деца със социални проблеми.

Препоръки

- Развитие на алтернативна грижа и социални услуги за деца, предимно извън институциите.
- Да се обособи отделно помещение за изслушване на деца – т.нар. синя стая.

През тримесечния период се наблюдава „Много добър напредък“. Съдът взема предвид докладите на социалните работници. ЗЗД се прилага с грижа и отговорност от страна на съда. Съдът се ръководи от интереса и най-доброто за детето. В сградата няма обособена стая за разпитване на деца.

2.3.1.5. Закон за защита от домашно насилие – впечатленията относно прилагането му в съдебния процес

Констатации: През наблюдавания период, месец февруари 2011г., в извадката на наблюдавани дела попада едно дело по ЗЗДН, чл.4, ал.1 при съдия Румен Петков, разгледадено на 24.02.2011г. В града е осъществена връзка между различните институции, свързани с този закон. Липсва отделно помещение за изслушване на деца. Преки впечатления на гражданските наблюдатели:

„Наблюдаваното дело е с продължителност от 1 месец и 7 дни от подаване на исковата молба в съда до постановяване на решението според съдебния протокол. Заседанието продължи 40 минути. Проявено е домашно насилие от подсъдимия върху майка си, която е малтретирана и изнудвана за пари. На заседанието като свидетели бяха призвани внучката и вуйчо на пострадалата. Съдът излезе с решение – заповед за защита и забрани на насилника да посещава майка си (пострадалата). Съдът предприе мерки за спиране на насилието, като наложи на сина (насилника) да се премести да живее другде. Страните по делото бяха уведоменни същия ден.“

Изводи

- Има налична добра координация между различните страни и институции, въввлечени по прилагане на мерките от Закона /местни НПО, работещи по проблема, дирекция „Закрила на детето“, полиция/
- В съда няма обособена стая за разпитване на деца жертви на домашно насилие.

Препоръки

- Да се обособи отделно помещение за изслушване на деца – т.нар. синя стая.

През тримесечния период забелязваме „Много добър напредък“. Има справедливо и ефективно провеждане и решаване на делата по ЗЗДН. Съдът се стреми да приключва делата в кратки срокове. Има координация между различните институции и съда.

2.4.1.6. Закон за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси – проучване на публикуваните декларации на магистрати.

Констатации: Местният организатор направи преглед и установи, че:

декларациите – общо 11 на брой по ЗПУКИ на съдиите в Районен съд - Монтана са публикувани на интернет страницата на Висшия съдебен съвет. Всички декларации са попълнени с трите имена без да използват инициали. Прегледът на интернет страницата на Районен съд - Монтана <http://montana-rs.org> показва: публикувани са 25 броя декларации по чл. 12, във връзка с чл. 14 от ЗПРКИ на съдебни деловодители, съдии по вписванията, съдебни секретари, системния администратор, административния секретар и др. лица от структурата на Районния съд.

При извършена проверка на 24.03.2011 г. от местния организатор в Центъра на НПО в Разград на декларациите на съдиите в Районен съд – Монтана се установява, че те са ко-

ректно попълнени. Всички кредити с техните размери и банките, от които са получени са записани в декларациите.

При извършена проверка на 24.03.2011 г. от местния организатор в Центъра на НПО в Разград на декларациите на служителите в Районен съд – Монтана се установява, че всички са попълнени коректно.

Изводи

- Няма публикувани декларация по ЗПРКИ на съдебни заседатели
- Съдиите по вписванията надлежно са попълнили своите декларации.
- Декларациите по този закон се публикуват в интернет страниците като общ PDF файл, което силно затруднява прегледността и намирането на информацията за всеки конкретен магистрат или задължено по смисъла на закона лице.

Препоръки

- Декларациите да бъдат публикувани на отделни файлове.
- Да се публикуват декларациите по ЗПУКИ на съдебните заседатели.

През тримесечния период се констатира „Много добър напредък“. Няма установено нарушение на регламентите от ЗПУКИ. Няма информация за наличие на икономическа или политическа обвързаност на съдии от Районен съд – Монтана. Декларациите на магистратите са публикувани на страницата на Висш съдебен съвет, а декларациите на служителите на страницата на съда. Съдиите и съдебните служители са с надлежно публикувани декларации по реда на Закона. Няма некоректно попълнени декларации.

2.3.1.7. Кодекс за етично поведение на българските магистрати

Констатации: През трите месеца на наблюдението местният организатор има за цел деликатно и обективно да събира преки впечатления от поведението на съдиите в Районен съд - Монтана, на база на които можем да отбележим следното: съставът на съда по общо впечатление се придържа към принципите на Етичния кодекс на българските магистрати. Определено има вътрешна личностна и професионална нагласа. Въпреки някои обективно възникващи в хода на изпълнение на служебните им задължения трудности и „по-напрегнати“ ситуации, магистратите да се придържат към нормите на уважение към институцията, както от страна на съдиите, така и от прокурорите.

В съда като цяло има усещане за ред, дисциплина, респект, без това да накърнява достойнството на гражданите и страните в съдебните дела. Административният ръководител – Председател и неговият заместник са въвели и се придържат към делови порядък на работа и общуване със своите колеги, съобразени със специфичните правила на Кодекса за етичното поведение на административните ръководители в системата. Има назначен служител за връзки с обществеността, който е съдия. Той държи съдиите да имат достъп до базата данни на прокуратурата.

Най-общите впечатления са, че съдебните служители се придържат към личностно и професионално поведение, адекватно на целите и принципите на Кодекса. Повечето от тях, въпреки натовареността си, имат вежливо отношение към гражданите и добра йерархична култура. В съда има изградена Етична комисия, която вече се казва „Комисия за професионална етика“. Кодексът за Етично поведение на магистратите е публикуван на страницата на Висш съдебен съвет. Районен съд - Монтана има и вътрешни правила за работа на Комисията по професионална етика, които са в процес на подготовка за обявяване на интернет страницата на съда.

Изводи

- Магистратите спазват принципите, заложили в Кодекса за етично поведение.
- Съдиите вземат своите решения без да се влияят от етнически, расови и други

предразсъдъци.

- Продължава и към момента в Районен съд - Монтана се наблюдава тенденция за постигане на по-висок имидж като цяло и по-добри професионални стандарти на личностно и експертно поведение, не само от страна на ръководството на съда и магистратите, но и от страна на служителите.

Препоръки

- Да се запази стремежът за по-високо ниво на работа на съда, чрез организация на работа, вътрешна дисциплина и отношение към гражданите.

През тримесечния период има „Много добър напредък“. Съдиите и прокурорите видимо спазват принципите на Кодекса за етично поведение. Не са наблюдавани случаи, в които съдиите по делата да са взимали решения, водени от пристрастия или предразсъдъци на етнически, религиозен, социален или друг признак.

2.4.2. Достъп на уязвими групи до правосъдие

2.4.2.1 Архитектурна вътрешна и външна среда на съдебните сгради – достъпност на хора с трайни физически увреждания.

Констатации: В Районен съд - Монтана са обособени две отделения – Гражданско и Наказателно, като двете отделения се помещават в различни сгради – Наказателното отделение се намира в Съдебна палата Монтана, етаж 2, Гражданското отделение се помещава в обособена сграда, която е успоредна на улицата, където е съдебната палата. И в двете сгради няма осигурен достъп за хора с увреждания и помощни средства за придвижване. И в двете сгради канцеларии, съдебни зали се помещават на втория етаж, което затруднява достъпа на хора с увреждания. Не е осигурена рампа за придвижването на хора с увреждания. В съда няма изграден асансьор. В сградата (срещу съдебната палата) има тоалетна, която е достъпна за гражданите.

Коментар на Центъра на НПО Разград: Нашето предложение е за улеснение на работата на Гражданското отделение, помещаващо се в обособената сграда срещу съдебната палата, да бъде изместено в сградата на съда, а прокуратурата, която се помещава на 3 етаж на съдебната палата, да бъде изместена в сградата на деловодството. Районен съд – Монтана да създаде информационен център на партерния етаж по модела на Окръжен съд – Монтана.

Входните врати на съдебните зали и пространството в тях позволяват достъпа на хора с помощни средства. Цитат от Годишния доклад на Районен съд – Монтана за 2010 година относно сграден фонд: „Проблемите, които стоят пред Районен съд Монтана по отношение недостига на помещения за съдийски кабинети, съдебни зали, архив и регистратури в двете отделения на съда, които са в различни сгради, не бяха решени през изминалата 2010г. Най-остра е нуждата от обособяване на регистратури с информационни центрове към тях за по-ефективно и своевременно обслужване на гражданите, а след нарасналите постъпления от частно-граждански дела в съда през 2010г. и помещенията за архивохранилища са недостатъчни. Административното ръководство проведе няколко разговори с Областния управител на Област Монтана и с регионалния директор на Агенцията по вписванията в гр.Враца, включително е отправена писмена покана до изпълнителния директор на Агенцията по вписванията гр.София във връзка с недостига в съда на помещения – за кабинети и архив и необходимостта Службата по вписванията - Монтана и нейния архив да бъдат настанени в друга подходяща сграда в града, но до днес няма разрешение на този проблем.“ Обезпечението с техника за работните места в Районен съд Монтана е осигурено.

Изводи

- Помещенията, използвани от Районен съд - Монтана не отговарят на изискването за достъпна архитектурна среда.
- Няма рампа, асансьор или друго помощно средство, с което да се придвижват хо-

рата с увреждане.

Препоръки

- Изграждане на рампа, асансьор или друго техническо средство за осигуряване достъп до сградата и помещенията на съда.
- Да се направи раз местване на институциите, които се помещават в двете сгради на съдебната палата, с цел обединяване на двете отделения на съда.

През тримесечния период се наблюдава „Добър напредък“. И в двете сгради няма осигурен достъп за хора с увреждания и помощни средства за придвижване. И в двете сгради канцеларии, съдебни зали се помещават на втори етаж, което затруднява достъпа на хора с увреждане. Съдебните зали са отремонтирани и добре озвучени. Входните врати на съдебните зали и пространството в тях позволяват достъпа на хора с помощни средства. В сградата (срещу съдебната палата) има тоалетна, която е достъпна за гражданите. Не са изградени рампи или асансьори.

2.4.2.2. Достъпност и адекватност на съдебните процедури спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации: Като цяло в сградата на съда има указателни табели с достатъчно голям шрифт, който да е видим отдалеч, и да не затруднява лица с известни зрителни проблеми. За съжаление за изцяло незрящи лица – няма никакви условия за достъп до информация. Физическата среда в съдебните зали видимо не затруднява и не възпрепятства представители на уязвими групи – звуковата среда в залите е добра, няма външни шумове, които да възпрепятстват добрата акустика между участниците в съдебните заседания.

Прави впечатление, че съдът полага усилия да комуникира, така че дори хора с различен социален и образователен статус да разбират онова, което се случва в залата.

Изводи

- Хората със зрителни увреждания нямат достъп до съдебната администрация.
- Не се констатира нарушения от страна на съда. Дори напротив, практиката показва, че все повече страни по делата, особено наказателни, са лица слабограмотни, често от малцинствен произход, които трудно разбират не само обвиненията към тях, но смисъла на приложение на закона. Въпреки това, съдът полага усилия, те да не бъдат дискриминирани на принцип грамотност.

Препоръки

- Да се работи за улесняване на достъпа на хора със зрителни увреждания до съдебната администрация.
- Да се поддържат добрите тенденции за равнопоставеност на хората от уязвимите групи.

През тримесечния период се забелязва „Добър напредък“. В съдебните зали не е осигурен достъп за хора със специални средства за придвижване. Съдът полага необходимото, за да защити интереса и равните права на хора от уязвими групи. Съдиите в съда се стремят да запознаят уязвимите групи с правата, които имат. Съдът обслужва граждани дори в интервала между 12:00 – 13:00 часа.

2.4.2.3. Достъпност и адекватна дейност на съдебната администрация спрямо представители на уязвими групи, неспособни да изразяват ясно волеизявленията си.

Констатации: От наблюденията се установява, че съдебната администрация се придържа към етични и професионални стандарти на работа и отношение към гражданите, независимо от техния статус.

Чисто физическата среда на работните помещения не позволява никакъв комфорт за граждани, адвокати, които влизат там за информация или работа с документи. Такъв ком-

форт, липсва дори за самите служители. Работното време на съдебната администрация се спазва. Тарифа № 1 към Закона за държавните такси и Тарифа за държавните такси, които се събират от съдилищата по ГПК са публикувани на страницата на съда. Държавните такси могат да бъдат заплатени в офиса на Централна кооперативна банка / ЦКБ – АД / – Монтана. Банкова информация- банков код и номерът на банковата сметка са на начална страница в сайта на Районен съд - Монтана. Заплащането на таксите извън сградата на съда създава известно неудобство за гражданите, но тук основен проблем е сградният фонд, а именно недостатъчно пространство за изграждане на каса или изнесен клон на банката. Председателят на Районен съд - Монтана е провел разговор с Управителя на ЦКБ-АД – Монтана за откриване на офис на банката, но за момента банката не е склонна да го прави, както и няма свободно място в сградата.

Изводи

- Служителите на съда се стараят да бъдат отзивчиви и помагат на гражданите.
- Няма прекъсване на работното време.
- Недостатъчен сграден фонд за нуждите на Районен съд – Монтана за обособени помещения за гражданите.
- Съдебните такси не могат да бъдат заплащани в сградата на съда.

Препоръки

- Да се направи читалня, където граждани и адвокати могат да се запознаят с делата.
- Да се обмисли вариант, в който гражданите да могат да заплащат съдебните такси в брой в сградата на съда.

През тримесечния период констатираме „Добър напредък“. Съдебните такси не могат да бъдат заплащани в сградата на съда. Според закона за съдебните такси съдилищата трябва да осигурят възможността таксите да се заплащат в сградата на съда. Не е осигурено помещение за адвокатите и гражданите, които искат да се запознаят с конкретно дело. Администрацията се придържа и се стреми професионално да върши своята работа. Физическата среда в помещенията не позволява комфорт за работещите.

2.4.2.1. Ниво на достъп до информация за хора с увреждания относно дейностите на съда: състав, администрация и съдебни дела.

Констатации: И в двете сгради няма осигурен достъп за хора с увреждания и помощни средства за придвижване. И в двете сгради канцеларии, съдебни зали се помещават на втори етаж, което затруднява достъпа на хора с увреждания. Липсва рампа за придвижване на хора с увреждания както и асансьор. Входните врати на съдебните зали и пространството в тях позволяват достъпа на хора с помощни средства. Озвучителната техника, позволява спокойно да се чуват от хората, чакащи за заседания, повикванията от залата. Достъпът до информация от интернет страницата на съда за хора със зрителни увреждания е невъзможен – тя не притежава подобна функция. Информацията в интернет страницата на Районен съд е достъпна, нейното намиране е лесно и достъпно. Актуална е, обновява се всеки ден и всички рубрики са активни.

Изводи

- Липсата на звукова версия на интернет страницата на Районен съд създава затруднения за лица със зрителни увреждания да се възползват от информацията, която тя съдържа.
- Районен съд - Монтана като цяло не отговаря на изискването за достъпна архитектурна среда: няма рампа за хора с увреждания, няма асансьор или друго помощно средство, с което да се придвижват хората с увреждане.

Препоръки

- Да се разработи звукова версия на страницата на съда и софтуер за ползване от хора със зрителни увреждания.
- Осигуряване на по-добри условия за достъпност на хората с увреждания.

През тримесечния период се наблюдава „Добър напредък“. И в двете сгради на съда няма осигурен архитектурен достъп за хора с физически увреждания. Озвучителната техника позволява хората чакащи в коридора за заседания да бъдат повиквани. Информацията в страницата е леснодостъпна. Страницата не е снабдена със звукова версия, което ограничава достъпността на хора със зрителни увреждания и чужденци, защото тя не предлага възможност за смяна на езика.

2.4.3. Дейност на съдебните заседатели

Констатации: Настоящият състав на съдебните заседатели към Районен съд – Монтана с петгодишен мандат е избран с открита процедура за избор обявена от Общински съвет - Монтана и с решение № 446 предлага за съдебни заседатели 44 /четиридесет и четири/ човека за периода 2010-2015 година. Средната им възраст е 50-60 г. В извадката от наблюдавани дела попадат осем, с участието на съдебни заседатели. В съда не се провежда жребий за определяне на заседателите.

На всички съдебни заседания заседателите не вземат отношение по разглежданото дело. Седят, слушат внимателно, но без участие по делото с въпроси. Списък с техните имена не е публикуван на страницата на съда. Не са публикувани и вътрешните им правила. Те не са попълвали декларации по ЗПУКИ.

Изводи

- В Районен съд не се провежда жребий за определянето на основни и резервни съдебни заседатели по реда на закона.
- В интернет страницата на съда не са публикувани вътрешните им правила за работа.
- При наблюдаваните дела в съда през трите месеца съдебните заседатели са пасивни участници в съдебните заседания.

Препоръки

- Определянето на съдебните заседатели да става чрез теглене на жребий.
- Нужна е по-голяма активност от страна на съдебните заседатели по време на съдебния процес, за да бъде обоснована дейността им, а именно - като активни участници при определяне решението на съда.

През тримесечния период констатацията е, че „Няма напредък“. Няма напредък, в сравнение с останалите съдилища, които сме наблюдавали до момента. В съда не се провежда жребий за определяне участието във всяко съдебно заседание съгласно чл. 72 от ЗСВ. Заседателите не попълват декларации по ЗПУКИ и вътрешните им правила не са публикувани на страницата на съда. Съдебните заседатели не оправдават високите обществени очаквания. В повечето случаи не вземат отношение по разглежданото дело и изобщо за случващото се в залата. Това според нас може да е следствие от недостатъчна компетентност или непознаване на материалите по делото.

2.4.4. Публичност и информираност за дейността на районен съд.

Констатации: Интернет страницата на Районен съд – Монтана (<http://montana-rs.org>) е с различен интерфейс от останалите интернет страници на съдилища в България. Интерфейсът е с преобладаващ бял цвят. Рубриките са поместени в лявата част на страницата. Добро решение е рубриката „схема за навигация“, където е публикувана информация, която указва на потребителите разположението на службите и съдебните зали в сградата на съда в Монтана. В страницата на Районен съд - Монтана има рубрика „Декларации по ЗПРКИ“. Нейното име трябва да бъде сменено защото след промяна в името на закона той се из-

писва Закон за предотвратяване и установяване конфликт на интереси (ЗПУКИ). В страницата е публикуван поименен списък на служителите и техните декларации. Не са публикувани декларациите на съдиите. Има публикуван списък с имената на съдиите, съдиите по вписванията и на държавните съдебни изпълнители. Заслужава внимание възможността за справка за съдебни актове по номер на делото. Също така е добро решение предлагането на търсене на текст в актовете по ключова дума. При проверка се установи, че при написване на номер на дело страницата изписва, че не са намерени данни за това дело. Добра практика е, че интернет страницата на съда предлага в отделна специална рубрика информация за съдебни дела с обществен интерес. Добро решение е публикуването на годишните отчети за работата на съда от 2007 г до 2010 г. Много добър напредък отбелязва Районен съд – Монтана с изричното подчертаване на рубриката „Електронен регистър на съдебните решения по чл.235, ал.5 от ГПК“, както е по закон. Добър напредък е и публикуването на страницата Споразумение между съда и Център НПО Разград. Пропуск е липсата на публикувана информация за Закона за държавните такси, особено в частта за възможностите за освобождаване от държавните такси. Липсва информация за съдебните заседатели, вещи лица, и др.

Районен съд – Монтана има пресаташе - съдия Петя Топалова.

Актовете на съдилищата се публикуват незабавно на интернет страницата веднага след постановяването им и след обезличаване на лични данни. Ако не се обезличат, те не могат да бъдат използвани в интернет пространството. Има случай и на забавяне 1-2 дни и това забавяне се дължи на процедурата по обезличаване на данни. Информацията се актуализира ежедневно.

При проверка на електронната страница на съда на 25.03.2011 г. от местния организатор на Център НПО – Разград се установява, че с браузърът Google Chrome се отваря рубрика „Справка за дела“, където като подрубрики излизат „съдебни актове“ и „график на заседанията“. В другата подрубрика „график на заседанията“ излиза електронна таблица, в която се избира дата на необходимото дело и може да бъде избран и неговият вид: гражданско или наказателно, брачно, наказателно от частен или общ характер. Графикът на делата е публикуван до 06.04.2011 г. Към тази подрубрика се появява и друга „търсене на текст“, където в електронна таблица се избира текст или фраза от дело. По този начин гражданите са много улеснени, когато търсят информация за своите дела в страницата на съда.

Изводи

- Структурата /менюто/ на интернет страницата на съда, затруднява бързото намиране на нужната информация.
- Тя съдържа информация, свързана с работата на съда и обслужването на гражданите.

Препоръки

- Подобряване на структурата на страницата, с оглед постигане на по-висока функционалност.
- Менюто „График на заседанията“ да е работещо и за минал период.

През тримесечния период се наблюдава „Много добър напредък“. Страницата е разработена така, че да бъде лесно достъпна за гражданите, които искат да се информират за работата на съда. Съдебните актове се публикуват своевременно след приключване на делата. Страницата не е достъпна за хора с увреждания и чужденци. Съдът единствен от 20 наблюдавани институции е публикувал споразумението за сътрудничество с Центъра на НПО – Разград.

3. Трета част

3.1. Степен на напредък на районните съдилища, включени в мониторинга

Степента на напредък отразява моментното състояние на четири наблюдавани районни съдилища по основните показатели на гражданското наблюдение. Фокус са предизвикателствата в съдебната дейност, които според нас са обект на близкото бъдеще. Съдебните такси, публичността и прозрачността, управлението на съдебните сгради, са особено важни за достъпа на гражданите до правосъдие. Бихме препоръчали на административните ръководители да планират своите действия за следващите три години и направят своите предложения за бюджета пред Висш съдебен съвет и Министъра на правосъдието.

Районен съд - Ботевград демонстрира „Много добър напредък“. При разглеждането на съдебни дела магистратите показват обективност и безпристрастност. Наблюдението установи, че процесуалния ред при наказателните дела се спазва. Не са констатирани закъснения на магистрати за начало на съдебните дела. Всички съдии и прокурори се явяват в съдебната зала облечени в тоги. Изключение правят адвокатите, към които съдиите не са взискателни.

Разпределението на делата се извършва с компютърна програма три пъти дневно по реда на постъпване. Протоколите по делата се изготвят в законовия срок, а решенията на голям процент от делата се обявяват по-рано от предвидения едномесечен срок. Съдът не осигурява специални условия за работа с деца и няма осигурена „синя стая“ за изслушване на малолетни.

Всички магистрати от съда в Ботевград са подали декларации по ЗПУКИ. По мнение на наблюдателите немалка част не са попълнени коректно. В декларациите съдиите не са изписали пълните си имена, а са отбелязали само инициали. В съда има изградена Етична комисия, която до сега не е разглеждала въпроси от етично естество. Етичният кодекс на магистратите е публикуван на страницата на съда след приключване на гражданското наблюдение. Съдебните заседатели не са попълвали декларации по ЗПУКИ. Разпределението им в съдебните процеси става на случаен принцип чрез компютърна програма. Заседателите не вземат активно участие в съдебните процеси.

В новопостроената наскоро съдебна палата е единствената от общо 20 наблюдавани съдилища, която отговаря на всички изисквания за архитектурна достъпност за хората с увреждания. Изградени са съоръжения, които улесняват придвижването на хора с двигателни проблеми. Към входа има рампа за трудноподвижни посетители и асансьор, които те могат да ползват. Вратите на съдебните зали са достатъчно широки и са проходими за хора, които се придвижват с технически средства. В съдебните зали има подходяща озвучителна техника. В сградата няма звукова сигнализация, която да информира хората със зрителни увреждания.

Деловодството по граждански и наказателни дела е удобно за гражданите, служителите са отзивчиви. Има график за непрекъсната работа в обедните часове между 12:00 до 13:00 часа.

Не е достатъчна информацията за съдебните услуги, които се предлагат на гражданите да използват. Никъде в палатата няма информация как гражданите могат да се освободят от плащане на съдебни такси. Не става ясно кога и при какви условия може да се ползва подобна възможност. Такива сведения могат да бъдат открити само на интернет страницата на съда, но посетителите в храма на Темида не могат да я получат директно. Електронната страница на съда е достъпна за гражданите и се актуализира всекидневно. Съдебните актове се публикуват веднага след постановяването им. Хората със зрителни уврежда-

ния и чужденците не могат да ползват информацията на страницата, защото тя няма зрителна и чуждоезикова версия.

Районен съд – Видин демонстрира „Много добър напредък“. Гражданските и наказателните дела се разглеждат без установени пропуски и/или нарушения в прилагането на ГПК и съответно НПК. Констатирани са много закъснения за началния час на съдебни заседания, поради практиката да се насрочват много дела в един и същ час за разглеждане едно след друго. Това води до нарушаване на ритъма и графици на много от участниците в съдебните процеси. Магистратите и прокурорите са облечени в съдебна зала с тоги, но адвокатите не спазват това изискване на закона. Съдиите не санкционират адвокатите, нарушили текстовете на ЗСВ.

Разпределението на делата се извършва на принципа на случайния подбор чрез електронна програма, съобразно поредността на постъпването им. Съдебните протоколи се изготвят в срок.

Съдът не осигурява специални условия за работа с деца и няма осигурена „синя стая“ за изслушване на малолетни.

Всички магистрати са попълнили декларации по ЗПУКИ, които са публикувани на интернет страницата на Висшия съдебен съвет. Някои от декларациите не са попълнени коректно. В тях не са посочени пълните размери на получените от магистратите кредити и имената на кредитните институции. Декларациите по ЗПУКИ на служителите са публикувани на електронната страница на съда. Съдебните заседатели не са попълвали декларации по ЗПУКИ. В съда е създадена Етична комисия, която не е разглеждала казуси от етично естество. Кодексът за етично поведение на магистратите не е публикуван на електронната страница на съда.

Съдебните заседатели се избират за участие в съдебни състави от Административния секретар на съда. Ръководството на съда информира, че в скоро време предстои въвеждането на жребий, който е задължителен по закон.

Архитектурната среда на съдебната палата в града е частично адаптирана към нуждите на хората с двигателни увреждания. Изградена е рампа към входа на съда, но няма асансьор. Разположената на първия етаж тоалетна е затворена за граждани и достъп до нея имат единствено служителите в храма на Темида. Когато някой от посетителите заяви желание да ползва санитарен възел, незнайно защо охраната го препраща в съседно на съда кафене. Наблюдението констатира, че вратите на съдебните зали са достатъчно широки и са проходими за хора със специални средства за придвижване. В съдебните зали има озвучителна техника.

В сградата на съда има информационни табла с достатъчно голям шрифт. Те са монтирани високо и не са добре видими. В съдебното деловодство пространството на помещението е ограничено. Съдебните служители са внимателни, разясняват търпеливо съдебните процедури на уязвимите групи хора, но тесните помещения правят условията за работа трудни за посетителите и за чиновниците.

В съда е въведено непрекъснато работното време през целия ден и гражданите са обслужвани включително в интервала от 12:00 до 13:00 часа. Съдът е създал условия за информираност на гражданите. Има указателни табла, на които се съобщава за вида и размера на съдебните такси. Те могат да бъдат плащани в сградата на съда. Интернет страницата на съда съдържа информация, достъпна за гражданите, тя се актуализира редовно в рамките на ден – два след промяна на обстоятелствата, които се огласяват. Съдебните актове се публикуват в интернет на следващия ден след постановяването им. Електронната страница е недостъпна за хора със зрителни увреждания и чужденци, защото не е снабден със звукова и чуждоезикова версия.

Районен съд – Враца демонстрира „Много добър напредък“. Съдът полага усилия за подобряване на администрацията си и ефективно обслужване на граждани и адвокати. Наблюдаваните граждански и наказателни дела са разгледани без установени пропуски

в приложението на ГПК и НПК. Съдиите, които водят съдебните заседания, работят професионално, стриктно и безпристрастно. Успяват да поддържат реда в залата. Съществува неудобна практика в Районен съд - Враца много съдебни дела да се насрочват в един и същи час за разглеждане на заседания едно след друго. По този начин се натрупват много закъснения в обявените графици. Не са наблюдавани закъснения на съдиите за начало на съдебни заседания. Магистратите спазват изискването за задължителните тоги. Адвокати невинаги се явяват в съдебна зала облечени със задължителните тоги. Разпределението на делата става на принципа на случайния подбор, който се прилага в гражданските и наказателните отделения. Изборът на съдебните заседатели за участие в съдебните състави става на случаен принцип с помощта на електронна програма. В съдебната палата няма т.нар. „синя стая“ специално пригодена за изслушване на малолетни.

Декларациите на магистратите по ЗПУКИ са публикувани на страницата на Висшия съдебен съвет. В Районен съд – Враца не ползват добрата практика на някои съдилища, декларациите по ЗПУКИ на работещите магистрати, да бъдат публикувани и в страницата на съда. Някои от съдиите във Враца не са попълнили коректно декларациите по ЗПУКИ. Не са посочени пълните размери на получените кредити или имената на кредитните институции. Служителите на съда са попълнили декларации и те са публикувани на страницата на съда. Съдебните заседатели нямат публикувани декларации по ЗПУКИ. Към съда е създадена Етична комисия, която да следи за етичното поведение на работещите магистрати, но до приключването на наблюдението не е била сезирана за нарушения. Етичният кодекс на работещите магистрати не е публикуван в интернет страницата на съда. В съдебната палата са направени подобрения, които да улеснят достъпа на хора с двигателни проблеми до сградата. Има изградена рампа, асансьор и пригоден санитарен възел за хората с увреждания. Вратите на съдебните зали са достатъчно широки и са проходими, за хора, които се придвижват с технически средства. Сградата е под постоянна охрана и сигурността ѝ е гарантирана. Съдебните зали са снабдени с озвучителна техника, а в коридорите има указателни табели, които ориентират посетителите в разпределението и функциите на отделните зали и канцеларии. Стаите на деловодствата са достатъчно просторни за удобна работа на служителите и гражданите. Съдът работи и в интервала от 12:00 до 13:00 часа и така гарантира възможност услуги да получат хората, които са на работа и са решили да направят справка или поискат документ от съда през обедната си почивка. Никъде в съдебната палата няма информация за вида и размера на съдебните такси. Липсва информация как гражданите да поискат освобождаването им, съгласно Закона за държавните такси (чл.5). Установено е, че в интернет страницата на съда не се актуализира редовно информацията за дейността. Съдебните актове се публикуват до няколко дни след приключване на заседанията. Страницата няма звукова и чуждозикова версия и затова е недостъпна за хора със зрителни увреждания и чужденци.

Районен съд – Монтана демонстрира „Много добър напредък“. Налице е подобро административно обслужване на гражданите. Магистратите прилагат обективност, строго придържане към реда на водене на делата в наблюдаваните заседания по наказателни и граждански дела. Регистрирани са закъснения при започването на делата. Ритъмът на работа в съда се нарушава, поради практиката да се насрочват няколко дела в един и същи час. Подобна практика води до създаване на напрежение у гражданите и предизвиква тяхното недоволство.

Съдиите и прокурорите се явяват на заседанията облечени с тоги, както изисква ЗСВ. Адвокатите не спазват подобно изискване и се явяват в съдебната зала без задължителните си тоги. Разпределението на делата става ежедневно на принципа на случайния подбор с помощта на електронна програма, съобразно поредността на постъпилите в съда преписки. В съдебната палата няма обособена „синя стая“, в която да се изслушват малолетни. Всички съдии са попълнили коректно декларациите по ЗПУКИ. Те са публикувани на страницата на Висшия съдебен съвет, но не са достъпни на електронната страница на съда. В съда има изградена Етична комисия, която следи дали съдии спазват Кодекса за етично поведение на магистратите. Няма данни тя да е била сезирана за етични нарушения. Етични-

ят кодекс на работещите магистрати не е публикуван на интернет страницата на съда.

Няма публикувани декларации по ЗПУКИ на съдебните заседатели. Основните и резервни съдебни заседатели не се избират чрез жребий, както изисква законът. За участие в съдебните състави обикновено биват избирани определени съдебни заседатели, които просто са били свободни. Съдебната палата в Монтана е разположена в две сгради и архитектурната среда в тях не отговаря на съвременните условия за достъп за хора с увреждания. Няма рампи, асансьори, и пригоден санитарен възел за хора с увреждания. Единствено входовете на съдебните зали и пространството в тях позволяват достъп на хора, които се придвижват с помощни средства. В коридорите на съда има указателни табели с достатъчно голям шрифт и гражданите могат да се информират. Помещенията на деловодствата не са достатъчно удобни за работа. Канцелариите работят непрекъснато, вкл. в интервала от 12:00 до 13:00 часа и това дава възможност на гражданите да потърсят услуга от съда в обедната си почивка. В сградата на съда никъде няма изнесена информация за вида, размера на съдебните такси и възможностите за освобождаването им. Информацията в интернет страницата на съда е достъпна за гражданите. В нея редовно се публикуват и актовете на съда, веднага след постановяването им. Страницата не може да се ползва от хора със зрителни увреждания и от чужденци, защото няма звукова и чуждоезикова версии.

3.2 ПРЕПОРЪКИ

Препоръки към Висшия съдебен съвет и Министерство на правосъдието

- Висшият съдебен съвет да изгради механизъм, който да гарантира навременното връчване на призовките, за да се намали броят на отлаганите дела поради неявяване на свидетели или подсъдими. (Ботевград, Видин, Враца, Монтана)
- В страницата на Висш съдебен съвет да се изведе самостоятелна рубрика със заглавие „декларации по ЗПУКИ“, за да се осигури пряк и бърз достъп до тях.
- Да се промени системата за избор на съдебни заседатели, като те не се определят както досега от общинските съвети, защото подобен подбор крие риск от политически обвързаности и създава предпоставки за конфликт на интереси.
- Висшият съдебен съвет да снабди съдилищата с допълнителен софтуер, който да осигури със звукови и езикови версии интернет страниците на магистратурите, за да бъдат достъпни за незрящи и за чужденци. (Ботевград, Видин, Враца, Монтана)
- Да се измени ЗПУКИ, с което да се вмени законово задължение за съдебните заседатели да подават декларации за наличие или липса на конфликт на интереси.

Препоръки за прилагането на Гражданския процесуален кодекс

- За да се гарантират правата на гражданите, съдиите да ги запознават с възможността за безплатна правна помощ, в случаите, когато те не са в състояние сами да си осигурят адвокатска защита. (Враца)
- Съдилищата да осигуряват служебни защитници при невъзможност на страните да си наемат сами адвокати.
- Съдилищата да следят за редовното и навременно призоваване на страните по делата.
- При съставяне на съдебните графици да се избягва насрочването на няколко дела в един и същи начален час. (Ботевград, Видин, Враца, Монтана)

Препоръки за прилагане на Наказателно-процесуалния кодекс

- В делата, заведени по УБДХ съдът да събира и други доказателства (документи, свидетели), освен посочените от полицията. МВР е заинтересована страна и не може да

се приема априори, че твърденията на органите на реда са единствено верните.

- Да се следи за редовното призоваване на страните и свидетелите по делата, за да се намали броят на отлаганите по тази причина процеси.
- Когато участник в процес съобщи, че нещо не му е ясно, защото не е чул добре, съдията да повтори казаното. (Враца)

Препоръки за прилагане на Закон за съдебната власт

- Съдиите да бъдат взискателни към адвокатите и да ги санкционират, ако те се явяват в съдебната зала без задължителните тоги. (Ботевград, Видин, Враца, Монтана).
- Съдилищата да наказват с глоби отсъствието на свидетели от заседанията, за да се намали броят на отлаганите по тази причина дела.
- Да се създадат условия в съдебните палати, където граждани и адвокати да могат да се запознаят с преписките по делата. (Видин, Монтана)

Препоръки за прилагане на Закона за закрила на детето

- Съдът да следи за редовното явяване на представителите на децата в делата, когато се решават техните интереси.
- Процесите, заведени по ЗЗД да се гледат винаги с участието на прокурор, защото интересите на децата не винаги съвпадат с тези на техните законни представители.
- Съдът да не допуска дело, свързано с деца да се гледа без на страните да е осигурена адвокатска защита.
- Да се насърчава практиката на сътрудничество между институциите, ангажирани със защитата на децата у нас и неправителствените организации, които работят по този проблем.

Препоръки за прилагането на Закона за защита от домашно насилие

- Да се въведе практика, при която съдът служебно да проверява имущественото състояние на ответника, преследван от закона за домашно насилие, за да може да се определи адекватно размера на паричната глоба, налагана на виновния по чл. 6 (4).
- Законът за защита от домашното насилие да предвиди механизъм, при който да могат да бъдат разследвани обстоятелствата, наложили пострадалият да оттегли жалбата си от съда. Това дирене да има за цел да предпази жертвите от повторен натиск, за да се откажат от съдебна защита. (Враца)
- Да се организира информационна кампания за популяризиране на ЗЗДН. (Ботевград, Видин)

Препоръки за прилагането на Закон за предотвратяване и установяване конфликт на интереси (ЗПУКИ) и Кодекс за етичното поведение на българските магистрати

- Публикуваните декларации на съдиите да бъдат форматираны в самостоятелни файлове и да бъдат публикувани и на страниците на районните съдилища (Ботевград, Видин, Враца, Монтана)
- Всички действащи съдебни заседатели, държавни съдебни изпълнители и съдии по вписванията от районните съдилища да попълват декларации за наличие или липса на конфликт на интереси по реда на ЗПУКИ.
- За да няма пропуски и прикриване на факти в подадените от магистратите декларации, информацията за свързаните с тях лица да се попълва коректно. Това означава да се изписват целите имена на роднините и близките, техните длъжности и вида на свързаността им с представителите на съдебната система.

Препоръки към административните ръководители на съда:

- Председателят на съда да контролира изработването на графиците за съдебните заседания, за да се избегне насрочването на няколко дела в един и същи час.
- В съдебните палати да се обособи отделно помещение за разпит на деца, т.нар. „синя стая“, когато се налага малолетни да бъдат изслушвани от съдия (Ботевград, Видин, Враца, Монтана)
- Санитарните възли в съдебните палати да се реконструират и приспособят към нуждите на хората с двигателни увреждания. (Монтана, Видин)
- Да се подобри архитектурната среда в съдебните палати, така че работните помещения на всички етажи в тях да станат достъпни за хората с увреждания, които се придвижват с помощни средства. (Монтана, Видин)
- Съдът да си сътрудничи с граждански организации, които работят с хората от уязвимите групи, с цел да се изработят общи програми за тяхното подпомагане. (Ботевград, Видин, Враца, Монтана)
- Да се подобри звуковата среда в залите чрез усъвършенстване на акустиката в тях. (Враца)

Препоръки относно съдебните заседатели:

- На интернет страниците на съдилищата да се публикуват вътрешните правила за работа на съдебните заседатели
- Разпределянето на съдебните заседатели за участие в дела да става чрез жребий, като се спазва принципът за случайния подбор. (Монтана)
- Подадените от съдебните заседатели декларации по ЗПУКИ да се публикуват на интернет страниците на съдилищата, за да са достъпни за информация на гражданите. (Ботевград, Видин, Враца, Монтана)
- В страниците на съдилищата да бъде публикуван поименния списък на съдебните заседатели. (Видин, Враца, Монтана)
- В правилата за работа на съдебните заседатели да се разработят механизми за оценка на тяхното участие в съдебните процеси, за да се промени пасивната им роля по време на съдебното дирене. (Ботевград, Видин, Враца, Монтана)
- Да се промени начинът за избор на съдебните заседатели, за да се преустанови порочната практика общински съветници, с ясна политическа обвързаност да бъдат натоварвани с обществени функции, които по презумпция изискват безпристрастност. (Враца)

4. Допълнения

4.1. Доклад на Висшия съдебен съвет за определяне показателите за натовареността на магистратите в отделните нива и звена на съдебната власт за 2009г.:

№	Съдилища	Брой дела за разглеждане	Брой свършени дела	Брой съдии по щат	Натовареност към делата за разглеждане	Натовареност към свършените дела
1	Районен съд – Ботевград	2869	2504	6	39,85	34,78
2	Районен съд – Видин	4558	3967	15	25,32	22,04
3	Районен съд – Враца	5931	5362	14	35,30	31,92
4	Районен съд – Монтана	4589	3908	11	34,77	29,61

От статистическите данни се наблюдава, че Районните съдилища във Враца и Монтана са натоварени с повече дела за разглеждане от съдилищата в Ботевград и Видин. От двете таблици за натовареност към делата за разглеждане и свършените дела се забелязва разлика в цифрите. Наблюдението показва, че магистратите във Враца са натоварени средно с около 423 дела на година за разглеждане. (Изчислени са средно аритметично от таблицата.) В Районен съд - Монтана един магистрат е натоварен средно с 417 дела, а в град Видин - 303 броя.

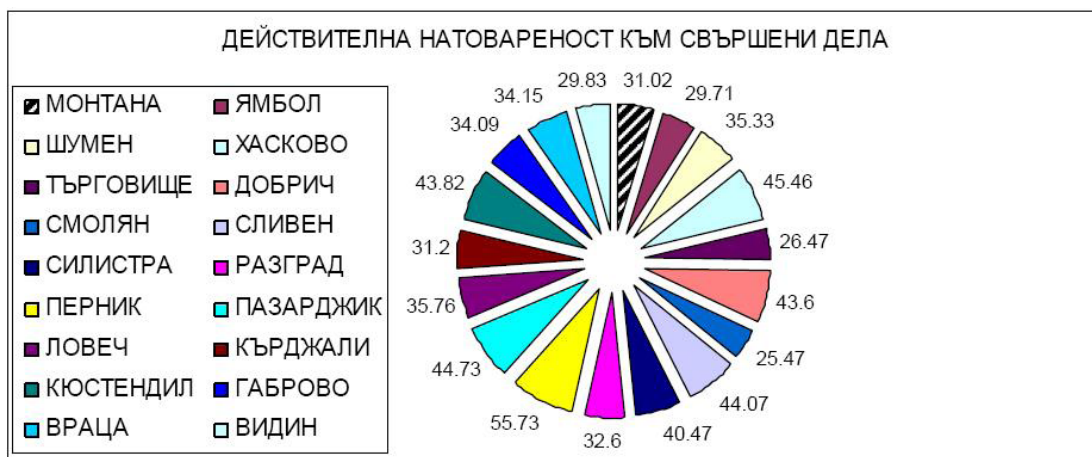
По отношение на действителната натовареност:

№	Съдилища	Брой дела за разглеждане	Брой свършени дела	Брой съдии по щат	Отработени човеко-месеци	Натовареност към делата за разглеждане	Натовареност към свършените дела
1	Районен съд – Ботевград	2869	2504	6	60	47,82	41,73
2	Районен съд – Видин	4558	3967	15	133	34,27	29,83
3	Районен съд – Враца	5931	5362	14	157	37,78	34,15
4	Районен съд – Монтана	4589	3908	11	126	36,42	31,02

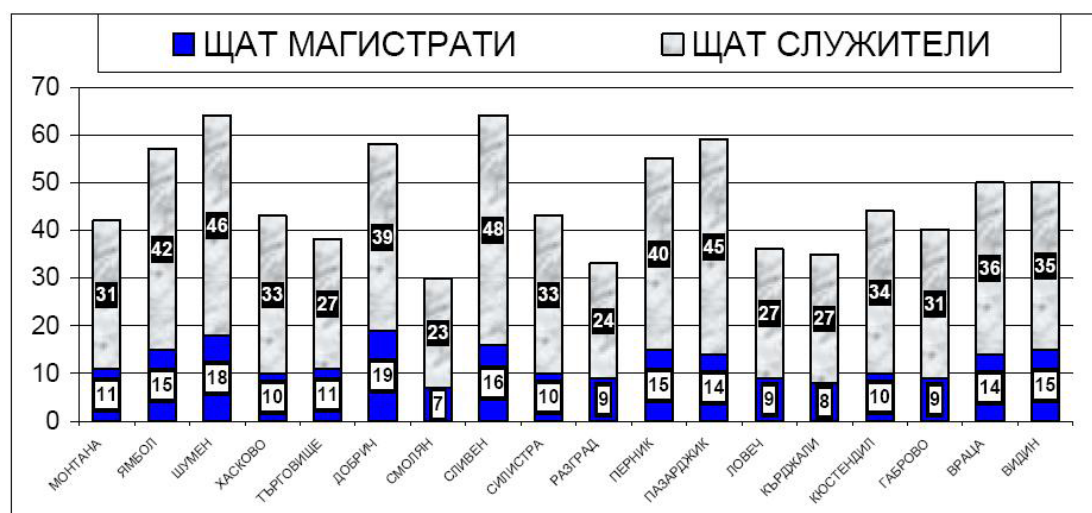
По отношение на статистическите данни за действителната натовареност, Районен съд – Враца поддържа тенденцията за висока натовареност в сравнение с останалите наблюдавани съдилища в градовете Ботевград, Видин и Монтана.³² Прави впечатление, че най-висока натовареност към свършени дела има в град Ботевград 41,73, докато във Враца тя е 34,15. При изчисляване на броя дела за разглеждане на един съдия в Ботевград за година, той разглежда по 478 броя дела, а един съдия във Враца - 423 броя.

(Изчислени са средно аритметично от таблицата.)

³² Доклад на Висш съдебен съвет, 04.2010г.

От приложената таблица, изработена към Годишния доклад на Районен съд - Монтана за 2010 г. се забелязва, че натовареността на Районен съд – Монтана е 31,02, докато във Враца е 44,73. Най-натоварен е Районен съд – Видин, който е с 45,46.

От графиката за щата на съдилищата относно служители и магистрати за 2010г. в Районен съд – Монтана има 11 магистрата и 31 служители. Районен съд - Враца е повече натоварен с 14 магистрати и 36 служители, най-много съдии има във Видин: 15 броя, но там съдебните служители са по-малко в сравнение с тези от Враца 35 броя.³⁵

33 Доклад за дейността на Районен съд Монтана през 2010 г.- стр. 13 <http://montana-rs.org/mydocs/2011/Doklad-2010/DOKLAD%202010.pdf>

34 Пак там стр. -14

35 Доклад за дейността на Районен съд Монтана през 2010 г., <http://montana-rs.org/mydocs/2011/Doklad-2010/DOKLAD%202010.pdf>

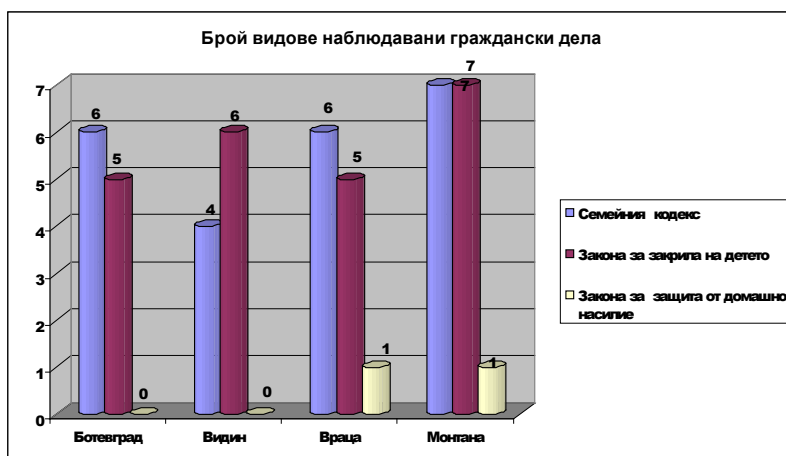
4.2. СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ДАННИТЕ ОТ НАБЛЮДЕНИЕТО

Районен съд – Ботевград: Наблюдавани са 15 наказателни дела, от които 12 (80%) са за престъпления от общ характер, 2 (13.33%) са за престъпления от частен характер и 1 (6.66%) е наказателно от административен характер. Наблюдавани са и 15 граждански дела, от които 6 (40%) са бракоразводни с произнасяне по вината, за издръжка и промяна на издръжка, 5 (33.33%) са по Закона закрила на детето, 1 (6.66%) е по ГПК, 1 (6.66%) е по КТ и 2 (13.33%) са по Закон за задълженията и договорите.

Районен съд – Видин: Наблюдавани са 15 наказателни дела, от които 7 (46.66%) са за престъпления от общ характер, 5 (33.33%) са за престъпления от частен характер и 3 (20%) са наказателни от административен характер. Наблюдавани са и 15 граждански дела, от които 4 (26.66%) са бракоразводни с произнасяне по вината, за издръжка и промяна на издръжка, 6 (40%) са по Закона закрила на детето, 2 (13.33%) са по Закон за задължения по договорите, 2 (13.33%) са по ГПК и 1 (6.66%) е по Кодекса на труда.

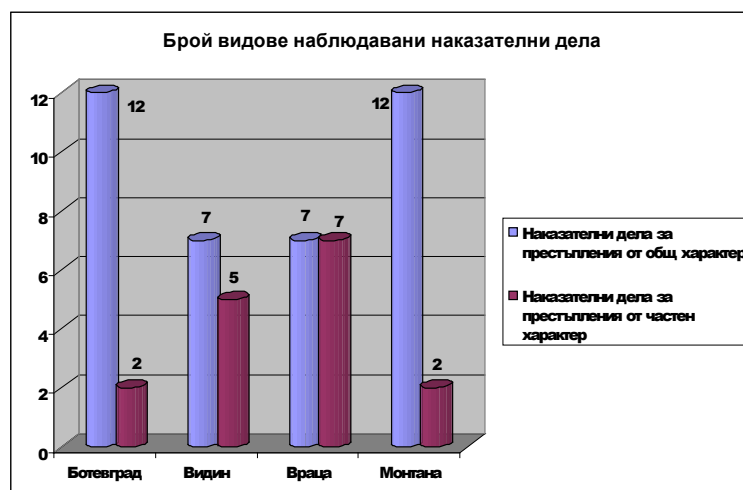
Районен съд – Враца: Наблюдавани са 15 наказателни дела, от които 7 (46.66%) са за престъпления от общ характер, 7 (46.66%) са за престъпления от частен характер и 1 (6.66%) е наказателно от административен характер. Наблюдавани са и 15 граждански дела, от които 6 (40%) са бракоразводни с произнасяне по вината, за издръжка и промяна на издръжка, 5 (33.33%) са по Закона закрила на детето, 3 (20%) са по ГПК и 1 (6.66%) е по Закон за защита от домашното насилие.

Районен съд – Монтана: Наблюдавани са 15 наказателни дела, от които 12 (80%) са за престъпления от общ характер, 2 (13.33%) са за престъпления от частен характер и 1 (6.66%) е наказателно от административен характер. Наблюдавани са и 15 граждански дела, от които 7 (46.66%) е бракоразводно с произнасяне по вината, за издръжка и промяна на издръжка, 7 (46.66%) е по Закона закрила на детето, и 1 (6.66%) е по Закон за защита от домашното насилие.

В Районен съд – Видин са наблюдавани 6 дела по Закона за закрила на детето. В Районен съд – Ботевград са разгледани 6 дела по Семейния кодекс, 5 дела - по Закона за закрила на детето. В Районен съд – Враца са разгледани 6 дела по Семейния кодекс, 5 дела по Закон за закрила на детето. В Районен съд - Монтана са наблюдавани най-голям брой дела 7 по Закон за закрила на детето, 7 дела по Семейния кодекс и 1 дело по Закон за защита от домашното насилие. Впечатление прави високият процент наблюдавани дела по Закона за закрила на детето в град Видин, в сравнение с 1 дело по същия закон в Монтана. Много висок е броят на делата по Семейния кодекс в град Монтана, Ботевград и Враца в сравнение с град Видин. В Ботевград и Видин не са гледани дела по Закон за защита от домашното насилие, а в другите две съдилища са гледани по 1 дело по ЗЗДН.

От наблюдаваните наказателни дела, тези от общ характер (38 дела) са с по-голям брой от делата, гледани от частен характер (16 дела). Съотношението между тях е 2:1 в полза на делата от общ характер. Съотношението е важно, защото се забелязва, че частните дела

не се гледат толкова често в съдилищата в сравнение с делата от общ характер, където те са 38 броя. В Районен съд – Ботевград и Монтана са наблюдавани най-много дела от общ характер - 12 броя. На следващите места се нареждат съдилищата във Видин и Враца, които са с еднакъв брой по 7 дела. Най-голям брой дела от частен характер са гледани във Враца - 7 броя. На следващо място е съдът във Видин с 5 броя и съответно Ботевград и Монтана само с 2 дела.

ПРИ КОИ СЪДИИ СА НАБЛЮДАВАНИ СЪДЕБНИТЕ ДЕЛА.

Районен съд – Ботевград:

№	Съдия	СК	ГПК	КТ	ЗЗДН	ЗЗДоГ	ЗЗД	НЧХД	НОХД	УБДХ
1	Илияна Цветкова	2		1		1				
2	Бисерка Памукова	1				1	3			
3	Цветомир Цветанов	3	1				2			
4	Иванка Йолова								4	1
5	Тони Гетов							2	4	
6	Цветанка Гребенарова								4	

Районен съд – Видин:

№	Съдия	СК	ЗЗД	ГПК	ЗЗДоГ	КТ	НЧХД	НОХД	УБДХ
1	Тодор Попиванов	1	2						
2	Нина Николова		1		1				
3	Милена Стоянова	2	2			1			
4	Андрей Дечев						2		
5	Вероника Станкова						1	1	
6	Даниел Цветков						1	1	1
7	Пламен Петков							2	1
8	Мариела Йосифова						1	3	
9	Цветелина Кържева – Тенева								1
10	Христо Крачунов		1	2					
11	Габриел Йончев				1				
12	Владимир Крумов	1							

Районен съд – Враца:

№	Съдия	СК	КТ	ЗЗДН	ЗЗД	ГПК	НЧХД	НОХД	УБДХ
1	Биляна Росалинова	1			1				
2	Миглена Раденкова	1			1	1			
3	Надя Пеловска-Дилкова				1				
4	Неделин Йорданов	3		1	1				
5	Васил Ганов						1	2	
6	Красимир Георгиев							1	1
7	Стела Колчева						6	1	
8	Петя Вълчева – Чукачева	2			1	1			
9	Аделина Йорданова							3	

Районен съд – Монтана:

№	Съдия	СК	ЗЗД	ЗЗДН	НЧХД	НОХД	УБДХ
1	Цветан Колев	4	3				
2	Румен Петков			1			
3	Димитрина Николова				1	3	1
4	Красимир Семов				1	3	
5	Наташа Никилова					1	
6	Зоя Христова					2	
7	Петя Топалова					3	
8	Евгения Петкова	3	4				

С КАКВИ СЪДЕБНИ АКТОВЕ СА БИЛИ ПРИКЛЮЧЕНИ НАБЛЮДАВАНИТЕ СЪДЕБНИ ЗАСЕДАНИЯ³⁶**Районен съд – Ботевград:**

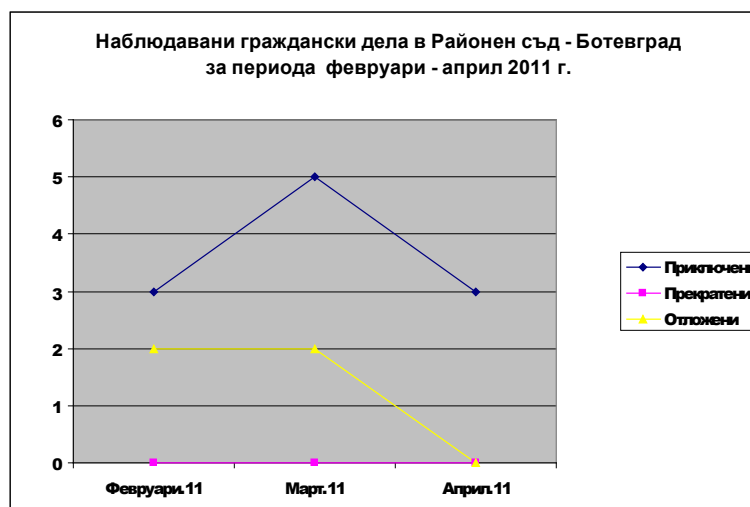
- 1 СК приключва с определяне на месечна издръжка.
- 1 СК приключва с увеличаване на месечна издръжка.
- 1 ГПК приключва с увеличаване на месечна издръжка.
- 3 СК приключват с решение за развод.
- 1 ЗЗД приключва с настаняване на дете извън социална институция.
- 1 ЗЗД приключва с настаняване на дете в социална институция.
- 1 ЗЗД приключва с удължаване на срока на престой в социална институция.
- 1 КТ приключва с извънсъдебно споразумение.

³⁶ Наказателните дела приключват с присъда или с определение. Присъдата може да бъде оправдателна или осъдителна. Осъдителната присъда може изцяло или частично да потвърди първоначалното или измененото обвинение. Гражданските дела приключват с определения и с решения. С определение и при наказателните и при гражданските дела може да се прекрати делото, да се отложи делото или да се одобри споразумение или съответно спогодба между страните.

1 НОХД приключва с присъда пробация.

1 НОХД приключва с отнемане на МПС в полза на държавата.

1 НОХД приключва с осъдителна присъда лишаване от свобода.

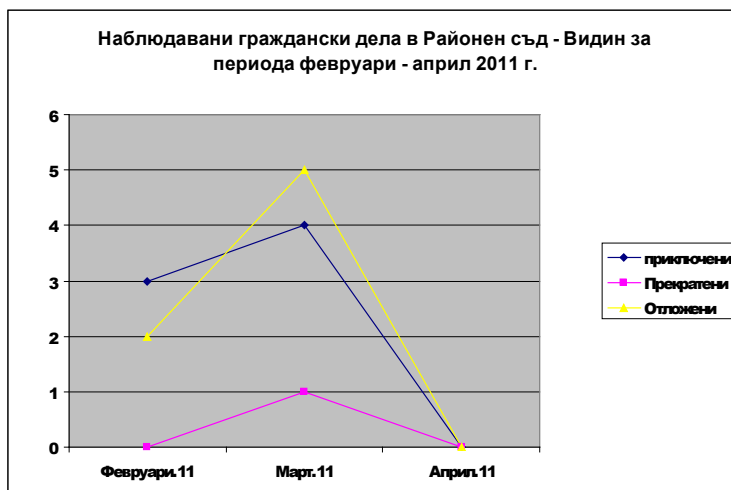
Гражданските дела, които приключват с решение през първия месец февруари 2011г. са 3 броя. През втория месец март 2011г. те нарастват на 5 броя. През април се забелязва намаляване на приключилите дела - 3 броя. През първите два месеца са отлагани по 2 броя дела, а третия месец няма отложени дела. Първият месец съотношението между приключилите и отложените дела е почти еднакво, докато през следващия месец март съотношението е приблизително 2:1 в полза на приключилите. Общо от 15 гледани дела 4 (26.66%) са отложени.

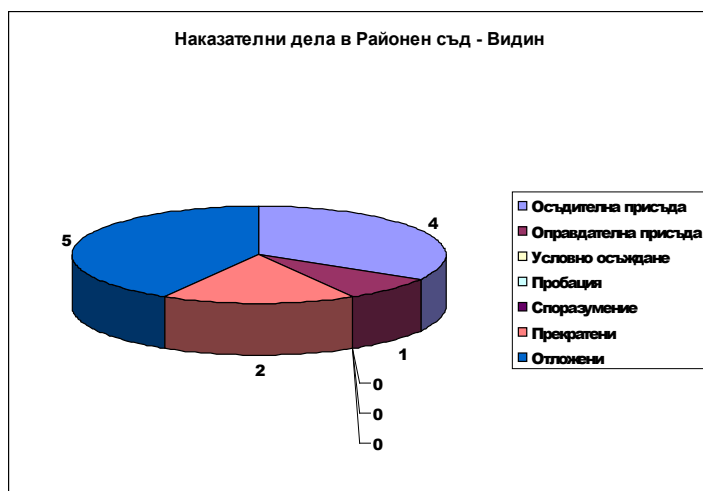
Тук се забелязва тенденция за отлагане на делата – 11 броя. По 2 от наблюдаваните дела има постановена осъдителна присъда. Забелязва се приблизително съотношение 6:1 между отложените дела и осъдителните присъди. Наблюдавано е дело, приключило с пробация и едно, което е прекратено. През тримесечното наблюдение изключително голям брой дела са били отложени. От 15 наблюдавани наказателни дела 11 броя (73.33%) са отложени. Това са приблизително 3/4 от всички дела. С осъдителна присъда са приключили 2 (13.33%) от делата.

Районен съд – Видин:

- 3 ЗЗД приключват съдът ще се произнесе в законовия срок.
- 2 СК приключват съдът ще се произнесе в законовия срок.
- 2 СК приключват със споразумение между страните.
- 3 УБДХ приключват с наказание „задържане в поделенията на МВР“.
- 2 НОХД приключват с осъдителни присъда лишаване от свобода.
- 1 НЧХД приключва с оправдателна присъда.
- 1 НОХД приключва с условна присъда.

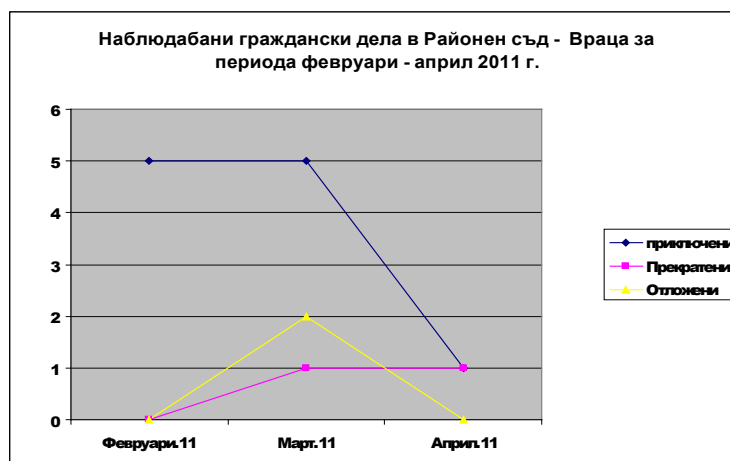
Гражданските дела, които приключват с решение през месец февруари 2011г., са 3, докато през месец март 2011г. броят им се увеличава на 4 дела. Прави впечатление, че през месец април не са наблюдавани никакви граждански дела. Забелязва се рязко покачване на отложените дела през месец март, за сметка на месец април 2011 г., когато рязко намаляват. През месец февруари 2011 г. са отложени 2 дела, докато през месец март техният брой се покачва до 5 дела. Наблюдавано е 1 прекратено дело през месец март. Интересен факт е, че общият брой на приключилите и на отложените дела за трите месеца е в съотношение 1:1, а именно 7 броя.

Наказателните дела в Районен съд – Видин са 15 броя. С оправдателна присъда е приключило 1 дело. От разгледаните дела 4 са приключили с осъдителна присъда. От общо 15 наблюдавани наказателни дела, 5 (33.33%) са отложени, а 2 (13.33%) са прекратени. Резултатите сочат, че 1/3 от делата са били отложени.

Районен съд – Враца:

- 2 СК приключват съдът ще се произнесе в законовия срок.
- 2 СК приключват със споразумение между страните.
- 1 ГПК приключва със споразумение между страните.
- 1 ГПК приключва съдът ще се произнесе в законовия срок.
- 1 ЗЗД приключва с настаняване на детето при леля му.
- 1 ЗЗД приключва с настаняване на детето при неговата майка.
- 1 ЗЗД приключва с настаняване на детето за срок от 1 година в ДМСГД.
- 3 НЧХД приключват с настаняване на подсъдимия в психодиспансер.
- 1 УБДХ приключват с наказание „задържане в поделенията на МВР“.
- 2 НОХД приключва с решение за ефективно наказание.
- 1 НОХД приключва с решение за ефективна присъда и пробация.
- 1 НОХД приключва с решение за ефективна присъда, условна пробация и пробация.

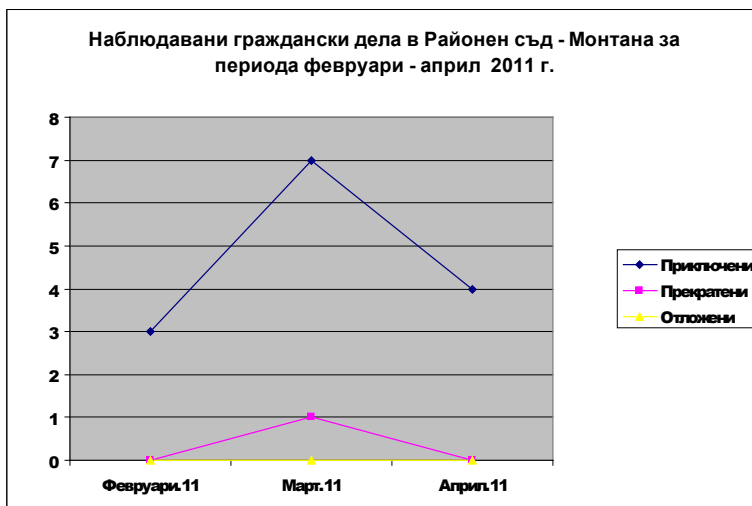
През първия месец приключените дела са 5 броя. През март се забелязва запазване на броя приключените дела, но има 2 броя отложени. Броят на приключилите дела през април 2011г. рязко намалява на 1 дело. Броят на прекратените дела е равен през март и април 2011г. по 1 брой. За сметка на прекратеното дело през април няма отложени дела, докато през март те са 2 броя. През месец март съотношението между приключилите и отложените дела е приблизително 3:1 в полза на приключилите. От всички 15 наблюдавани дела през тримесечния период 11 (73.33%) броя дела са приключили.

Прави впечатление, че от всички наблюдавани 15 наказателни дела в Районен съд – Враца, 6 дела са отложени (40.00%). С условната присъда са приключили 2 дела (13.33%). От общо 15 наблюдавани наказателни дела, 7 са приключили с осъдителна присъда (46,66%). Съотношението от тримесечното наблюдение на приключилите дела с присъди и на отложените е 2:1 в полза на приключилите.

Районен съд – Монтана:

- 3 ЗЗД приключват с решение за настаняването на детето в социална институция.
- 2 ЗЗД приключват с настаняване на детето в дом за медико-социални грижи
- 2 ЗЗД приключват с настаняване на дете в приемно семейство.
- 4 СК приключват с развод между страните.
- 1 СК приключва със споразумение между страните.
- 1 СК приключва с отхвърляне иска на ищеца за увеличаване на издръжката.
- 1 ЗЗДН приключва със заповед за защита и забрана на насилника да посещава майка си.
- 5 НОХД приключват с осъдителна присъда.
- 1 НЧХД приключва с осъдителна присъда.
- 3 НОХД приключват с условни присъди.
- 2 НОХД приключват с пробация.
- 1 УБДХ приключва с оправдателна присъда.

В Районен съд – Монтана приключените дела месец март отбелязват ръст в сравнение с февруари. През февруари 2011 г. те са 3 броя, докато през март са 7 броя. Забелязва се, че броят на приключилите дела намалява на 4 броя. Има само едно прекратено дело през месец март 2011г. От всички наблюдавани граждански дела няма нито едно, което да бъде отложено.

В Районен съд – Монтана се забелязва приблизително съотношение 2:1 на приключените дела с ефективна присъда спрямо отложените дела. Три от делата са приключили с условни присъди, а само 1 - със споразумение между прокуратурата и подсъдимия. Забелязва се, че 2 от делата са приключили с пробация, което е около 12,5% от общия брой на гледаните дела. Впечатление прави, че има едно прекратено дело.

БРОЙ ПРИКЛЮЧЕНИ ДЕЛА С ПОСТАНОВЕН СЪДЕБЕН АКТ.

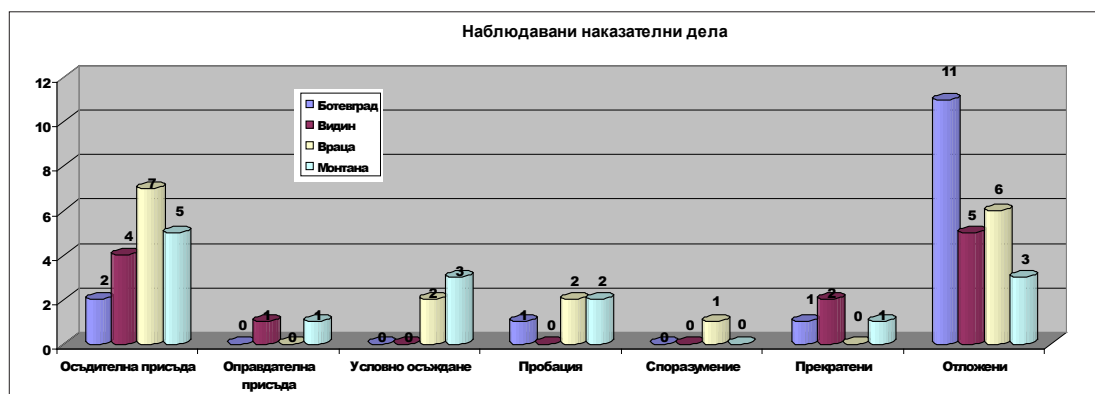
От общо наблюдавани 120 съдебни дела, 83 са приключени с постановен съдебен акт. От тях 36 са наказателни дела и 47 са граждански. (1 наказателно Ботевград), (2 наказателни Видин) и (2 граждански Враца), (1 гражданско Видин) , (1 гражданско и 1 наказателно Монтана) дела са прекратени.

Районен съд – Ботевград: общо 15 наблюдавани съдебни дела са приключени с постановен съдебен акт, от които 11 са граждански дела и 4 наказателни дела.

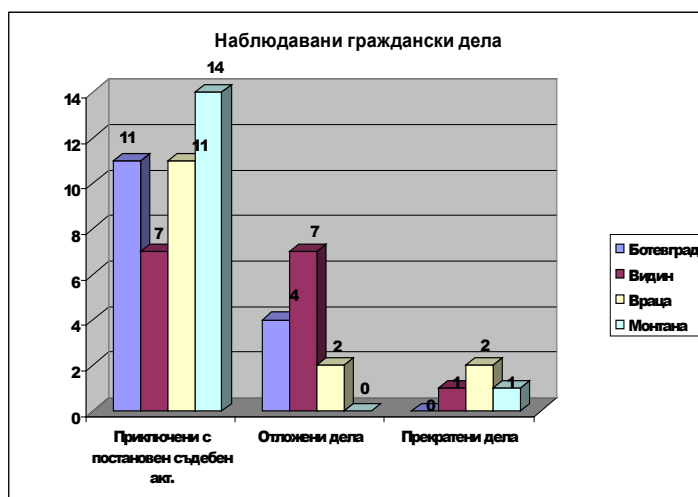
Районен съд – Видин: общо 18 наблюдавани съдебни дела са приключили с постановен съдебен акт, от които 8 са граждански дела и 10 наказателни дела.

Районен съд – Враца: общо 23 наблюдавани съдебни дела са приключили с постановен съдебен акт, от които 13 граждански дела и 10 наказателни дела.

Районен съд – Монтана: общо 27 наблюдавани съдебни дела са приключили с постановен съдебен акт, от които 15 граждански дела и 12 наказателни дела.

При наблюдаваните наказателни дела в групата прави впечатление превеса на отложените дела от приключените с постановен съдебен акт. В Районен съд - Ботевград има най-голяма разлика отложени и приключили с осъдителна присъда дела. Най-голям брой осъдителни присъди има в град Враца, следван от град Монтана и Видин. Прави впечатление, че само във Враца има едно сключено споразумения. Наблюдава се, че около 50% от наблюдаваните наказателни дела са отложени. Единствено в град Враца и Монтана броят на осъдителните присъди е по-голям от броя на отложените дела. Приключилите дела с пробация във Враца и Монтана в сравнение с другите градове, където делата не са приключвали с такава присъда. В Районен съд – Монтана и Видин има по 1 дело, което да е приключило с оправдателна присъда. В Монтана има три дела, приключили с условна присъда.

Забелязва се голям брой приключени дела с постановен съдебен акт в градовете Монтана 14 броя, Ботевград и Враца по 11 броя. Интересното е, че независимо от еднаквия брой на приключилите, броя на отложените се различава. В Ботевград са отложени 4 дела, докато тяхната бройка във Враца е само 2 броя. На трето място е Районен съд – Видин, където са приключили 7 дела, и са отложени 7 броя. В град Монтана отложени дела там не са наблюдавани.

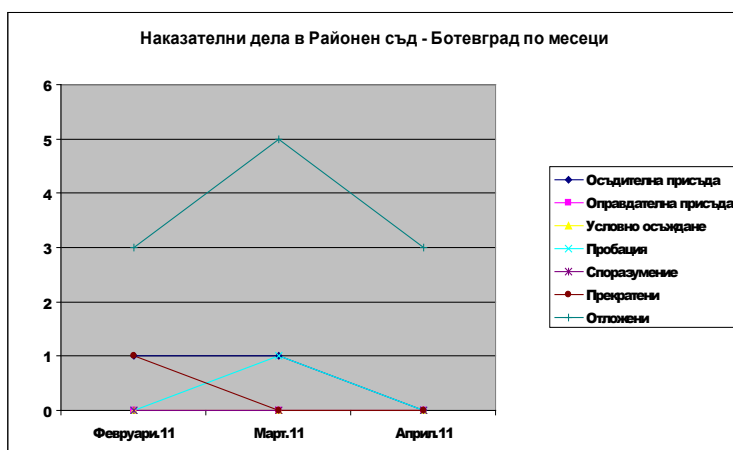
Най-голямо съотношение между брой приключени и отложени дела има в град Видин, където броят им е равен, а най-малко в град Монтана - с 14 съдебни дела.

БРОЙ ОТЛОЖЕНИ ДЕЛА.

От общо наблюдавани 120 съдебни дела, отложени са 36 (30%).

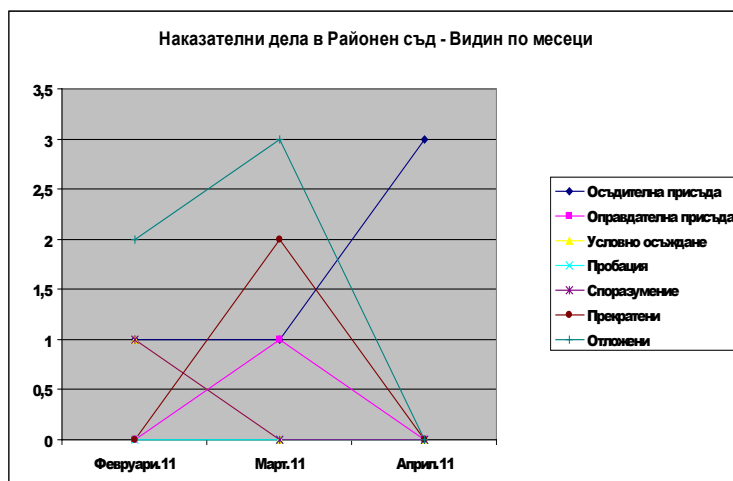
От тях 23 наказателни дела и 13 граждански.

Районен съд – Ботевград: от 30 наблюдавани дела 14 са отложени (46.66%). От тях 1 дело по СК, 1 по ЗЗД, 2 дела по ЗЗДоговорите, 8 наказателни дела от общ характер и 2 наказателни дела от частен характер.

През месец февруари и март 2011г. има по 1 приключено съдебно дело с осъдителна присъда. Февруари месец 1 наблюдавано дело е прекратено. Вторият месец от наблюдаваните 1 дело приключва с пробацията. През месец февруари са отложени 3 дела, а през следващия се забелязва, че те се увеличават на 5 дела. Третият месец са отложени 3 броя дела.

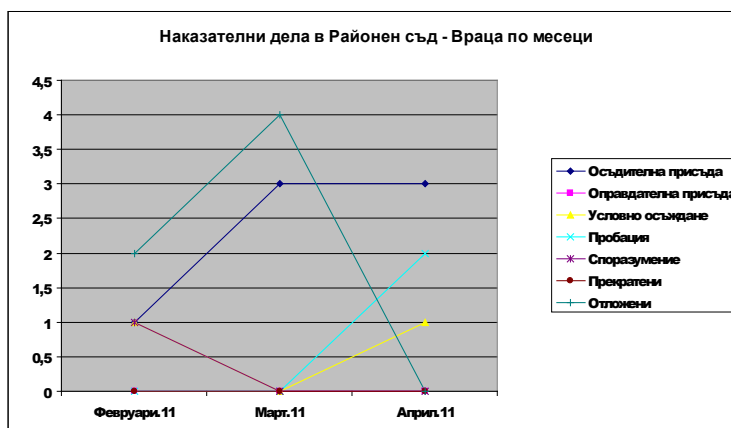
Районен съд – Видин: от 30 наблюдавани дела 12 са отложени (40.00%). От тях 4 дела по ЗЗД, 1 дело по ЗЗДоговорите, 1 по ГПК, 1 по КТ, 5 наказателни дела от общ характер.

Забелязва се, че броят на приключилите наказателните дела в Районен съд – Видин всеки месец нараства с по едно дело. Месеците февруари и март 2011г. с осъдителна присъда приключват по 1 дело, а месец април 3 броя дела. Има една оправдателна присъда месец март 2011г. Отложени са 2 дела през месец февруари 2011г., а месец март техният брой се покачва на 3 броя дела. Интересен спад се наблюдава третия месец април, когато няма нито едно отложено дело. Броят на прекратените дела е 2 и той е правопрпорционален на броя на отложените и приключените дела през март. Съотношението между приключилите дела с осъдителни присъди и отложените дела за трите месеца е 1:1.

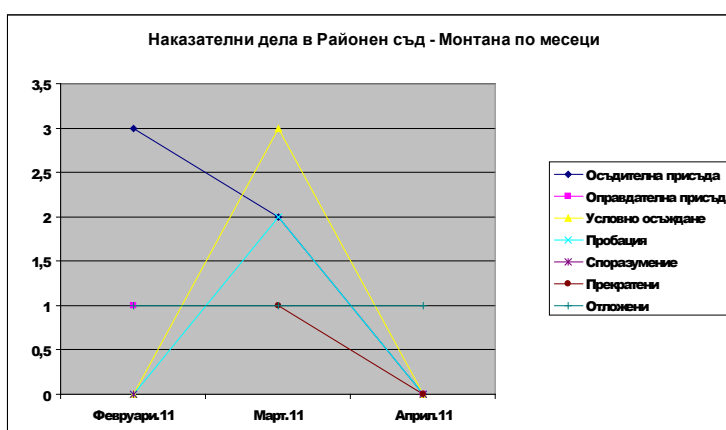
Районен съд – Враца: от 30 наблюдавани дела 7 са отложени (28.00%). От тях 2 по СК, 2 наказателни дела от общ характер и 3 наказателни дела от частен характер.

37

През месец февруари 2011 г. приключват 3 наказателните дела в Районен съд – Враца. От тях една осъдителна, една условна присъда и едно споразумение. Следващите месеци се наблюдават по 3 дела, приключили с осъдителни присъди. Месец април едно дело приключва с условно осъждане, а други 2 броя с пробация. През февруари са отложени 2 броя дела, докато март техният брой се покачва до 4 броя. Гледаните дела от месец април приключват с решения и няма отложени.

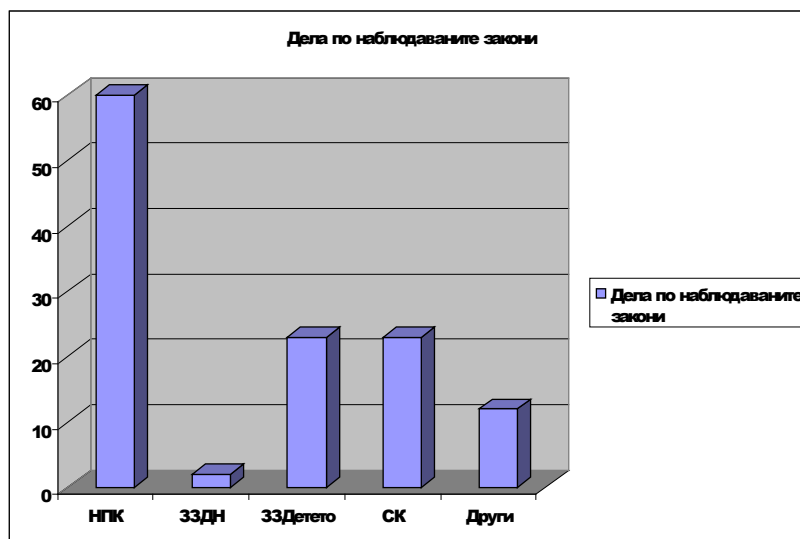
Районен съд – Монтана: от 30 наблюдавани дела 3 са отложени. От тях 3 наказателно дело от общ характер.

През първия месец от наблюдението има 3 приключени съдебни дела с осъдителни присъди. През другите два месеца от наблюдението, март и април 2011 г., има по 2 броя през март 2011 г. и никакви през април. Прави впечатление, че и трите месеца има по едно отложено дело. Условни присъди се наблюдават месец март 3 броя докато другите два месеца такива присъди не са били давани.

37 В заседанията има повече от един осъден с различни присъди.

ОБЕКТ НА НАБЛЮДЕНИЕ

Общият брой на наблюдаваните дела е 120. Много от тях са делата по НПК (60 броя – 50%). По други закони са разгледани 12 дела (10%), а 23 дела (19,16%) са наблюдавани по Семейния кодекс. По Закона за закрила на детето са наблюдавани 23 дела (19,16%), а по Закона за защита от домашното насилие са наблюдавани съответно по 2 съдебни дела (1.66%). Прави впечатление, че делата, които са гледани по ГПК, са 60 броя (50%) от общия брой дела.

Районен съд – Ботевград: Общо 30

- Наказателно-процесуален кодекс (НПК) – 15
- Семейен кодекс (СК) – 6
- Закон за закрила на детето (ЗЗД) – 5
- Закон за задълженията и договорите (ЗЗДОГ) - 2
- Граждански процесуален кодекс (ГПК) – 1
- Кодекс на труда (КТ) - 1

Районен съд – Видин: Общо 30

- Наказателно-процесуален кодекс (НПК) – 15
- Семейен кодекс (СК) – 4
- Закон за закрила на детето (ЗЗД) – 6
- Закон за задълженията и договорите (ЗЗДОГ) – 2
- Граждански процесуален кодекс (ГПК) – 2
- Кодекс на труда (КТ) - 1

Районен съд – Враца: Общо 30

- Наказателно-процесуален кодекс (НПК) – 15
- Семейен кодекс (СК) – 6
- Граждански процесуален кодекс (ГПК) – 3
- Закон за закрила на детето (ЗЗД) – 5
- Закон за защита от домашното насилие (ЗЗДН) - 1

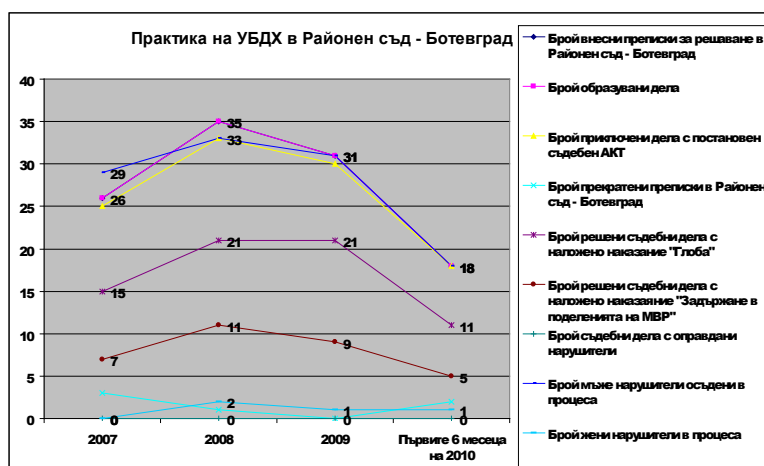
Районен съд – Монтана: Общо 30

- Наказателно-процесуален кодекс (НПК) – 15
- Семейен кодекс (СК) – 7
- Закон за закрила на детето (ЗЗД) – 7
- Закон за защита от домашното насилие (ЗЗДН) - 1

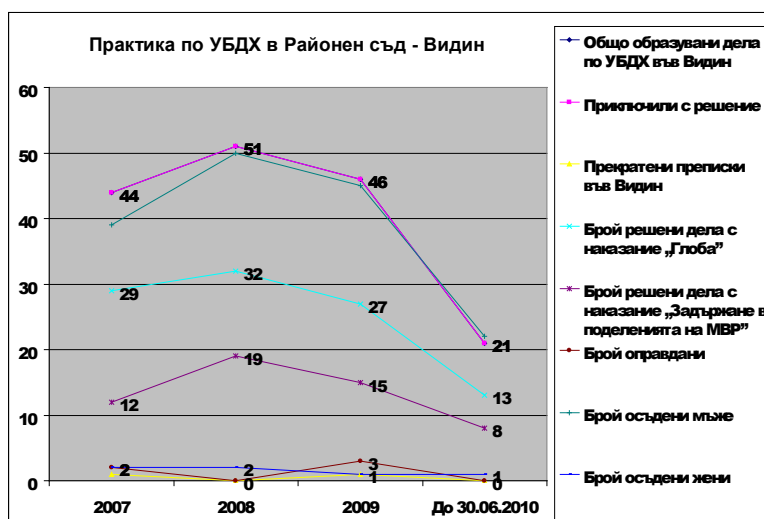
4.3 ПРИЛОЖЕНИЕ НА УБДХ В НАБЛЮДАВАНИТЕ СЪДИЛИЩА

ПРАКТИКАТА ПО ПРИЛАГАНЕ НА УБДХ

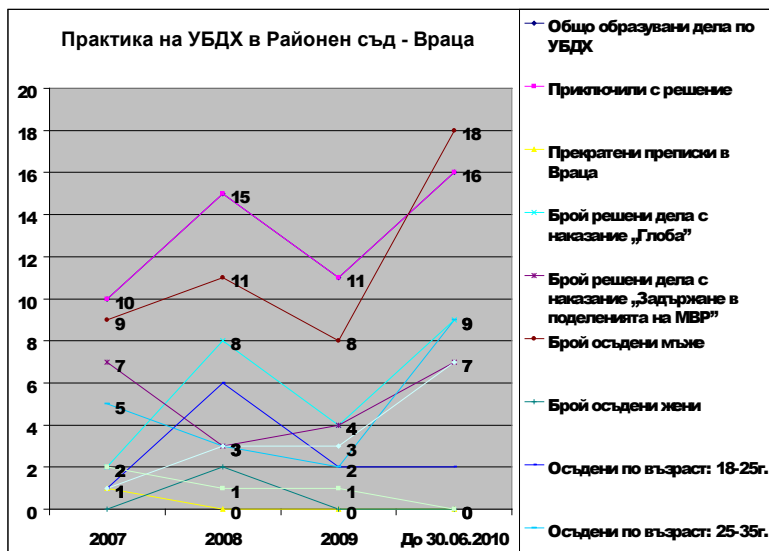
Статистика за наблюдаваните дела в Габрово, Левски, Плевен и Червен бряг, февруари - април 2011 г.

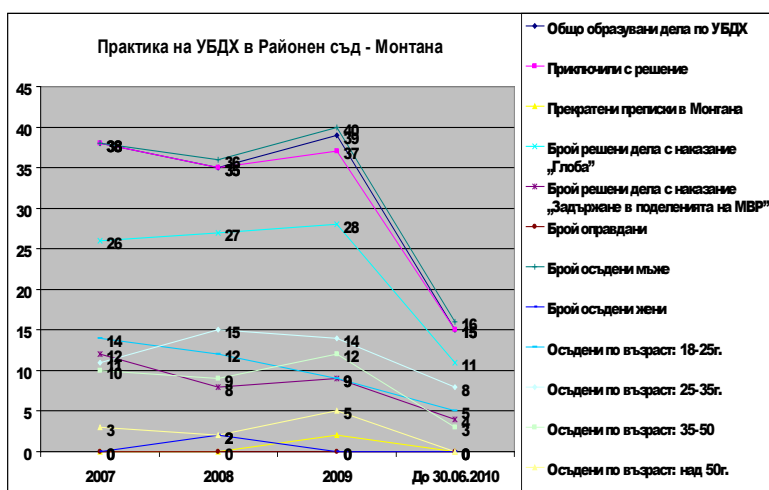
През 2007 година по указа за УБДХ в Районен съд – Ботевград са били наказани 29 човека, всичките са мъже. През 2008 година броят им се е покачил на 35, като 2 са жени. Забелязва се, че магистратите в Районен съд – Ботевград предпочитат да налагат наказание „Глоба“ пред „задържане в поделенията на МВР“. От разгледаните дела за първата половина на 2010г. постановено наказание „задържане в поделенията на МВР“ - 5 броя, докато наложените наказания „Глоба“ са двойно повече - 11 броя.

Интересна е практиката по приложение на УБДХ. През 2007 година по този указ в Районен съд – Видин са били наказани 41 човека, като 39 от тях са мъже. През 2008 година броят им се е увеличил 50, като 2 са осъдените жени. Забелязва се, че магистратите в Районен съд – Видин предпочитат да налагат наказание „Глоба“ пред „задържане в поделенията на МВР“. Само в около 32% от разгледаните дела е постановено наказание „задържане в поделенията на МВР“.

През 2007 година по този указ в Районен съд – Враца са били образувани 10 дела, в които са осъдени 9 мъже. През 2008 година броят им е нараснал на 15 дела, като има осъдени 13 човека, като 2 са осъдените жени. В Районен съд – Враца предпочитат да налагат наказание „Глоба“ пред „задържане в поделенията на МВР“. Само в около 30% от разгледаните дела е постановено наказание „задържане в поделенията на МВР“.

През 2007 г. по приложение на УБДХ в Районен съд – Монтана са били приключени 38 дела с решения. Забелязва се, че броят дела за 2008 г. е спаднал на 35 но през 2009 г. вече има 39 дела, които приключват с решения. Броят на осъдените в Районен съд – Монтана с наказание „Глоба“ за периода 2007 г. – до първата половина на 2010 г., които е 92 броя са по голям с 65% в сравнение със „задържане в поделенията на МВР“, които са 32 броя.

4.4. НАШИТЕ МЕСТНИ ПАРТНЬОРИ

Ботевград: „Сдружение за насърчаване на гражданската активност“ е създадено през 2009 г. Предмет на дейност на Сдружението е защита на обществените интереси в североизточния регион на Софийска област (Етрополска, Ботевградска и Правешка общини), развитие на гражданското общество, образованието, науката, културата, техниката и технологиите. Подпомагане на социалната и личностната реализация. Защита на човешките права и околната среда. Насърчаване и подпомагане на стопанската инициатива.

Сдружението има следните цели: Подпомагане формирането на гражданското общество и активното му включване в социално-икономическия живот; Утвърждаване и развитие на ценностите и проявите на гражданското общество; Защита на свободата, достойнството, спокойствието и самочувствието на гражданите и на техните граждански права; Устойчиво развитие на общините в североизточния регион на Софийска област; Опазване и мобилизиране на ресурсния потенциал на региона; Подпомагане на местните органи на самоуправление при идентифициране на актуалните проблеми на общността и съдействие за тяхното решаване.

През 2011г. „Сдружение за насърчаване на гражданската активност“ издаде документално-публицистичен сборник със заглавие „Правец. Хрониките на частния град“, посветен на социалния феномен „частен град“.

Видин: Сдружение „Дунавски Еврорегионален Граждански Форум“ е консорциум от 12 НПО от еврорегиона, обхващащ Северозападна България, Югозападна Олтения (Румъния) и Тимошкия край (Източна Сърбия). Той е създаден в резултат на едноимен проект на Агенцията за регионално развитие и бизнес център - Видин, финансиран от Програма ФАР Трансгранично сътрудничество България - Румъния през 2003г.

Сдружението е регистрирано от Видинския окръжен съд на 15 декември 2003г. Консорциумът провежда независимо гражданско наблюдение на процеса на строежа на моста Видин-Калафат в периода 2008-2009 година, което има превантивен ефект върху опитите за увеличаване стойността на проекта.

Дунавски Еврорегионален Граждански Форум има две основни стратегически цели:

- Развитие на трансграничното сътрудничество в еврорегиона, включващ Северозападна България, Източна Сърбия и Югозападна Олтения (Румъния), за преодоляване на социално-икономическата изостаналост
- Укрепване на гражданското общество и на неговите структури за равностойно и ефективно участие в процесите на регионално и еврорегионално развитие, в партньорство с публичните власти и бизнеса

Враца: Сдружение с нестопанска цел „Дом на науката и техниката“ - Враца е регистрирано във Врачански окръжен съд през 1992 г. и е вписано в регистъра на юридическите лица. Мисията на организацията е утвърждаване на демократични ценности, правила и норми в обществото и повишаване на човешкия потенциал чрез осигуряване на качествено, достъпно и разнообразно по своята форма и съдържание обучение, съответстващо на националните традиции и съчетани с Европейските измерения за учене през целия живот. Насочване на подрастващите и младежите към техническите ценности и творчество за подпомагане икономиката на страната.

Основни цели: Да обединява и подпомага усилията на съставлящите членове за издигане на научно-техническото равнище на икономиката и на техния обществен престиж за професионалното им израстване. Отстоява интересите на своите членове пред държавните органи и други професионално –творчески и обществени организации, да утвърждава организацията като институция на гражданското общество. Да повишава общественото

влияние и престиж на българските инженери, икономисти, селскостопански специалисти, техници, учени, изобретатели. Укрепва и разширява международните контакти и да развива взаимноизгодно сътрудничество със сродни организации от чужбина в интерес на своите членове. Осъществява действие за запознаване на българските специалисти със съответната нормативна база на Европейския съюз. Създава и развива международни контакти за интегриране на редовите членове със сродни организации за съвместна работа по международни проекти. Участва в процеса за провеждане в съответствие правото на ЕС с действащото законодателство на Република България в областта на научнотехническото сътрудничество. Участва активно в дейностите на държавните органи, свързани с европейската интеграция, да подпомага малките и средни предприятия в развитието и усъвършенстването на стопанската им дейност.

Дом на науката и техниката във Враца осъществява и поддържа добри контакти с представителите на местна власт, на съда, на неправителствени организации в региона. Участваме в областната постоянна комисия по заетост, регионалните съвети по: енергийна ефективност, регионално развитие, образование и антикорупция.

През изминалите години сме реализирали редица проекти по предприєдинителните фондове и по Оперативните програми на ЕС, свързани с повишаване на квалификацията на работещи, безработни и представители на уязвими етнически малцинства от региона за успешната им реализация в икономиката на страната.

Монтана: Сдружение с нестопанска цел „Младежки порив за бъдещето“ – Монтана е неправителствена организация, създадена през 2005 г. с цел да развива и утвърждава духовните и културни ценности на гражданското общество, да мобилизира младежкия потенциал за неговото интелектуално и духовно израстване чрез методите и средствата на изкуствата. Целеви групи, с които работи сдружението са деца, младежи и възрастни.

Предмет на дейност:

- Организиране на концерти, спектакли, изложби и фестивали;
- Участие в международен културен обмен чрез организиране на турнета, срещи и фестивали с чуждестранни правителствени и неправителствени организации със сходни цели и предмет на дейност;
- Подпомагане на правителствените, общинските и неправителствени организации със сходни цели и предмет на дейност.

Основните дейности на сдружението са консултации, обучения, инициативи, доброволчество за младежи. С изграждане на Младежки информационно-консултантски център – Монтана е възможно млади хора да ползват услугите му.

Сдружение „Младежки порив за бъдещето“ – Монтана има опит в работата с деца и младежи в неравностойно положение. Разработени са осем проекта и осъществени две партньорства. Основни партньори: Община Монтана, област Монтана, „Агенция за регионално развитие и бизнес център 2000“-Монтана, читалищата от област Монтана, Търговско-промишлена палата – Враца и Европа директно - Враца.

Кои сме ние?

Мрежата за гражданско наблюдение на съдебната власт е уникално гражданско обединение за подкрепа на съдебната реформа в България. В мрежата участват над 45 местни граждански организации с опит в демократичните реформи. Новото формиране беше създадено през 2007 г. от Центъра на НПО в Разград, който е лидер в областта на гражданското наблюдение на съдебната система.

Целта на мрежата е да развива и поддържа високи професионални стандарти в сферата на гражданското наблюдение на съда в България. Националната мрежа се развива успешно и привлича нови членове. Популяризира добрите практики за партньорство със съда и разпространява полезна информация: www.watch.ngo-rz.org.

Центърът на неправителствените организации в Разград успешно координира Мрежата за гражданско наблюдение на съда в България. Организацията активно предава своя опит и обучава другите сдружения как да наблюдават съда и неговата работа.

Ние вярваме в една прозрачна и ефективна съдебна система в България, ползваща се с обществено доверие.

Националната НПО мрежа власт е учредител на Граждански експертен съвет към Комисия „Професионална етика и превенция на корупцията“ на Висшия съдебен съвет. Мрежата се представлява от Център на НПО в Разград в качеството му на Секретариат.

Центърът на НПО в Разград разработва и прилага пилотни програми в подкрепа на съдебната реформа от 2004г. До момента са осъществени шест проекта за гражданско наблюдение на съда и подкрепа на съдебната система в България.

В момента се реализира проект „Правосъдие близо до хората“, подкрепян от Висшия съдебен съвет и Фондация „Америка за България“. Главната цел на проекта е утвърждаване върховенството на закона и подкрепа за съдебната реформа на местно ниво чрез повишаване на обществената информираност и засилване на общественото доверие в съда.

5. Заключение

Мониторингът е форма на граждански контрол върху съдебната система, чиято задача е да подпомогне правосъдните институции в стремежа им към откритост, публичност и работа в полза на гражданите.

Нашата задача бе да проследим ставащото в съдебната зала през призмата на гражданите, влезли в храма на Темида, за да получат правосъдие. Предмет на проучването ни са били съдебните практики и елементите, които съставят средата в съда. Анализирали сме фактите и обстоятелствата, които според нас формират представите и усещанията на хората за съдебната институция и нейните функции.

Фокус в доклада са и елементите, които формират публичния образ на магистратите и/или разрушават техния авторитет в обществото. Административната организация на работата в съдилищата е проучвана от гледна точка на нейната достъпност за гражданите.

Във фокуса на нашите наблюдения са били закони, които защитават правата на уязвими групи, както и условията, които съдилищата предлагат, за да получат хората равен достъп до правосъдие.

Специално внимание сме отделили на механизмите, чрез които магистратурите информират обществото за своята работа и предоставят указания за съответните съдебни процедури. Те биха могли да бъдат в полза на гражданите, потърсили услугите на правораздавателните органи.

Наблюдението е извършено от специално обучен за целите на проучването екип, който е събирал данните от мониторинга с помощта на стандартни карти за оценка, съставени за нуждите на проекта и спецификите на съдебните процеси.

Използвана е смесена методика, която включва лично наблюдение с присъствие в съдебната зала, събиране на факти с помощта на разговори с граждани или почерпени от публикации в медиите. Пряк мониторинг върху интернет страниците на съдилищата и лични наблюдения на местните партньори, ангажирани с проучването.

Целта на проекта е да помогне на съда в неговата модернизация и да стимулира започналата, но мудно протичаща реформа в съдебната система.

Гражданският сектор, ангажиран с проблемите на българското правораздаване има като крайна задача да помогне третата власт. Целта е да бъде освободена от закостенели и отречени от модерните общества практики на корупция, капсулиране, липса на самокритичност и нечувствителност към обществените оценки и настроения.

Затова нашите изводи и препоръки следва да се приемат не като самоцелни критики, а като един различен поглед, отправен към съдебните банки от гражданите, в името на които са създадени законите.

AMERICA FOR BULGARIA
FOUNDATION
Фондация Америка за България

